

Møte torsdag den 22. mai 2014 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 72):

1. Interpellasjon fra representanten Rasmus Hansson til klima- og miljøministeren:

«Det er enighet på Stortinget om at klimaendringene er vår tids største utfordring. Samtidig er det åpenbart at norsk klimapolitikk er mislykket. Utslippene er i dag om lag 5 pst. høyere enn i 1990, og Stortinget har vedtatt et klimaforlik med målsettinger som ikke innfrir FN's anbefalinger. Forliket kan innfris ved å kutte norske utslipp fra 49,8 millioner tonn i 1990 til 47 millioner tonn i 2020. FN anbefaler at rike land kutter opp mot 40 pst. i samme periode hvis togradersmålet skal nås. I mars viste Miljødirektoratet at Norge ligger bak skjema også når det gjelder disse beskjedne målsettingene. I tillegg er de fleste eksperter enige om at kvotehandel ikke fungerer. På andre politikkområder ville en slik mangel på fremdrift fått alvorlige konsekvenser for de ansvarlige.

Hvilken strategi har statsråden for å skape en ny klimapolitikk som kutter utslipp i det tempoet som er nødvendig for å unngå katastrofale klimaendringer?»

2. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i forurensningsloven (tilsyn med kommunene)
(Innst. 196 L (2013–2014), jf. Prop. 56 L (2013–2014))
3. Interpellasjon fra representanten Helga Pedersen til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:
«Norge er et mangfoldig land med innbyggere fra 219 land og selvstyrte regioner. Innvandrere utgjør ifølge SSB 14,1 pst. av innbyggerne i Norge. Mange undersøkelser viser at mye av integreringen i Norge går bra, og mange innvandrere lykkes med å kvalifisere seg for jobb eller studier.
På hvilken måte vil statsråden legge til rette for at denne trenden kan fortsette og forsterkes, slik at innvandring og mangfold fortsatt kan være en styrke for Norge?»
4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Hans Olav Syversen, Ketil Kjenseth og Trine Skei Grande om ekstern ekspertvurdering og fremleggelse av en plan for den videre omstillingen i hovedstadsprosessen i Helse Sør-Øst RHF
(Innst. 158 S (2013–2014), jf. Dokument 8:15 S (2013–2014))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gina Knutson Barstad, Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Johnny Ingebrigtsen om å videreføre det viktige arbeidet for at ansatte i sykehusene skal få tilbud om full jobb
(Innst. 175 S (2013–2014), jf. Dokument 8:21 S (2013–2014))

6. Interpellasjon fra representanten Tone Wilhelmsen Trøen til helse- og omsorgsministeren:

«Engasjerte pårørende er viktige endringsagenter for bedre kvalitet i eldreomsorgen. Spesielt der eldre selv ikke er i stand til å stille krav, klage eller har nære pårørende, er det viktig at noen taler deres sak. Økende forekomst av demens vil medvirke til at pårørende involveres mer fremover. Et mer formelt samarbeid med pårørende kan være en styrke for omsorgstjenesten generelt og for den enkelte beboer spesielt. Det vil bidra til den læringskulturen vi ønsker skal prege eldreomsorgen i Norge. Danmark lovfestet pårørendeutvalg i 2010. I Norge testes dette allerede ut i 20 kommuner, med svært gode erfaringer.

Vil statsråden jobbe for at det etableres bruker- og pårørendeutvalg ved pleie- og omsorgstjenestene?»

7. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om at Stavanger Havnesilo blir opprettholdt som kornlager
(Innst. 188 S (2013–2014), jf. Dokument 8:36 S (2013–2014))
8. Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Johnny Ingebrigtsen, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om å trygge rekrutteringen til fiskeriene ved å sikre skolekvoter som sørger for en fullverdig opplæring av fremtidens fiskere
(Innst. 167 S (2013–2014), jf. Dokument 8:24 S (2013–2014))
9. Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1285/2013 om etablering og drift av europeiske satellittnavigasjonssystemer (Galileo og EGNOS)
(Innst. 169 S (2013–2014), jf. Prop. 42 S (2013–2014))
10. Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Bosnia-Hercegovina og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Bosnia-Hercegovina, begge av 24. juni 2013
(Innst. 189 S (2013–2014), jf. Prop. 52 S (2013–2014))
11. Referat

Presidenten: Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra Senterpartiets stortingsgruppe om velferdspemisjon for representanten Kjersti *Toppe* fra og med 22. mai og inntil videre
- fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Anette *Trettebergstuen* i dagene 22. og 23. mai for etter invitasjon å besøke den amerikanske kongressen i Washington
- fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Ingebjørg Amanda *Godskesen* i tiden fra og med 23. mai til og med 26. mai for å delta som valgobservatør for Europarådets parlamentariske forsamling ved presidentvalget i Ukraina

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknadene behandles straks og innvilges.
2. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden slik:
For Aust-Agder fylke: Lene *Langemyr* 23. mai
For Hedmark fylke: Lasse *Juliussen* 22. og 23. mai
For Hordaland fylke: Sigrid Brattabø *Handegard* 22. mai og inntil videre

Presidenten: Lasse Juliussen og Sigrid Brattabø Handegard er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Sylvi Graham og Hans Andreas Limi. – Andre forslag foreligger ikke, og Sylvi Graham og Hans Andreas Limi anses enstemmig valgt som settepresidenter for dagens møte.

Representanten Sveinung Rotevatn vil fremsette et representantforslag.

Sveinung Rotevatn (V) [10:02:21]: På vegner av stortingsrepresentantane Pål Farstad, André N. Skjelstad, Abid Q. Raja og meg sjølv har eg gleden av å sette fram eit representantforslag om utgreiing av lovfesting av nasjonal minsteløn.

Presidenten: Representanten Karin Andersen vil fremsette to representantforslag.

Karin Andersen (SV) [10:02:48]: Jeg vil sette fram et forslag om å stoppe økt kommersialisering av arbeidsrettede tiltak for å sikre best mulig kvalitet og resultater i Nav, og et forslag om å gi trygge vilkår og bedre samarbeid mellom Nav og befolkningen ved hjelp av opprettelsen av et Nav-ombud.

Presidenten: Representanten Ketil Kjenseth vil fremsette et representantforslag.

Ketil Kjenseth (V) [10:03:22]: På vegne av representantene Iselin Nybø, Abid Q. Raja og meg selv har jeg gleden av å fremme et representantforslag om styrking av helse- og velferdstilbudet for studenter.

Presidenten: Representanten Kari Henriksen vil fremsette et representantforslag.

Kari Henriksen (A) [10:03:49]: Jeg har den ære av å sette fram et representantforslag på vegne av representantene Hadia Tajik, Knut Storberget, Bård Vegar Solhjell og meg selv om endringer i § 3 i straffegjennomføringsloven – kriminalomsorgens ansvar for å ivareta barn av domfelte m.v.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet om nødvendig fortsetter utover kl. 16.00.

Sak nr. 1 [10:04:29]

Interpellasjon fra representanten Rasmus Hansson til klima- og miljøministeren:

«Det er enighet på Stortinget om at klimaendringene er vår tids største utfordring. Samtidig er det åpenbart at norsk klimapolitikk er mislykket. Utslippene er i dag om lag 5 pst. høyere enn i 1990, og Stortinget har vedtatt et klimaforlik med målsettinger som ikke innfrir FN's anbefalinger. Forliket kan innfris ved å kutte norske utslipp fra 49,8 millioner tonn i 1990 til 47 millioner tonn i 2020. FN anbefaler at rike land kutter opp mot 40 pst. i samme periode hvis togradersmålet skal nås. I mars viste Miljødirektoratet at Norge ligger bak skjema også når det gjelder disse beskjedne målsettingene. I tillegg er de fleste eksperter enige om at kvotehandel ikke fungerer. På andre politikkområder ville en slik mangel på fremdrift fått alvorlige konsekvenser for de ansvarlige.

Hvilken strategi har statsråden for å skape en ny klimapolitikk som kutter utslipp i det tempoet som er nødvendig for å unngå katastrofale klimaendringer?»

Rasmus Hansson (MDG) [10:06:06]: FN's klimapanel ga oss tidligere i år beskjed om to ting. Det ene er at det haster mer enn noen gang å få ned klimagassutslippene. Det andre er at oppgavene er større enn noen gang fordi så mange land øker utslippene. Vi har veldig lenge snakket veldig mye og veldig ofte om dette. Mens vi snakker, utvikler det seg foran våre og alle andres øyne et stadig større gap mellom det storting og regjering skaper inntrykk av å gjøre, og det som gjøres.

Forholdet mellom det inntrykket storting og regjering skaper om norsk klimapolitikk, og den klimapolitikken som faktisk føres, er blitt uholdbart. Norge leverer ikke de faktiske utslippskuttene vi må levere for å gi vårt rimelige bidrag til den globale klimajobben, og avstanden mellom det vi sier og gjør, produserer den giften som er aller farligst for det demokratiet vi nå feirer med så stort engasjement i disse dager: politikerforakt.

Samtidig er det nå heldigvis tegn på politisk bevegelse og vilje til ny erkjennelse i Stortinget og i regjeringen. Miljøpartiet De Grønnes hensikt med denne interpellasjonen er å invitere alle til å legge til side standardforsvaret av egen politikk og spørre: Hvilke tiltak kan vi bli enige om nå, som bringer de norske klimatiltakene nærmere det som faktisk trengs?

Men vi er nødt til å ta inn over oss noen fakta. Klimapanelet har altså anbefalt rike land å kutte 40 pst. Vi har vedtatt å kutte 30 pst. Vi har innprentet norske velgere at klimaforliket er ambisiøst og betyr at vi kutter 30 pst. innen 2020 og tar to tredjedeler av utslippskuttene på hjemmeba-

ne. Av de velgerne som vet noe som helst om norsk klimapolitikk, vet minst 90 pst. dette – 30 pst. kutt, to tredjedeler på hjemmebane. Men vi som sitter her, vet at dette er grovt uriktig. Klimaforliket innebærer å kutte i norske klimautslipp i Norge med bare 5 pst. innen 2020, sammenlignet med 1990-nivået. Vi vet at sannheten er enda verre. Norske utslipp avtar ikke – de øker. De har økt med 5 pst. siden 1990 og 2 pst. bare de siste år. CO₂-utslippene har økt med 30 pst., men takket være industriltak som hadde fint lite med norsk klimapolitikk å gjøre, har man kuttet andre typer klimagassutslipp, som kamuflerer den egentlige økningen i utslipp av CO₂.

En svært stor del av det angivelige 30 pst.-kuttet i utslipp av CO₂ skal dessuten tas gjennom kjøp av FN- og EU-kvoter. Alle har vel nå fått med seg at det er en svært tvilsom regneøvelse å ta igjen kjøp av FN-kvoter, altså CDM-kvoter, tilbake til det norske klimaregnskapet som kompensasjon for å la være å kutte utslipp her. Eksperter regner CDM-ordningen som døende. Likevel legges det opp til at store deler av norske framtidige utslippskutt skal tas ved kjøp av CDM-kvoter.

Samtidig skjønner stadig flere at EUs kvotemarked, ETS, ikke fungerer. Overskuddet av kvoter i markedet er enormt. Alle får de kvotene de ønsker. Prisene er lave, og kvotekjøp i ETS fører ikke til teknologiutvikling og ikke til utslippskutt. Denne situasjonen vil etter all sannsynlighet vedvare lenge. Likevel legges det opp til at store deler av såkalte norske utslippskutt skal skje gjennom kjøp av ETS-kvoter. Men storskala kvotekjøp har jo en klimaeffekt i Norge. Den effekten er at kvotekjøp systematisk brukes som begrunnelse for ikke å ta utslippskutt i Norge.

Etterslepet på 8 millioner tonn i klimaforliket, som regjeringen meget fortjenestefullt har fått dokumentert, er nå velkjent. Men i fjor godkjente vi her i Stortinget Kyoto 2-avtalen, og da sa jeg fra denne talerstolen: De representantene og partiene som ikke har tenkt å gjennomføre dette, bør stemme mot Kyoto 2. Alle stemte for. Med Kyoto 2 forpliktet Stortinget seg til at norske utslipp skal være 43 millioner tonn i gjennomsnitt hvert år i perioden fra 2013 til 2020. I dag er tallet som kjent 53 millioner tonn, og det øker. Mellomlegget mellom målet og de faktiske norske utslippene må dekkes inn gjennom tiltak og kvotekjøp. Sannsynligvis må vi kjøpe om lag 56 millioner tonn kvoter i denne perioden. Det er dobbelt så mye som vi kjøpte i Kyoto 1-perioden.

Men storting og regjering er akkurat nå i en fase hvor det signaliseres vilje til å justere politikk. Regjeringen insisterer på å styrke klimaforliket, og det er skapt et bedre grunnlag for debatt gjennom dokumentasjonen av manglende utslippskutt. Det er flertall for å elektrifisere Utsira, og det er egentlig flertall for å trekke oljefondet ut av kullselskaper. Dette, samt nye signaler fra sentrale politikere, peker mot muligheten for en strategisk og prinsipielt betydelig styrking av klimapolitikken. Men den absolutte forutsetningen er at videre klimapolitiske tiltak blir tilstrekkelig ambisiøse til at Norge faktisk i rimelig grad oppfyller sine klimaforpliktelser, og at tiltakene blir så forståelige, konkrete og forpliktende at regjering og stortingsflertall kan bli målt på om vi leverer.

Miljøpartiet De Grønne mener at en slik politikk bør forankres i tre punkter. For det første: tonn. Det som spiller noen rolle for jordas klima, er hvor mange tonn klimagass som slippes ut i atmosfæren. Det viktigste for Norges klimaregnskap er hvor mange tonn vi har tenkt å slippe ut i årene framover. Vi må fortelle hva vi vil gjøre med utslippene på 2,4 millioner tonn fra Mongstad, 1,1 millioner tonn fra Yara Porsgrunn, 1,1 millioner tonn fra Statoil på Melkøya, 0,8 millioner tonn fra Norcem Brevik, 1,2 millioner tonn fra bygg, 10 millioner tonn fra veitrafikken og 14 millioner tonn fra oljeindustrien. Det er dette vi må informere om, forplikte oss til og snakke om. Det er det klimaet skjønner, og det er det folk skjønner.

Punkt to er sektor. Riksrevisjonen skrev i 2010 at det er store svakheter i hvordan de ulike departementene ivaretar sitt sektoransvar. Sektordepartementene har i liten eller ingen grad operasjonalisert klimamålsettingene gjennom arbeidsmål og konkretisering av virkemidler eller gitt styringssignal om klimamål til underliggende etater.

I høst ble lagring av CO₂ på Mongstad – månelandingen – skrinlagt. 1–2 millioner tonn CO₂ som skulle vært fjernet, slippes fortsatt ut i atmosfæren – dobbelt så mye som vi nå fjerner ved elektrifisering av Utsira.

Hvis oljesektoren hadde hatt et forpliktende utslippsmål og en klar, forpliktende kuttplan, måtte sektoren og regjeringen ha svart på hvordan de skulle kutte de 1,2 millioner tonnene som de ikke kuttet på Mongstad. Statsråd Lien måtte svart på dette, eller han måtte spurt f.eks. statsråd Solvik-Olsen om kanskje han kunne ta disse kuttene innen samferdsel isteden. Statsråd Solvik-Olsen ville antakelig svart: Nei, jeg har nok med mine egne kutt, pell deg hjem og kutt selv.

Punkt tre er kontroll. De aller fleste sektorer i det norske samfunn blir kontrollert med tanke på måloppnåelse, og avvik blir grundig påpekt, ikke minst her i Stortinget. Men ingen sektorer i Norge kontrolleres med tanke på, eller må stå politisk til rette for, måloppnåelse innen klimagassutslipp. Hvis statsminister og statsråd rutinemessig hadde måttet gi Stortinget en faglig dokumentasjon på nasjonal og sektorvis utvikling av måloppnåelse for klimagassutslipp, ville vi fått en klimadebatt som handlet om realiteter. Vi ville fått en klimapolitikk som aktivt presset fram konkrete tiltak for å nå mål.

Norge har nå massiv og ubestridelig erfaring for at den måten vi har drevet klimapolitikk på fram til nå, gir veldig dårlige resultater. Det er mer enn åpenbart at mangelen, slik Riksrevisjonen påpeker, er konkrete mål, forpliktelser og planer som kan gjennomføres både sentralt og sektorvis, og som kontrolleres og rapporteres rutinemessig. Denne typen forpliktelser og kontroll er elementær rutine på de fleste andre områder innen stat og næringsliv. Dette kan oppnås på flere måter i klimapolitikken. Hovedpoenget er å ta i bruk velkjente mekanismer for å sikre måloppnåelse.

Kristelig Folkeparti, Venstre, Senterpartiet og, så vidt jeg skjønner, SV og Miljøpartiet De Grønne mener at en klimalov er et hensiktsmessig virkemiddel. En klimalov vil ikke være ett blant mange andre klimatiltak. Den vil være det forpliktende og systematiske rammeverket rundt

all klimapolitikk som setter mål, lager en mekanisme for gjennomføring og forplikter dem som har ansvaret for gjennomføringen.

Det må gjerne komme bedre eller andre løsninger, men det må komme noe. Stortinget kan ikke være bekjent av å fortsette den klimapolitikken vi driver nå.

Statsråd Tine Sundtoft [10:15:39]: Jeg vil først takke representanten Hansson for å la meg få mulighet til å utdype regjeringens strategi for å redusere klimagassutslipp.

I år har det kommet flere viktige rapporter som danner et alvorlig bakteppe for klimapolitikken. Vi fikk to delrapporter fra FNs klimapanelers femte hovedrapport ved påsketider. De tegner et tydelig bilde av utfordringene. I rapportene står det at vi kan redusere risikoen for farlige klimaendringer, men da trenger vi raske utslippskutt og en helhetlig omstilling av samfunnet. I tillegg må vi tilpasse oss de klimaendringene som allerede er her. Det betyr at alle land må gjøre mer, også Norge. Vi må kutte våre utslipp raskere. Vi må bidra enda mer internasjonalt, og vi må få på plass en ny, forpliktende global avtale.

En annen sentral rapport er den såkalte gap-rapporten fra Miljødirektoratet som kom i mars. Jeg bestilte rapporten for å få en statusoversikt i klimaarbeidet. Den viste at vi må redusere de norske utslippene med 8 millioner tonn fram mot 2020, hvis vi skal nå klimamålet vårt.

Men 2020 er bare en mellomstasjon. Det er betydelige omstillinger som må til. Vi skal bli et lavutslippssamfunn henimot 2050, og på veien må vi kutte utslipp. Vi må faktisk omstille oss uavhengig av klimautfordringen. Det er det to grunner til. For det første vil sysselsettingen innen olje- og gassproduksjon gå ned. De kloke hodene og virksomme hendene vi har i Norge, må få trygge grønne arbeidsplasser. Vi må bruke ressursene våre til en omstilling mot lavutslippssamfunnet. I en framtid med en høyere pris på CO₂ enn i dag vil vinnerne være de som evner å omstille seg.

For det andre opplever verden en betydelig urbanisering. Det skjer også i Norge. Tilflyttingen til byene er så omfattende at vi kan ikke basere oss på en bilbasert vekst. Det ville i så fall bety kø, kork og kaos, luftforurensning og støy – rett og slett lite trivelige byer. Derfor jobber vi for at veksten i persontransporten skal skje med kollektivtransport, gange og sykkel.

Klimautfordringen krever at alle land bidrar. Det mest avgjørende er at vi får på plass en bindende internasjonal avtale.

De siste årene har utslippene gått ned samlet sett i EU og i USA. Samtidig har det vært en rask utslippsvekst i flere framvoksende økonomier, som Kina og India. Så for å sikre en robust, langsiktig og ambisiøs avtale må både dagens og morgendagens store utslippsland ha forpliktelser.

Vi er nå i gang med å utforme vårt bidrag til en ny klimaavtale og klimaforpliktelser etter 2020.

Vi kom ikke akkurat til dekket bord etter forrige regjering når det gjelder nasjonale utslippsreduksjoner og 2020-målet. Regjeringen har sagt at klimaforliket står fast, og det skal forsterkes. Dette innebærer at punktene i for-

liket følges opp videre, og at punkter i Sundvolden-erklæringen som er relevante for klimapolitikken, selvsagt også gjennomføres. Vi må ta kloke, bærekraftige beslutninger som står seg over tid. Vi skal ikke diktere alt som skal skje, men legge til rette. Omstillingen må skje i alle deler av samfunnet.

Vi har allerede gjennomført en rekke klimatiltak. Vi har sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre styrket Transnova. Vi har levert et svært godt jernbanebudsjett og gitt grønt lys for Follobanen. Vi skal inngå bymiljøavtaler med de største byene og finansiere inntil 50 pst. av store kollektivsatsinger. Vi arbeider nå med en biogasstrategi som skal bidra til økt produksjon og bruk av biogass.

Regjeringen foreslår i revidert nasjonalbudsjett å framskynde utfasing av oljefyr som grunnlast i statlige bygg fra 2018 til 2016. Regjeringen foreslår også i revidert nasjonalbudsjett å øke den årlige avkastningen fra Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging betydelig og foreslår derfor å øke det årlige kapitalinnskudd med 4,25 mrd. kr i 2014, 2015 og 2016. Regjeringen har bevilget 100 mill. kr til et felles europeisk prosjekt for forskning på karbonfangst ved NTNU.

Jeg har tidligere sagt at jeg har en visjon om at vi skal få en fossilfri transportsektor innen 2050. Det mener jeg er fullt mulig. Norge kan vise til fantastiske tall for salg av el-biler og også andre typer biler med lave utslipp, som hybridbiler. Når Norge lykkes bedre med dette enn de fleste andre land, skyldes det at avgiftssystemet premierer biler med lave utslipp og straffer biler med høye utslipp.

Det jobbes aktivt fra mange aktører for å få på plass bussteknologi basert på el og hydrogen. Miljødirektoratet pekte på at busser og lastebiler er velegnet for overgang til biogass, siden man da reduserer både klimagassutslipp og lokal luftforurensning. Østfold fylkeskommune har vært en pioner her og har 100 biogassbusser på veiene i Nedre Glomma.

Vi har flere pågående prosesser:

- Statsministeren og jeg inviterte til regjeringens klimadugnad i mars og fikk mange spennende innspill. Deler av næringslivet ønsker køprising og satsing på f.eks. biogass i tungtransport. De vil ha både pisk og gulrot. Vi skal følge opp dialogen med næringsliv og organisasjoner gjennom etableringen av et klimaråd.
- Vi har også hentet opp konseptet «klimalov» fra skuffen som den forrige regjeringen la den i. Vi har en utredning underveis.
- Jeg har bedt Miljødirektoratet vurdere hvordan ulike tiltak og virkemidler kan bidra til å omstille Norge til å bli et lavutslippssamfunn i 2050.
- Regjeringen legger opp til å oppnevne et utvalg for sommeren som skal fremme forslag om grønne skatteski.

Det er imidlertid ikke slik at regjeringen skal løse hele klimautfordringen. Det er en dugnad som alle må ta del i.

- Du og jeg som privatpersoner må gjøre noen valg om vår transport, vårt energiforbruk og vårt forbruk.
- Kommunene kan gå foran og velge elbil allerede i dag til sine tjenestebiler. De kan til og med kanskje spare penger på det.

- Fylkene kan stille krav, slik Østfold fylkeskommune gjorde med biogassbussene.
- Næringslivet kan gå foran, slik f.eks. Kiwi gjør når de setter opp 50 hurtigladere, og slik Borregaard har gjort ved å bygge biogassfabrikk.

Jeg tror den bedriften som ikke tar dette på alvor, vil få problemer.

Vår jobb som politikere er å sikre forutsigbare rammebetingelser som legger til rette for omstilling til et lavutslippssamfunn. Det skal ikke nødvendigvis skje ved at vi subsidierer klimavennlige løsninger. Det kan like gjerne skje ved at vi premierer dem som velger klimavennlig, med lave avgifter, og straffer dem som velger høye utslipp, med høyere avgifter. Det er slik f.eks. engangsavgiften for personbiler virker.

2020 er et viktig årstall i klimapolitikken. Men vi må også ta beslutninger i dag som gir utslippskutt på lengre sikt.

Jeg tror representanten Hansson og jeg kan være enige om i hvert fall én ting – kanskje vi kan være enige om flere – at lavutslippssamfunnet vil være et godt samfunn å leve i, med ren luft, lite støy og mindre kø og kaos. Høyutslippssamfunnet er ikke noe alternativ.

Rasmus Hansson (MDG) [10:25:02]: Jeg vil takke statsråden for diverse gode refleksjoner og en lang liste med interessante tiltak.

Kanskje det er en bedre politikk den som nå foreskrives, enn den som den rød-grønne regjeringen førte i åtte år. Jeg håper det. Jeg skal på vegne av Miljøpartiet De Grønne gjøre mitt ytterste for å samarbeide om at den blir det. Men den politikken som statsråden foreskriver, har én ting til felles med den politikken som for øvrig har vært ført fram til nå når det gjelder det norske klimaproblemet: ikke ett tall, ikke ett tonn, ikke én forpliktelse. Den forpliktelsen som vi har vedtatt her i Stortinget, er at fra og med 2013 og til 2020 skal norske klimagassutslipp hvert år være på 43 millioner tonn i gjennomsnitt. De er i år på 53 millioner tonn. Vi ligger allerede 10 millioner tonn bak det skjemaet.

Det spørsmålet som vi igjen må stille oss, er: Hvor mange tonn mener regjeringen – og hvor mange tonn vil regjeringen forplikte seg til – at Norge skal slippe ut i 2015, i 2016 og i 2017? Hvor mye skal vi i 2016 og i 2017 kutte i en veitrafikk som i dag slipper ut 10 millioner tonn? Når skal vi kutte i de fire store punktutslippskildene Mongstad, Snøhvit, Yara og Norcem? Når skal det skje? Når blir vi kvitt disse utslippene? Det er den typen spørsmål norsk klimapolitikk må svare på for at det skal være grunn til å tro at en kommer til å levere når det gjelder de forpliktelsene vi har påtatt oss.

Statsråd Tine Sundtoft [10:27:29]: Jeg er ikke helt enig i alt interpellanten tar opp. Jeg må også rette en faktisk feil. Det ble sagt at økningen i klimagassutslippene var på 2 pst. fra 2012 til 2013. Den var på 0,2 pst. fra 2012 til 2013.

Det rapporteres årlig i statsbudsjettet om utslippsutviklingen. Det å si at det er åpenbart at norsk klimapolitikk er mislykket, er jeg uenig i. Vi leverte i år vår sjet-

te nasjonalrapport til FNs klimakommisjon. Her anslo vi at klimagassutslippene ville vært 17,1–20,1 millioner tonn CO₂-ekvivalenter høyere i 2020 hvis vi ikke hadde hatt den klimapolitikken som vi har hatt de senere årene. I den klimapolitikken som er basert på et bredt forlik i Stortinget, har en valgt å overoppfylle Kyotoprotokollen. En har et ambisiøst mål om 30 pst. kutt innen i 2020 og et mål om karbonnøytralitet.

Vi har også utfordringen med kvotehandelen. Men det å si at den overhodet ikke fungerer, er jeg uenig i. Jeg mener at det er en sannhet med modifikasjoner. Handelen med kvoter fungerer for så vidt slik den skal. Det som er problemet nå, er at det er for mange kvoter tilgjengelig, og at prisen er for lav til at det blir utviklet noe særlig ny teknologi.

Å jobbe med å forbedre kvotehandelssystemene er viktig. Å få en internasjonal pris på karbon som vil sette fart på utviklingen, er viktig. Men vi må samtidig – her er jeg helt enig med representanten Hansson – jobbe konkret i Norge for å redusere våre utslipp. Jeg refererte en del konkrete tiltak som er satt i gang, og som vil redusere utslipp, som satsing på jernbane, flere bevilgninger til sykkelveier, være med og finansiere store kollektivtransportprosjekter i de største byene – vi er i gang med å forhandle by-miljøavtaler – og å øke avkastningen fra Fondet for klima, fornybar energi og energiomlegging betydelig.

Den politikken som vi har hatt, har faktisk hindret opp mot 20 mill. tonn årlige utslipp. Men jeg er enig i at det ikke er godt nok, og derfor må vi gjøre mer. Hva vi konkret kan kutte i 2015, 2016 og 2017, kan jeg ikke gi et eksakt svar på nå, men jeg gir gode eksempler på politikk som vil kutte tonn framover. Målet er 2020, men 2020 er også en mellomstasjon på vei til lavutslippssamfunnet.

Åsmund Grøver Aukrust (A) [10:30:49]: Jeg vil takke Miljøpartiet De Grønne for denne viktige interpellasjonen, som gir oss muligheten til å diskutere veivalg i klimaarbeidet. Jeg vil også benytte anledningen til å takke Miljøpartiet De Grønne for å ha blitt en viktig og ny stemme i norsk klimadebatt, som har vært med å bidra til en forsterket kraft i denne viktige debatten.

Vi lever i en skjebnetid. Tiden begynner å renne ut dersom vi skal nå FNs 2-gradersmål. Vi har ingen tid å miste. Vi har det siste året fått veldig mye mer kunnskap om klimaendringene. FNs klimarapporter viser hvor alvorlig dette er, og i hvilket høyt tempo dette går. Samtidig vet vi også mer om hvordan vi kan løse klimautfordringene. Vi har teknologien tilgjengelig, og vi vet hvilke virkemidler som fungerer best. Det er et paradoks at vi vet mer om både konsekvensene og virkemidlene samtidig som vi er stadig lenger unna å nå målet.

Klimaproblemet er globalt og kan til slutt bare løses globalt ved at alle land tar sine forpliktelser. Men det kan aldri bli en unnskyldning for ikke å handle allerede nå, for klimaendringene er ikke framtiden, det er noe som skjer rundt oss. Vi må handle mens vi forhandler. Det kan ikke være slik at de landene som vil minst, skal bestemme tempoet alle andre land skal gå i. Da må vi f.eks. slutte å ha en debatt om vi skal handle hjemme eller ute, for svaret er

så åpenbart: Vi må gjøre begge deler. Vi må gjøre mer av begge deler. For det er ingen motsetning mellom det å satse på regnskog i fattige land og det å elektrifisere vår egen sokkel. Det er ikke det valgene i klimapolitikken handler om.

Jeg er ikke helt enig i premisset til representanten Hansson om at alt i norsk klimapolitikk har vært mislykket. Den rød-grønne regjeringen la fram to klimameldinger, det ble etablert grønne sertifikater og utslippene i Norge gikk ned samtidig som vi gikk i front ute i verden. Men jeg vil på ingen måte slå meg på brystet og si at vi gjorde nok, for klimaendringene er så store og så alvorlige at ingen regjering, ingen partier kan si man har gjort nok. Vi må være utålmodige og ambisiøse for å få til mer.

Mens vi i dag har en regjering som har sagt at klima ikke er en av deres åtte viktigste saker, har Arbeiderpartiet pekt ut dette som sin aller viktigste sak. Det er sant, som vår leder sa etter at han ble innstilt, at klimaet må legges rammene for all norsk politikk.

Vi må være mer ambisiøse med hensyn til hva vi skal få til her hjemme i Norge. Vi spiller en rolle når det gjelder faktiske utslipp. Norge er et lite land, men alle deler av verden kan brytes ned i veldig små enheter. Det er når de små tar ansvar, at det spiller en rolle. Vi har også en rolle internasjonalt ved å være et land som viser at lavutslipps-samfunnet er både mulig og lønnsomt. Vi må være et land som driver fram ny teknologi.

Den rød-grønne regjeringen har fått mye harselering for Mongstad-prosjektet og for at vår statsminister den gang, Jens Stoltenberg, kalte det vår tids månelanding. Senest på Høyres landsmøte hørte jeg det var høylytt jubel da Erna Solberg fikk tildelt en astronautlue. Og mye kan sies om Mongstad, men jeg vil mye heller ha en statsminister som tør å være visjonær, som tør å sette ambisiøse mål, enn en som ikke gjør det. Vår nye statsminister har så langt vært veldig lite ambisiøs i klimasaken. Én time etter hennes eget landsmøte gikk hun ut og sa at vedtakene som var gjort, var urealistiske. Det sier litt om ambisjonsnivået når man bare timer etter at vedtaket er gjort, avskriver sine egne løfter.

Vi hørte nå igjen at vi skal forsterke klimaforliket, men så langt har det kommet veldig lite klimainitiativ fra vår nye regjering. Vi venter i spenning – når kommer svarene? Hva er det som skal forsterke klimaforliket? Og vil denne regjeringen også legge fram en klimamelding? Det er ikke bare slik at vi er langt unna å forsterke klimaforliket; vår nye regjering er på ingen måte i rute for å nå dagens klimaforlik.

Miljødirektoratet har sagt at skal vi nå dagens klimaforlik, er vi nødt til å elektrifisere Utsira. Her har vår nye regjering ikke tatt grep. Heldigvis har vi en opposisjon – en klimaopposisjon – på Stortinget som er klar til å ta ansvar når regjeringen ikke gjør det. Så når klimaministeren taper internt mot olje- og energiministeren eller mot finansministeren, som leder et parti som fortsatt ikke tror på klimaendringene, får hun komme til Stortinget og få hjelp av de seks partiene i opposisjon for å få gjennomført en mer ambisiøs klimapolitikk.

Vi har en ny regjering som gikk til valg på løftet om nye ideer og bedre løsninger, og etter et halvt år er det dessverre

ikke veldig mye vi har sett til det i klimapolitikken – tvert imot.

Nikolai Astrup (H) [10:36:05]: Det var interessant å høre representanten Grøver Aukrusts innlegg, fordi årsaken til at vi ligger såpass dårlig an med å nå de klimamålene vi i fellesskap har satt oss, er at den rød-grønne regjeringen gjorde for lite da den hadde muligheten. Åtte år med rød-grønn regjering ga oss et dårlig utgangspunkt for å nå målene i 2020. Det betyr at den sittende regjeringen er nødt til å forsterke klimaforliket, slik vi har lovet, for å være i nærheten av å nå de målene vi i fellesskap har satt oss.

Det ble nevnt at den rød-grønne regjeringen la frem to klimameldinger. Det er riktig. Begge ble sterkt kritisert fordi de ikke inneholdt nok tiltak til å være i nærheten av å innfri de målene vi er opptatt av å nå. Derfor måtte regjeringen komme til Stortinget, hvor vi gjennom to klimaforlik bidro til å forsterke klimapolitikken betydelig – men altså ikke nok, fordi vi ikke fikk med oss regjeringen på alt det vi ønsket.

Nå er det heldigvis en ny regjering, med nytt initiativ og nye ideer, som skal bidra til å kutte utslippene hjemme, men også bidra til at Norge skal ta sin del av ansvaret for å redusere utslippene ute. Det er ingen tvil om at vi i Norge, med vår teknologi, vår kompetanse og vår kapital, har en unik mulighet både til å kutte utslipp hjemme gjennom konkrete tiltak og til å gjøre langt mer enn det vårt lands størrelse skulle tilsi, for å kutte utslippene ute – som vi f.eks. gjør gjennom regnskogsatsingen som Høyre foreslo da vi forhandlet om det første klimaforliket i Stortinget.

Det er viktig at vi satser på forskning og utvikling og teknologiutvikling hvis vi skal klare å frikoble økonomisk vekst fra utvikling i klimagassutslippene.

Jeg synes det er underlig når representanten Hansson velger å bagatellisere den enorme innsatsen som er gjort i industrien for å redusere utslipp, med henvisning til at det er andre klimagasser enn CO₂. De klimagassene er like viktige for den globale oppvarmingen som det CO₂ er, om ikke viktigere. Industrien har klart å redusere utslippene med 40 pst. siden 1990, samtidig som den har doblet produksjonen. Det er bra i både et lokalt og et globalt klimaregnskap, og det er nettopp det vi må få til også på andre områder, i andre sektorer.

Vi vet at 80 pst. av klimagassutslippene i verden kommer fra forbrenning av kull, olje og gass. Og akkurat som steinalderen ikke tok slutt av mangel på stein, kommer ikke oljealderen til å ta slutt av mangel på olje, men fordi vi lykkes med å utvikle bedre og billigere alternativer til fossil energi innenfor transportsektoren, i industrien og i kraftsektoren. Vi står nå på terskelen til en ny tid, hvor vi ser at solenergi er konkurransedyktig med gasskraftverk i Texas, skifergassens hjemland. Det er en utvikling som få kunne spådd for bare få år siden, og det er en utvikling som gjør at vi står overfor store endringer i årene som kommer.

Vi ser også i Europa at verdien av tradisjonelle energiselskaper, som RWE, E.ON og Vattenfall, er halvert på bare noen få år, fordi ny fornybar energi har kommet inn på markedet. Skal vi lykkes med å redusere utslippene og rea-

lisere lavutslippssamfunnet, må vi sørge for at grønne tanker gir sorte tall. Da begynner en snøball å rulle, som ikke lar seg stoppe.

Jeg er glad for at statsråden er så tydelig på at offentlig sektor kan spille en viktig rolle i å skape et marked for grønne produkter og tjenester, som bidrar både til å redusere utslippene og til å skape nye arbeidsplasser i nye sektorer som vi trenger i lavutslippssamfunnet. Det at offentlig sektor kan legge miljøet til grunn ved alle innkjøp enten det er når de skal bygge et bygg eller de skal kjøpe en tjenestebil eller bestille en buss eller sette en rutebåt på anbud, har enorm betydning. Offentlig sektor har et innkjøpsbudsjett på 400 mrd. kr. Det kan brukes i miljøets tjeneste, og det trenger ikke koste noe heller, tvert om. Hvis man spiller kortene riktig, kan dette gi sorte tall i både kommunekassen og statskassen til slutt.

Så vil jeg også helt til slutt få lov å si at representanten Rasmus Hanssons parti jo har som hovedgrep å redusere utslippene gjennom å redusere folks kjøpekraft, altså at all lønnsvekst skal tas ut i form av økt fritid. Jeg mener at det er en feilslått politikk, og det kommer ikke til å være gjennomførbart i praksis. Da foretrekker jeg at vi faktisk satser på å utvikle ny teknologi som kan bidra til at vi kan opprettholde høy levestandard samtidig som vi reduserer utslippene.

Marit Arnstad (Sp) [10:41:31]: Jeg er enig med interpellanten i at klimautfordringene er vår tids største utfordring. Signalene, bl.a. fra klimapanelets siste rapporter nå i vår, er helt tydelige. Det er nå det også gjelder for Norge og for det internasjonale samfunnet. Skal vi ha mulighet til å redusere temperaturøkninger som følge av klimagassutslipp, må det gjøres betydelige utslippskutt nå. Samtidig synes jeg kanskje det er litt enkelt – og jeg er ikke enig – når representanten sier at norsk klimapolitikk er mislykket. Jeg tror ingen av partiene i denne salen kan si at det er gjort nok – der er jeg helt enig med representanten Grøver Aukrust – men jeg synes at Norge har inntatt en offensiv rolle når det gjelder både spørsmålet om innenlandskutt og i internasjonal sammenheng i klimaspørsmålet. Vi har inngått klare forpliktelser, og selv om vi står overfor store utfordringer, har også utslippene per innbygger gått betydelig ned fra 2005 og fram til i dag.

I klimameldingen og i -forliket ble Klima- og energifondet etablert, det ble enighet om økning i CO₂-avgiften, og det ble enighet om en satsing på kollektivtrafikk, forbud mot bruk av fossil olje til oppvarming og fortsatt avgiftsfordeler for nullutslippsbiler samt forpliktelser til mer midler til forskning.

Jeg må si at jeg synes det er litt overraskende f.eks. at Høyres representant brukte sitt innlegg på å angripe andre så sterkt når det gjelder klimaspørsmålene, fordi Stortinget venter jo fortsatt i spenning på hva som vil være regjeringens veldig offensive klimatiltak. Jeg skal komme litt tilbake til det.

I klimapolitikken legger Senterpartiet vekt på prinsippet om at de rike landene må bære hoveddelen av ansvaret for de klimaendringene som har oppstått, og at klimapoli-

tikken må utformes slik at den også underbygger andre viktige samfunnshensyn.

Jeg har lyst til å si noe om to spesifikke sektorer. I en interpellasjonsdebatt som her, blir det til at vi skal prøve å rekke over alle delene av et stort tema, men jeg har lyst til å si litt mer om to tema. Det ene er en av de viktige utfordringene vi står overfor, og det gjelder å bygge ut og anvende mer fornybar energi i Norge, for det har vi store forutsetninger for. Vi har store muligheter til å kunne bygge ut og anvende mer når det gjelder både vann, vind, sol og bioenergi. Det kan igjen danne grunnlag for reduksjon i bruken av fossile energikilder og bidra til å redusere klimagassutslipp ikke bare nasjonalt, men også internasjonalt. Men da må det også tilrettelegges for at vi faktisk oppnår den veksten.

Vi ser nå at elsertifikatordningen kan legge grunnlag både for teknologiutvikling og for en stor grad av økt miljøvennlig produksjon. Men både innenfor klimapolitikken generelt og også når det gjelder utbyggingen av fornybar energi, må vi nå legge vekt på handling, å finne løsninger slik at vi faktisk når de vedtatte målene framfor å sette nye mål eller nye frister eller legge nye planer. For å nå klimamålene og for å ta ut potensialet på fornybar energi, er det ikke lenger slik at vi trenger å legge noen flere planer, for vi har etablert et grønt sertifikatmarked.

Den rød-grønne regjeringen ga en rekke konsesjoner, men det er svært mange investorer nå som sitter og skal ta vanskelige beslutninger framover på om de skal satse på utbygging av fornybar energi eller ikke. Den regjeringen som nå sitter, må sørge for å bidra til at de beslutningene faktisk blir tatt. Det er en stor fare for at vi vil se framover at investorer og utbyggere ikke vil tørre å ta de nødvendige investeringene i fornybar energi. Det er et potensial vi må sørge for å ta ut, og der ligger det et stort ansvar for regjeringen framover.

Jeg har også lyst til å nevne skog, fordi aktiv skogskjøtsel med hogst, planting og ungskogpleie også bidrar til en betydelig klimagevinst. Skogen er en viktig del også av løsningen i klimapolitikken. Skogen i Norge tar opp CO₂ tilsvarende halvparten av de norske klimagassutslippene, og aktiv skogpolitikk er en jordnær, konkret og billig måte å bidra til å nå klimamål på. Det bidrar også til sysselsetting og verdiskaping, og vi er nødt til å våge å ha et like langsiktig perspektiv når det gjelder klimapolitikken, som vi også har når det gjelder skogpolitikken og tilplanting av skog.

I denne debatten er det veldig lett at vi bestandig fokuserer på den store utfordringen, og det skal en ha all respekt for. Men jeg synes også at en skal ta med seg de positive skrittene som nå blir tatt på ulike områder. Det finnes mange gode eksempler etter hvert, og det sprer seg. Det er en utvikling jeg tror kommer til å forsterkes i årene framover. For Senterpartiet er det egentlig likegyldig om elbil er et statussymbol eller et forsøk på å unngå bomringen rundt de store byene eller hva det er. Det er veldig bra at vi har sett en så eksplosiv utvikling i bruk av elbiler som det vi har gjort. Det er nettopp den type utvikling som må forsterkes, og også de ringvirkningene vi må se i årene framover på en rekke områder i samfunnet, dersom vi skal ha noen mulighet til å kunne oppfylle målene.

Ola Elvestuen (V) [10:47:11]: Klima er, som mange har sagt, vår generasjons viktigste utfordring. For Venstre har det vært den viktigste saken gjennom mange år. Det var også en viktig årsak til at vi ville ha et nytt flertall, nettopp for å forsterke klimapolitikken, forsterke miljøpolitikken sånn at vi kan nå de målene vi har satt oss. Da må vi jobbe aktivt internasjonalt for å få på plass en global, internasjonal avtale, vi må jobbe videre med satsingen på bevaring av regnskog, kanskje utvide dette, se på mer også på landskap, mangrove, der er det mange muligheter. Vi må satse på forskning, utvikle de nye teknologiene vi trenger, og være en spydspiss og eksempel for andre, enten det er bygging av plusskus, å utvikle nye, grønne skip som går på hydrogen eller på en hybridteknologi, eller å utvikle havvind – det er mange muligheter.

Jeg er helt enig med representanten Rasmus Hansson i at vi må snakke om hvilke tonn vi skal redusere framover av utslipp. Fra Venstres side har vi laget vår egen plan, en klimakur for hvordan vi vil jobbe fram mot 2020 for å redusere de nødvendige 5,8 millioner tonn som vi må ned for å nå klimaforlikets målsetting. Dette er 5,8 millioner tonn som ikke er faglig basert – at dette er det som er det riktige for Norge, dette er det som er nødvendig – men det er dette vi skal gjøre, ganske enkelt fordi Stortinget har bestemt at det er det vi skal gjøre fram mot 2020. Da må det jobbes helt systematisk innenfor alle sektorer. Da må en gå inn i petroleumssektoren og se på å øke CO₂-avgiften. Der er potensialet 550 000 tonn i reduksjoner. En må kreve best tilgjengelig teknologi, og en må gå inn på konkrete vedtak, som å kreve elektrifisering av Utsirahøyden, som også kan hindre en økning på 800 000 tonn. Da må vi gå direkte inn i industrien, da må vi kreve at vi må legge til rette for biokull i ferrolegeringsindustrien, det har et potensial på 400 000 tonn. Vi må ha overgang til mer biobrensel, der er potensialet også 400 000 tonn. Vi kan gå inn på energielektrifisering, der er potensialet 150 000 tonn. Vi kan gå inn på fangst og lagring av enkeltprosjekter. I Norcem i Brevik er det 800 000 tonn reduksjon som er mulig. Dette krever statlig investeringsstøtte, det krever støtte fra Enova, det krever statlige krav om best tilgjengelig teknologi, og det krever en styrking av miljøteknologiordningen.

Innenfor transport må vi fortsette satsingen på kollektivtrafikk, sykkel- og gangveier, og kreve at transportøkningen i de store byene tas på denne måten. Vi må fortsette å utvide satsingen på nullutslippskjøretøy. Målsettingen må i hvert fall være 200 000 nullutslippskjøretøy fram mot 2020. Vi må ta i bruk mye mer biogass og kreve bærekraftskriterier fra avgiftsfritak på gass. Vi må øke innblanding av biodrivstoff og bruke skatter og avgifter aktivt for å få en mer miljøvennlig transportsektor. Dette er i gang, og det må fortsette fram mot 2020.

I byggenæringen må vi ikke bare slå oss til ro med at vi har et vedtak om å få bort oljefyring fra husholdningene innen 2020, vi må også legge til rette for politikken som sørger for dette. Her kan vi få til en reduksjon på 500 000 tonn. Tar du vekk oljefyring også i andre bygg, er det også et potensial på 650 000 tonn. Sånn kan man gå videre innenfor landbruket, og det kreves tiltak innenfor avfallssektoren, materialgjenvinning, og vi

må gå inn på de konkrete målsettingene i hver enkelt sektor.

Hvis man ser på hele Venstres klimakur, ser man at vi går konkret inn på hvordan vi kan redusere 8,8 millioner tonn fram mot 2020 – ikke bare ved å påpeke hvor disse utslippene er i dag, men også ved å gå inn på tiltakene som er nødvendig for å redusere de nødvendige 8,8 millioner tonn som er det du må gjøre i forhold til det som er varslet av Miljødirektoratet.

Dette krever mange tøffe beslutninger. Det krever et tydelig lederskap for å nå målsettingen mot 2020. Vi har bare seks år på oss, og det må jobbes i hver eneste del av det offentlige for å få det til. Det må jobbes ved hver eneste budsjetttrunde, og hver eneste sak vi har i Stortinget.

Så til slutt: Det er mulig – og det er vanskelig, det er krevende, men resultatet av mange av disse tiltakene gir også fordeler: Det er renere luft, enklere transportsystem og en bedre livsstil.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [10:52:44]: Jeg vil takke Rasmus Hansson for muligheten til å ta denne rundten med klimadebatt. Jeg tenkte jeg skulle komme inn på det som bl.a. handler om vårt internasjonale klimaarbeid. Der hadde vi håpet på en egen sak til Stortinget, men i stedet har vi fått det som en del av revidert nasjonalbudsjett. Komiteen ser foreløpig ikke ut til å få dette til behandling, og vi får ikke en egen debatt, så vi får benytte den muligheten som ligger her i dag – hvis ikke komiteen endrer standpunkt og vi får en egen mulighet til det – vi får se.

Til historieskrivingen synes jeg det er viktig å si fra om én ting, og det er at ministeren driver en dobbeltkommunikasjon, som jeg synes det hadde vært greit at hun oppklarer. På den ene siden sier ministeren at vi kom ikke akkurat til dekket bord etter den rød-grønne regjeringen når det gjelder spørsmålet om å nå klimamålene, på den andre siden skryter hun voldsomt av den innsatsen som har vært gjort nettopp gjennom de grepene som ble tatt bl.a. de siste åtte årene for å sørge for at vi ligger 17–21 millioner tonn under det vi ellers ville gjort.

Jeg har hørt klimaministeren skryte av det vi gjorde f.eks. for å endre bilavgiftene, som er det største bidraget til reduksjon i klimautslipp de siste årene. Det er et grep som et av regjeringspartiene var dundrende imot på det tidspunktet vi gjennomførte det.

Så er jeg den første til å si, som representant for venstresidens klimaparti, at det er ingen tvil om at et sterkere engasjement og et sterkere trykk er avgjørende for å løse de gigantiske klimaproblemene vi står overfor. Vi vet at dette er politikk som går rett gjennom den norske politiske debatten, både i spørsmålet om avgiftspolitik, i spørsmålet om vi skal ha vei eller bane og kollektivløsninger inn til storbyene våre, og i spørsmålet som handler om oljeutvinning i Norge. Derfor vil jeg gjøre følgende:

Jeg vil peke på at internasjonalt trenger vi etter min oppfatning – og her kommer en utfordring til klimaministeren – en avklaring av hvor stor andel av de 750 mrd. tonn med CO₂ som det er plass til i atmosfæren som det er tenkt at Norge skal gjøre krav på. For dette handler om rettferdighet. Det handler om internasjonal solidaritet. Alt-

for sjelden diskuteres det hvorfor vi ikke kommer fram til en internasjonal klimaavtale. Bakgrunnen for det ligger i bl.a. at viljen fra de rike landene til å ta på seg forpliktelser som man står ved, ikke er stor nok til at utviklingslandene oppfatter det som en rettferdig avtale. Derfor er det nødvendig at Norge klarest mulig, snarest mulig, avklarer hvor stor andel av det klimabudsjettet vi skal gjøre krav på hvis vi skal ta vår rettmessige og rimelige del av den jobben.

Jeg har tre utfordringer til klimaministeren. Det første er en utfordring som vi får mulighet til å stemme over i Stortinget denne våren. Det er bra at vi har en oversikt over hva som må gjøres, som bl.a. ministeren fikk fram gjennom den rapporten hun fikk Miljødirektoratet til å lage. Men det holder ikke hvis vi ikke samtidig staker ut kursen for hvordan vi skal komme i mål. Derfor mener jeg at vi må få et klimabudsjett, nemlig statsbudsjettet, som det viktigste styringsdokumentet vi har, som viser en klar kurs for hvordan vi kommer i mål med de klimaforlikene vi har satt oss, både i 2020, i 2030 og peke vei mot 2050.

Det andre er at vi er nødt for å få en debatt om oljeutvinningen. Hvis utslippene fra oljeutvinningen bare i Norge hadde vært på samme nivå i dag som det det var i 1990, ville vi nesten vært i mål med våre egne klimaforpliktelser sånn som de ligger i klimaforliket. Det er økningen i oljeutvinningen som driver utslippene oppover. Og husk at når vi diskuterer oljeutvinning i Norge, når vi diskuterer klimatiltak og elektrifisering av Utsira, snakker vi ikke om kutt i utslipp i oljesektoren – vi snakker om å hindre økning i oljesektoren. Vi er med andre ord langt fra å ta diskusjonen vi burde tatt, nemlig: Hvordan skal vi få til en reduksjon i oljeutvinningen? Dette for å nå våre egne klimaforpliktelser, men også fordi det er det største klimamessige fotavtrykket vi setter i verden. Jeg minner om at utslippene fra eksportert norsk olje og gass er større enn utslippene fra hele det afrikanske folkets CO₂-utslipp.

Det tredje er en oppfordring til at vi bør ta initiativ internasjonalt for å holde løftene våre om at vi skal få på plass en internasjonal finansiering på 1 mrd. USD fra 2020. Norge bør lede an og vise hvordan vi skal få til den opptrappingen fram mot 2020.

Rasmus Hansson (MDG) [10:58:10]: Jeg vil takke deltakerne i denne debatten for innlegg som i hvert fall viser at det fortsatt er engasjement bak norsk klimapolitikk. Det er lovende, selv om vi heller ikke i denne debatten har kommet veldig nær de mer konkrete forpliktelsene og virkemidlene som vi fra Miljøpartiet De Grønne etterlyser.

Vi må konstatere at statsråden altså har forpliktet seg til å kutte norske klimagassutslipp med 30 pst., og har forpliktet seg til at norske klimagassutslipp hvert år fra og med 2013 til og med 2020 skal være 10 millioner tonn lavere enn de er nå. Og så er hun kjempefornøyd med at norske klimagassutslipp har økt med 5 pst. siden 1990 – at de ikke har økt enda mer! Det er en politisk beslutning å være fornøyd med det, men sett i forhold til den klimaoppgaven Norge har påtatt seg, er det utilstrekkelig.

Jeg har imidlertid tro på at når prestisjen legges til side og hverdagen fylles av praktisk tenkning, beveger vi oss vel i riktig retning, og vi kan kanskje bevege oss mot en po-

litikk som er så forpliktende at vi faktisk kan diskutere resultater på sektorområder her i Stortinget hvert år framover og få reelle kutt.

Vi skal ikke kutte for at det skal gjøre vondt. Vi skal ikke kutte for å ødelegge norsk økonomi. Vi skal kutte fordi vi har en internasjonal forpliktelse, og vi skal kutte for å hindre at det blir enda dyrere, enda vanskeligere og enda verre om en stund, som vi vet at det vil bli.

Det går an å bestemme seg for å stanse veksten i utslippene fra person- og godstrafikken, det går an å fase ut nybilsalg av fossilbiler fort, det går an å stanse utslippene fra de store norske utslippspunktene, det går an å stanse eller begrense åpningen av nye felt i olje- og gassvirksomheten, det går an å elektrifisere flere oljefelt, og det går an å skifte ut all fossil oppvarming i byggsektoren. Dette vil anslagsvis kutte 20–21 millioner tonn. Det vil koste. Det vil kreve politikk. Men det er altså forskjellen mellom å gjøre det vi lover, og ikke å gjøre det vi lover. Det betyr at dette nok ikke blir den siste interpellasjonsdebatten om klima her i Stortinget.

Statsråd Tine Sundtoft [11:01:06]: Jeg synes denne debatten har vært oppløftende. Klimapolitikken er et område hvor mange vil mye. Arbeiderpartiet, som ikke hadde klima som ett av sine fem programområder i stortingsprogrammet, er nå også mer offensive i klimapolitikken.

Vi har de samme målene gjennom klimaforliket. Vi skal gjøre innenlandske utslippsreduksjoner i 2020, og vi skal bli et lavutslippssamfunn i 2050. Det er det ingen uenighet om. Målene skal nås, og skal vi nå de store målene, må vi ha det vi kaller en klimadugnad.

På enkelte områder er det nok slik at vi ser for oss ulike måter å komme fram til målene på. Regjeringen har tro på å bruke markedet i miljøets tjeneste. Vi mener at teknologiutvikling og omstillingsevne vil bidra til det grønne skiftet. Men ingenting er jo bedre enn at det er en konkurranse mellom regjering og opposisjon om å komme med de beste forslagene til nye klimatiltak. Men jeg vil advare mot «quick fix»-løsninger, for det er ingen lett oppgave vi holder på med. En omstilling til et lavutslippssamfunn betyr en omstilling av hele samfunnet. Mens dagens utslipp i Norge er på ca. 10 tonn per innbygger i året, betyr en oppfyllelse av togradersmålet et utslippsnivå på rundt 2 tonn per innbygger. Det er omtrent det samme som en vanlig bil slipper ut i løpet av et år eller en litt lang flytur. Men jeg har tro på at lavutslippssamfunnet vil bli et bedre samfunn med sikrere arbeidsplasser som står seg på høyere karbonpriser, og vi vil få trivelige byer med bedre lokal luftkvalitet – byer hvor også kollektivtransporten fungerer bra. Det er jo nå nødvendig at vi satser på kollektivtransport. Vi ser en ny endring i at unge mennesker ikke lenger tar sertifikat, så da må de enten gå, sykle eller komme seg fram med kollektivtransporten.

Jeg vil takke representanten Hansson for initiativet til denne debatten. Jeg er sikker på at vi kommer tilbake til flere, for det er behov for at vi sammen nå jobber for å få Norge i retning lavutslippssamfunnet. Jeg er for så vidt også enig i at det å diskutere antall tonn gjør det mer konkret, og det var derfor denne regjeringen tok initiativ til å

se hvor langt unna målet vi nå var, for å gjøre diskusjonen noe mer oversiktlig.

Presidenten: Sak nr. 1 er da ferdigbehandlet.

Sak nr. 2 [11:04:08]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i forurensningsloven (tilsyn med kommunene) (Innst. 196 L (2013–2014), jf. Prop. 56 L (2013–2014))

André N. Skjelstad (V) [11:04:39] (ordfører for saken): Det gjelder innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i forurensningsloven med tilsyn for kommunene. Gjennom behandlingen er det en samlet komité som legger fram også merknadene. Det er for øvrig også en samlet komité som tilrår tilrådingen og vedtak til lov om endringer i forurensningsloven med tilsyn til kommunene.

Eirik Sivertsen (A) [11:05:25]: Dette er på mange måter en liten og enkel sak. Den handler om hvordan staten selv skal kunne følge opp et kommunalt ansvar. Den diskusjonen har vi hatt tidligere i Stortinget. I forrige periode behandlet vi en egen stortingsmelding som handlet om hvordan man skulle følge opp tilsyn overfor kommunene, og jeg er glad for at regjeringen har fulgt opp de føringene som Stortinget gjorde da, som handlet om å målrette tilsynet mer og om å gi Fylkesmannen litt større fullmakt til å vurdere hvilke tilsyn som skal føres, basert på den kunnskapen som finnes.

Jeg er også veldig glad for at det er en enstemmig komité som slutter seg til dette, og at vi ikke gjør dette til et partipolitisk spørsmål som blir gjenstand for store partipolitiske kontroverser.

Det å føre tilsyn med kommunene er nødvendig fordi det har vist seg at ikke alle kommuner har tilstrekkelig egenkontroll. Det har vært en stor debatt. Det er et problem hvis vi ikke klarer å holde likeverdigheten mellom kommunene, at det blir store forskjeller.

Så jeg er veldig glad for at en enstemmig komité står bak dette, og at vi kan få den nødvendige endringen på plass så fort som mulig.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [11:06:53]

Interpellasjon fra representanten Helga Pedersen til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren:

«Norge er et mangfoldig land med innbyggere fra 219 land og selvstyrte regioner. Innvandrere utgjør ifølge SSB 14,1 pst. av innbyggerne i Norge. Mange undersøkelser viser at mye av integreringen i Norge går bra, og mange innvandrere lykkes med å kvalifisere seg for jobb eller studier.

På hvilken måte vil statsråden legge til rette for at

denne trenden kan fortsette og forsterkes, slik at innvandring og mangfold fortsatt kan være en styrke for Norge?»

Helga Pedersen (A) [11:07:45]: For Arbeiderpartiet er mangfold grunnleggende positivt. Med den nye innvandringen til Norge har vi fått en mer sammensatt befolkning med ulike kulturbakgrunn, ulike tradisjoner og ulike religiøs tilhørighet. Mangfoldet bidrar til kreativitet, utveksling av erfaringer og kontakter mot andre land og kulturer.

De aller fleste innvandrere som kommer hit til Norge, er arbeidsinnvandrere fra Europa. De er med på å bygge landet i både bokstavelig og billedlig forstand. Samtidig blir verden stadig mindre, og mange mennesker reiser langt for å studere eller for å finne sammen med noen man er blitt glad i, og som man vil skape seg en ny framtid sammen med.

Mangfold er et gode, men innvandringen stiller oss også overfor nye utfordringer for landet vårt og gir oss nye oppgaver å løse. Norge er tuftet på at små forskjeller gir samhold og tillit. Det gjør Norge bedre! Hvert enkelt menneske har ansvar for å forme sitt eget liv, men i fellesskap former vi et samfunn som gjør dette mulig. Denne gjensidige forpliktelsen danner grunnlaget for felles velferd og for at alle, uavhengig av bakgrunn, skal ha like muligheter til å utvikle seg og leve gode liv. Arbeid er grunnlaget for sterke individer og et velfungerende samfunn. Høy yrkesdeltakelse og lav arbeidsledighet er en forutsetning for velferdssamfunnets bærekraft. Arbeid og inntekt gir økonomisk frihet til den enkelte. Et av de viktigste målene med integreringspolitikken må være å sikre at innvandrene raskt kan gå inn i arbeidslivet og være økonomisk selvforsørget. Introduksjonsprogram og introduksjonsstønad for nyankomne innvandrere er både en individuell rettighet og en obligatorisk ordning. Undervisning i norsk språk og samfunnskunnskap står sentralt i introduksjonsordningen, sammen med arbeidspraksis og andre tiltak som skal føre til at deltakerne tar fatt på arbeid eller utdanning når programmet er fullført.

I Statistisk sentralbyrås rapport om resultater av introduksjonsordningen fra 6. mai, kan vi lese:

«I 2012 var 63 prosent av dem som avsluttet introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere i 2011, enten i arbeid eller i utdanning. Dette er 2 prosentpoeng høyere enn tilsvarende resultater for dem som gikk ut av programmet i 2010.»

Vi skal ha høyere ambisjoner, men vi beveger oss i riktig retning.

Jeg har registrert at statsråden – tror jeg – besøkte Rælingen kommune, som har en vellykkethet på 86 pst., hvis jeg husker riktig. Sunndal kommune har også tilsvarende resultater. Der er grunnskoleeksamen en del av introduksjonsprogrammet. Det finnes veldig gode eksempler på kommuner som lykkes veldig bra, og de erfaringene er det viktig at man sprer til andre kommuner.

Nav skriver i sin rapport fra mars 2014 at sannsynligheten er stor for at innvandrerfamilier reduserer lavinntekter over de første fem årene. Det betyr altså at man får mer å rutte med. For noen blir lavinntekt en varig tilstand. Derfor mener jeg det var riktig å fjerne kontantstøtten for to-

åringer. Men regjeringen ser ikke ut til å bekymre seg over at blant barn med innvandrerbakgrunn mottok 46 pst. kontantstøtte i 2012, mot 22 pst. blant resten av befolkningen.

Det er mange som har advart mot denne utviklingen, og at kontantstøtte kan være varige fattigdomsfeller for familier med lav inntekt. For eksempel er det grunn til å minne om Brochmann-utvalget, som var opptatt av – blant flere andre – at vi i større grad må dreie virkemidlene over fra ytelser til tjenester for å sikre bærekraften til våre velferdsordninger i framtiden. Det å styrke og utvide kontantstøtte på bekostning av barnehageplasser, er i strid med arbeidslinjen, og det hemmer integreringen.

Undersøkelser av Statistisk sentralbyrå viser at halyparten av mødrene som reduserte arbeidstiden sin som følge av kontantstøtten, ikke var tilbake i full jobb da barnet var fire år. Jeg er for at vi skal ha fleksible velferdsordninger for småbarnsforeldrene, men disse ordningene må gjøre det lettere å kombinere familieliv og arbeidsliv, og ikke kutte båndene mellom disse to veldig viktige bestanddelene i livet vårt.

Arbeidslivet gir muligheter. Det er også en arena hvor utviklingen aldri stopper. Derfor er Arbeiderpartiet opptatt av å ha rettferdige og oversiktlige spilleregler for arbeidstakere og arbeidsgivere. Den norske modellen og trepartssamarbeidet har sikret oss et trygt og stabilt arbeidsliv og lav arbeidsledighet.

Arbeidsledigheten blant innvandrere i Norge er lavest i Norden, ifølge en sammenlikning fra 2012. Så utgangspunktet er godt, selv om ledigheten nå ser ut til å stige fra 6,8 pst. ledighet i innvandrerbefolkningen i februar 2013 til 7,3 pst. i februar 2014, ifølge tall som er lagt fram i dag.

Gjennom flere år har Fremskrittspartiet som opposisjonsparti her i Stortinget tatt til orde for å ville endre spillereglene for et ryddig arbeidsliv. Ofte har omkvedet vært at mer bruk av midlertidighet og mer makt til arbeidsgiverne skal skje på bekostning av arbeidstakerne. Norsk arbeidsliv har mange kvaliteter som det er viktig å ta vare på. Ikke minst er det viktig med systematisk innsats mot sosial dumping, mot lønnspress og mot ulikheter i inntekt. Hvis vi ikke lykkes med dette, vil velferdssamfunnet komme under press.

Det er lettere for innvandrere å få jobb i Norge enn noe annet sted i verden. For de aller fleste øker sjansen for å komme i arbeid med tiden man bor i Norge. Nå har det vært merkbart stille fra regjeringen om integreringspolitikken, til tross for at Fremskrittspartiet før regjeringsskiftet har markert seg med stor misnøye med tingenes tilstand. For vår framtid er det avgjørende at Norge finner gode løsninger for rettferdig fordeling, inntekter og velferd, også etter at oljealderen tar slutt.

Norge har flere ganger blitt kåret til verdens beste land å bo i. Lav ledighet over mange år og trygge velferdsordninger som sikrer oss alle tilgang til velferdstjenestene, er grunnlaget for dette. Hvis vi skal forbli et av verdens beste land å bo i, er vi avhengig av å få flere i aktivitet og flere i jobb. En god og aktiv integreringspolitikk er en nøkkel i dette arbeidet.

Tidligere i vår sa statsråd Horne at innvandrerne plikter å forsørge seg selv. Det er jeg helt enig i. Gjør din

plikt, krev din rett – det har vært oppskriften for å bygge det norske velferdssamfunnet, og for hele tiden å inkludere nye grupper i det store fellesskapet. Det er en god oppskrift også i integreringspolitikken.

Vi skal stille krav overfor dem som kommer til Norge fra andre land, men vi har også en plikt som politikere til å legge til å rette for at innvandrerbefolkningen skal kunne forsørge seg selv og stå på egne ben. Fra Arbeiderpartiets side skal vi bidra med forslag og innspill til en fortsatt god integreringspolitikk, men nå etterlyser vi inkluderingsministerens visjoner på dette området.

Hvordan vil hun legge til rette for at barn lærer språk tidlig? Hvordan vil hun legge til rette for at innvandrerbarn tidlig skal bli en del av et sosialt fellesskap? Hvordan vil hun legge til rette for at innvandrerkvinner lærer språk og kommer ut i arbeid? Og hvordan vil hun legge til rette for at innvandrere ikke havner i fattigdomsfeller eller blir utnyttet i arbeidsmarkedet, og at arbeidsinnvandring ikke truer opparbeidede standarder i norsk arbeidsliv?

Statsråd Solveig Horne [11:16:55]: Først vil jeg takke interpellanten for å reise en viktig debatt, en debatt som jeg tror at ikke bare regjeringen skal jobbe sterkt for, men at hele Stortinget og alle politiske partier bør ha høyt på agendaen.

Det er bred politisk enighet i Norge om store deler av integreringspolitikken. Alle som har lovlig opphold, skal bosettes i en kommune og starte livene sine i den kommunen. Det er et hovedmål at innvandrere blir en del av fellesskapet, kan forsørge seg selv og får brukt ressursene sine. Derfor må vi legge til rette for at innvandrere lærer norsk og deltar i arbeidslivet. Og som interpellanten også var inne på: Alle har en plikt til å bidra og bidra til å forsørge seg selv.

Jeg er enig i at mye går bra og går den rette veien. Mange innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre gjør en viktig innsats i arbeidslivet, satser på utdanning og deltar aktivt på mange samfunnsområder.

Men alt er ikke rosenrødt, det er også flere utfordringer. Flyktninger og mange familieinnvandrere trenger spesielle tiltak i en overgangsfase, slik at de blir i stand til å delta og klare seg selv i Norge. Vi må forutsette at den enkelte har mulighet til – og ikke minst et ønske om – å være selvforsørgende og stå på egne bein. Å stille krav til noen, betyr også å ha respekt for dem.

Det er et par hovedutfordringer jeg har lyst til å ta tak i.

Et trygt bosted og en god bolig er grunnleggende. De fleste innvandrere som kommer til Norge, er arbeidsinnvandrere. De må finne bolig uten hjelp fra stat og kommune, eller de kan komme og bo hos familiemedlemmer som allerede har en bolig. Mange kommuner rekrutterer i dag innvandrere for å opprettholde innbyggertallet i kommunen.

Flyktninger som har lovlig opphold, er i en helt annen situasjon. De trenger hjelp til å bosette seg i en kommune.

Som kjent er det altfor mange som bor i mottak og venter på en kommune å bosette seg i. Alle er enige om at ventingen er uheldig for hele integreringen. Bosettingsarbeidet er derfor høyt prioritert, og mange kommuner gjør nå

en stor innsats. Det har hittil i år blitt bosatt flere enn det ble på samme tid i fjor.

Jeg er opptatt av å finne ut hva vi skal gjøre for at kommunene skal kunne ta imot flere. Jeg har stor respekt for de kommunene som sier nei, men samtidig er det også min oppgave å lytte til de utfordringene som kommunene har. Økte kommunale utgifter og mangel på egnede boliger er gjengangere fra kommunene. Vi har allerede forenklet integreringstilskuddet og økt satsene for 2014. Dessuten er Husbankens tilsagnsramme til utleieboliger utvidet med 220 mill. kr gjennom RNB.

Stat og kommune må klare å løse denne oppgaven i fellesskap. Målet er at kommunene, slik som i dag, på frivillig basis skal bosette alle som har fått opphold. Dette er i tråd med den nye samarbeidsavtalen som staten har med KS.

Videre har kommunalministeren og jeg sendt brev til alle landets kommuner for å spørre om de kan ta imot flyktninger. Noen små kommuner har for første gang sagt ja til å bosette, etter at de fikk det brevet. Antall bosatte i perioden januar–april i år tyder på at det vi har satt i gang, begynner å virke. I tillegg har jeg satt ned et statssekretærutvalg, som skal vurdere om det er aktuelt med ytterligere tiltak som kan øke bosettingen.

Det har vært mye snakk og mye debatt de siste månedene om bosetting, men vi må også ha på plass god integrering. Kommuner som lykkes med integrering, lykkes også med bosetting. Rapporter fra SSB viser at det er altfor store forskjeller mellom de enkelte kommunene.

For to uker siden fikk Hammerfest kommune Bosetningsprisen for å ha bosatt mange flyktninger over flere år. Hammerfest ser på flyktningene som en ressurs, som kan dekke lokalsamfunnets behov for arbeidskraft i både privat og offentlig sektor. Jeg tror det er viktig at kommunene i større grad ser behovet for arbeidskraft i sammenheng med muligheten for å bosette flyktninger. Mange kommuner har et slikt behov, og dekker det med arbeidsinnvandring. Vi vet at arbeidsinnvandrere går rett til en jobb, og de trenger ikke spesielle tiltak i starten, utover mulighet til norskopplæring. Seinere, hvis de mister jobben, ser vi at behovene kan endre seg.

Arbeid er nøkkelen til å forsørge seg selv. Nyankomne flyktninger og mange familieinnvandrere trenger imidlertid kvalifiseringstiltak for å komme inn i arbeidslivet. Norskopplæring er det viktigste, men det er ofte ikke nok. Det gjelder spesielt kvinner med liten eller ingen formell utdanning fra hjemlandet. Nye tall fra SSB viser at 63 pst. av dem som avsluttet introduksjonsordningen i 2011, var i arbeid eller utdanning i 2012. Men bare 53 pst. av kvinnene har kommet seg ut i arbeid eller utdanning etter introduksjonsprogrammet.

Vi forventer at også disse kvinnene skal delta i arbeidslivet på lik linje med andre. Derfor legger vi stor vekt på å videreutvikle introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger og på å forbedre opplæringen i norsk og samfunnskunnskap. Det er viktig at disse ordningene gir deltakerne kunnskap som er relevant for å komme seg ut i arbeid.

I arbeidet med grunnleggende kvalifisering bør kom-

munene styrke samarbeidet med lokalt næringsliv. Samarbeidet mellom Choice-hotellene og kommuner som Oslo, Kristiansand og Trondheim er et godt eksempel på dette.

Regjeringen er i gang med å utvikle en helhetlig politikk for livslang læring, som skal forebygge at mennesker faller utenfor arbeidslivet og samfunnet ellers. Tiltak for raskere godkjenning av medbrakt kompetanse vil også bli vurdert inn i det arbeidet. Politikken vil bli presentert gjennom en stortingsmelding som flere departementer samarbeider om.

I regjeringsplattformen sier vi at vi skal styrke og målrette tiltaket Ny sjanse for å øke andelen minoritetskvinner som deltar i arbeidslivet. Det er det tiltaket som i dag heter Jobbsjansen, og hjemmeværende kvinner er en prioritert målgruppe. 60 pst. av deltakerne som avsluttet i 2013, gikk over i arbeid eller utdanning. Det er en klar økning fra året før. Så vet jeg at det sikkert er flere kritikere som kommer til å si at dette er et tiltak som Fremskrittspartiet har stemt imot. Men det står helt klart i plattformen at dette er et tilbud som vi skal arbeide videre med, og det er helt klart at når rapportene viser så gode resultater, skal også jeg som statsråd være den første til å satse på dette prosjektet.

Interpellanten var inne på Rælingen kommune. Rælingen kommune har klart å få det til. 86 pst. av dem som var ferdig med introduksjonsprogrammet, kom seg ut i arbeid eller utdanning. Når det ofte er små kommuner som klarer å få dette til, må vi være flinkere, sammen med både IMDi og kommunene, til å ta lærdom av de som klarer å lykkes. Det å få det ut til de kommunene som sliter, blir en viktig måloppgave for meg nå framover.

Det som Rælingen kommune også har gjort, er at de har lagt inn foreldreveiledningskurs som obligatorisk i introduksjonsprogrammet. Når vi vet om de utfordringene som veldig mange minoritetsfamilier også har når det gjelder barnevernet, er det viktig at vi også satser på foreldreveiledningskurs for denne gruppa.

Jeg har også tatt tak i forsøket med gratis kjernetid i barnehager. Forsøket har bidratt til å gi mange barn bedre norskkunnskaper. Kommunene Oslo, Drammen og Bergen, som er med i forsøket, har signalisert at de ønsker å målrette ordningen bedre, f.eks. ved å knytte deltakelse til foreldrenes inntekt. Det er også nevnt i RNB, og vi vurderer nå sammen med de aktuelle kommunene hvordan dette kan gjøres innenfor gjeldende økonomiske rammer.

Regjeringen ønsker å mobilisere frivillige organisasjoner, slik at de i mye større grad bidrar positivt til at innvandrere og barna deres deltar i samfunnet. Det er viktig at kommuner og organisasjoner jobber sammen om bedre integrering i lokalsamfunnet. Et eksempel er Norske Kvinners Sanitetsforening, som bidrar til at innvandrerkvinner treffer andre kvinner for å praktisere norsk, lære om norsk kultur og bygge et nettverk. Regjeringen vil ha kontakt med ulike miljøer og organisasjoner, også med dem som ikke er blant de mest synlige i en mangfoldig befolkning. Som et ledd i dette, vil det hvert år bli holdt en nasjonal dialogkonferanse, med bl.a. lokale innvandrerorganisasjoner. Den første blir nå til høsten.

Mange departementer har oppgaver med stor betydning for integreringspolitikken, særlig Kunnskapsdeparte-

mentet og Arbeids- og sosialdepartementet, men også mitt departement, som har koordinerings- og samordningsansvaret. Vi skal sikre at innsats og tiltak på ulike samfunnsområder når det gjelder opplæringstilbud, arbeidsmarkedstiltak og velferdsordninger, henger godt sammen, sikrer bedre integrering og gjør at vi unngår stønadsfeller.

I regjeringens politiske plattform er det ambisjoner om en offensiv integreringspolitikk, som omfatter både tilbud fra det offentlige og krav til den enkelte. Jeg regner med bredt politisk samarbeid på dette området, til fordel for innvanderne og samfunnet.

Helga Pedersen (A) [11:27:04]: For det første vil jeg takke for svaret fra statsråden.

Jeg vil gi statsråden ros for at hun på enkelte områder har skiftet mening og videreført rød-grønn politikk, som hun i utgangspunktet var uenig i. Det mener jeg – fra hjerter – er veldig bra. Det handler om tiltak som Jobbsjansen og tiltak som gratis kjernetid i barnehage. Vi i Arbeiderpartiet mener jo at neste steg i områdesatsingen er gratis kjernetid i SFO, og jeg håper at statsråden vil være med og diskutere også det med oss i framtiden, for det tror vi er et veldig treffsikkert tiltak. Jeg er også veldig glad for at statsråden sier om å spille på lag med frivillige organisasjoner. Jeg tror også at de har en viktig rolle i det å sikre en god inkludering.

Så er jeg også glad for at statsråden legger så stor vekt på arbeid, skole, språk og likestilling som et fundament i integreringspolitikken. Jeg opplever også at det er noe som det er tverrpolitisk enighet om. Men det jeg samtidig er opptatt av, er at man ikke bare må si det, man må faktisk gjøre det også, og sette ordene om til handling.

Statsråden har ansvaret for et felt som mange representanter for hennes eget parti har veldig sterke meninger om. Så sent som i en debatt i Dagsnytt atten i NRK fredag 2. mai, hevdet Fremskrittspartiets nestleder Per Sandberg at regjeringen Stoltenberg hadde brent av flere hundre milliarder kroner på en mislykket innvandrings- og integreringspolitikk. Han ga også uttrykk for at samarbeidet med Venstre og Kristelig Folkeparti om asyl- og integreringspolitikken vil kunne kjøre Norge i grøfta.

I regjeringens politiske plattform heter det at integreringspolitikken må ha som mål at innvandrere skal føle tilhørighet og tilknytning til det norske samfunnet. Da er mitt spørsmål: Deler statsråden situasjonsbeskrivelsen til sin partikollega Per Sandberg, eller har hun ambisjoner om at innvandring og mangfold fortsatt skal være en ressurs for Norge, og at innvandrere skal føle tilhørighet og tilknytning, slik som de skriver i sin plattform? Det er vanskelig å få øye på om valget av retorikk hos mange av statsråd Hornes partifeller harmonerer med det som står i regjeringsplattformen. Jeg vil gjerne at statsråden avklarer hva som er hennes og regjeringens syn på disse spørsmålene.

Så brukte statsråden mye tid på det som handler om kvinner og integrering av dem, men det store grepet som har skjedd, går jo i stikk motsatt retning. Det handler om å innføre kontantstøtte. Samtidig som man sier at innvandrerkvinner bør komme seg ut i arbeidslivet, betaler man dem for å holde seg hjemme. Det rammer ikke minst

deres barn, som samtidig blir holdt borte fra barnehage og SFO.

M a r i t N y b a k k hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Solveig Horne [11:30:27]: Jeg håper for all del at denne viktige debatten ikke kommer til å ende som en debatt om kontantstøtte.

Norske kvinner med minoritetsbakgrunn skal ha den samme valgfrihet som norske kvinner til å bruke de velferdsordningene som vi har i Norge, for å få gode lønninger for familien. Hvis Arbeiderpartiet var så opptatt av at kontantstøtten hindrer integrering, hadde de åtte år på seg til å fjerne den, men de har altså brukt åtte år på å øke den til 5 000 kr.

Så ble jeg utfordret på en del ting her. Jeg har lyst til å minne om at situasjonen i dag er den at tilfanget av dem som har fått opphold, og tilfanget av asylstrømmen til Norge, har ikke stått i samsvar med det som kommunene klarer når det gjelder bosetting. Derfor har denne regjeringen tatt flere grep, både på justissektoren og på mitt område, som er integrering. Jeg har ansvar for dem som har fått lovlig opphold, og det står helt klart i Fremskrittspartiets program at de skal bosettes ute i en kommune, kommunene skal få dekket mer av kostnadene, de skal være med og bidra, og de må få utdanning og arbeid for å være med og forsørge seg selv. Det å stille krav er også god integrering.

Når representanten her viste til mitt partis nestleder, har jeg lyst til å vise til tidligere inkluderingsminister Audun Lysbakken, som rett etter påske i en debatt da vi diskuterte bosetting og at det sitter over 5 000 i mottak og venter på en kommune å bo i, sa at integreringspolitikken de siste årene har vært elendig. Jeg vet ikke om representanten Helga Pedersen er enig i det, men jeg er faktisk enig. Vi burde ha tatt tak i den utfordringen vi har med at det sitter så mange og venter på en kommune å bo i, mye tidligere enn det som ble gjort. Derfor er det nå en viktig forutsetning at vi klarer å få bosatt dem, for det er ute i kommunene de skal starte livet sitt – det er der de skal ta utdanning, det er der de skal få seg arbeid. Da må vi alle samarbeide, både kommunene, næringslivet og ikke minst Nav.

Det regjeringen også har klart å få med i sin plattform – og i samarbeidsavtalen med Venstre og Kristelig Folkeparti – er å heve aldersgrensen til 24 år. Vi har også hevet underholdsbidraget – to viktige grep som kan være med å hindre tvangsekteskap.

En rapport – «Transnasjonal oppvekst (...)» – som det ikke har vært så mye snakk om – viser bekymringsfulle tall og store utfordringer som vi er nødt til å ta på alvor, for å hjelpe de jentene som står i fare for å bli tvangsgiftet og kjønnslemlestet. Når det er familier i dag som sender barna sine ut av Norge fordi de er redd for at de skal bli for norske, har vi ikke lyktes i en viktig integreringsdebatt, som vi er nødt til å løfte fram også i denne sal, og ikke la dette bli en sak om kontantstøtte.

Eirik Sivertsen (A) [11:33:44]: Jeg skjønner at statsråden ikke liker å snakke om kontantstøtte, for det er en håp-

løst dårlig politikk for integrering – det feltet som statsråden har ansvaret for – så jeg skal følge statsrådets ønske og ikke snakke så mye om kontantstøtte.

For Arbeiderpartiet er det viktig å understreke at frihet krever toleranse for ulikheter og mangfold, fordi Arbeiderpartiet ser på mangfold som en styrke, både for kreativiteten, for utveksling av erfaringer og i kontakten med andre lands kulturer. Det er en styrke for oss som enkeltmennesker og for næringslivet, og det er en ressurs for økonomisk verdiskaping og for kulturell utvikling. Lykkes vi med integreringen, står vi sterkere i globaliseringens tidsalder, fordi vi har et større mangfold.

Alle skal møtes med forventninger og gis muligheten til å bidra til samfunnet og delta i fellesskapet. Vi må lykkes med integreringen. Det er et ansvar som både minoritetsbefolkningen og majoritetsbefolkningen må dele. Ansvaret må være tuftet på en enighet om at alle har like plikter, og alle har like rettigheter. Og for de fleste er inngangen til det norske samfunnet å kunne delta i utdanning og i arbeidsmarkedet – det er det som er inngangsnøkkelen for de aller fleste.

En ny Fafo-rapport som ble presentert denne uken, om innvandring og arbeidsmarkedsintegrering, viser at mangel på integrering av innvandrere i arbeidsmarkedet kan få store konsekvenser for den framtidige velferden. Det er helt i samsvar med det Brochmann-utvalget diskuterte i sin utredning. Men ett viktig funn i analysen er at det ikke er innvandringen i seg selv som er den store utfordringen – det er ulikhet, ikke innvandring, som utfordrer den norske arbeidsmarkedsmodellen. Rapporten viser at en av pilarene til den nordiske modellen, nemlig relativt små forskjeller i befolkningen og mellom innbyggerne ikke bare er et mål; det er et helt sentralt virkemiddel for å oppnå god integrering.

Voksende forskjeller i de nordiske landene kan true både den politiske og den økonomiske bærekraften i den nordiske modellen, en modell med velutbygd, universell velferd og et godt organisert arbeidsliv. Økt fattigdom fører til mindre penger til velferdsbudsjettene, men den politiske oppslutningen om universell skattefinansiert velferd kan synke dersom middelklassen synes at velferdsstaten blir irrelevant og altfor dyr for dem. Og rapporten finner liten eller ingen støtte for at etnisk mangfold som sådan er en trussel mot arbeidsmarkedsmodellen. Det er en beskjed som statsråden bør ta til seg, for det budskapet står i sterk kontrast til den retorikken og den politikken hennes eget parti fører.

I denne rapporten nevnes også debattklimaet, og debattklimaet har en betydning for hvordan den politiske bærekraften for velferdsmodellen faktisk utvikler seg. Det er helt greit å ha en skarp debatt om politiske forskjeller og skilnader, men den bør føres på et saklig grunnlag og ikke som en moraliserende debatt.

Jeg synes statsråden gjør seg veldig høy og mørk i sitt svar til interpellanten her når hun karakteriserer integreringspolitikken de siste årene som elendig, og jeg synes det som presenteres som framtidige tiltak, er ganske svakt. Det er en gjennomgang av de utfordringene vi har, som vi deler, det er en gjennomgang av overordnede målsettinger, som

vi er enige om, men når det kommer til konkrete tiltak – det som før valgkampen ble beskrevet som alle de gode og fantastiske fine løsningene som skulle komme – er det veldig lite konkret. Det er en videreføring av gjeldende politikk. Man går tilbake på egne oppfatninger som man argumenterte for da man var i opposisjon, men som man nå karakteriserer som elendig, men likevel går videre med. Men nye tiltak som skal løse alle de utfordringene man kritiserte den forrige regjeringen for, er det veldig tynt med.

Den Fafo-rapporten som jeg refererte til, viser også at kampen mot sosial dumping er viktig, fordi kampen mot sosial dumping er en kamp mot ulike muligheter og en kamp mot økende forskjeller. Arbeidsinnvandring fører til mer press på lønns- og arbeidsvilkår, men det bidrar også til å dempe presset i økonomien på makronivå.

Når arbeidsledigheten stiger i landene rundt oss, kommer det arbeidskraft som ikke er vant til anstendige arbeidsvilkår med hensyn til arbeidstid og lønn. Mange er i en situasjon som gjør at de er glad for bare det å få arbeid, selv om lønnen etter norske forhold er uakseptabelt lav, eller arbeidsforholdene – og arbeidstiden som kreves – ikke er i tråd med norsk regelverk. Derfor har det vært viktig å komme med tiltak mot sosial dumping. Vi leverte i forrige periode flere tiltakspakker mot det. Det arbeidet må fortsette.

Rapporten som Fafo la fram, viser at innsatsen mot sosial dumping og for kompetanse gjennom utdanning og språk er viktige grep for å hindre at risikoen for at innvandringen gir økte ulikheter, som igjen svekker den norske modellen. For vi vet nå at likhet ikke bare er et mål; det er også et virkemiddel. Likheter avler likhet, mens ulikhet avler mer ulikhet.

Mudassar Kapur (H) [11:38:57]: Også jeg vil takke interpellanten for å ta opp et viktig tema. I parentes bemerket vil jeg si at noen av de problemene som Arbeiderpartiets representanter peker på, egentlig også er en oppsummering av hva de selv ikke fikk til i åtte år i en flertallsregjering. Men la nå det ligge.

En av de viktigste arenaene for både læring og integrering er klasserommet og eget lokalsamfunn. Det er urovekkende når barn blir sendt ut av landet mot sin vilje, og det blir en stor integreringsutfordring når de returnerer. Jeg er derfor fornøyd med at statsråden var raskt på banen med gode forslag til tiltak da rapporten om transnasjonal oppvekst ble lagt fram tidligere i år.

Det forebyggende arbeidet er helt avgjørende. Barnehage, skole, helsestasjon og barnevern må alle følge opp, forklare om rettigheten til grunnopplæring og omsorg og konsekvensene det har for barna å falle ut av den norske skolen eller ut av arbeidslivet ved retur.

Men vi må også spørre oss selv hvorfor foreldrene føler at løsningene på problemene de opplever i Norge, ligger i det hjemlandet de selv har flyktet fra. Det er et paradoks i seg selv. Mange foreldre opplever en distanse til det norske samfunnet fordi de selv ikke er integrert. Det kan være en kombinasjon av botid, arbeid, språkkompetanse og den generelle kunnskapen om samfunnet de lever i. I situasjoner som foreldrene oppfatter som utfordrende, kan de

føle at handlingsrommet først og fremst ligger utenfor landets grenser. Derfor er det viktig å bygge et godt tillitsforhold mellom innvandrerforeldre og barnevern, skoler og barnehager.

Norske barn har rett til skolegang, og vi hører at foreldre tar barna ut av skolen selv om de har fått avslag på sine søknader. Det er flere barn som sendes ut mot sin vilje. Så det er et klart behov for at vi med lov må kunne hindre at barn blir sendt ut av landet mot sin vilje. Blant annet bør man vurdere å endre barnevernlovens jurisdiksjonsbestemmelse. Endringen vil ha størst betydning i saker der det kan treffes vedtak om omsorgsovertakelse for barn som ikke lenger oppholder seg i landet, men som er bosatt i Norge. Barnet beholder bostedet selv om det har forlatt landet. Håndtering av saker med etterlatte barn i utlandet er utfordrende, og mange ulike lover vil virke inn. I saker som gjelder barn som bor eller oppholder seg i utlandet, vil det også måtte tas hensyn til andre lands regelverk, men det er ingen tvil om at vi må se på lovene.

De aller fleste foreldre ønsker det beste for barna sine, det gjør også selvsagt foreldre med innvandrerbakgrunn. Rapporten viser at det er særlig fire begrunnelser som trekkes fram når foreldrene vurderer opphold i utlandet. Det er familieanliggender, det er skolegang, det er religion/kultur, og det er det man kaller språk og disiplinering. Jeg mener at man kan anta at den reelle begrunnelsen er en sammenblanding av alle disse. Dermed kan man bruke ordet «kulturrehabilitering» riktig i denne sammenhengen. Det må nevnes at rapporten også viser til at enkelte barn opplever oppholdet som positivt, men erfaring og mange studier over flere år viser at de langsiktige konsekvensene av å falle ut av skole, nærmiljø, egen familie, søsken og venner i lange perioder i all hovedsak ikke er positive for de fleste.

Jeg mener at kjennskap til egne røtter og kultur er positivt – det er faktisk helt avgjørende for den integreringen man skal igjennom i sitt nye hjemland. Men det bør skje i hjemmet og i lokalsamfunnet under det barnet opplever som trygge og forutsigbare rammer. Å bo alene – og i flere tilfeller ufrivillig alene – i hjemlandet til sine foreldre kan og vil gi motsatt effekt.

Jeg ser fram til et videre samarbeid med statsråden på dette feltet, og jeg avslutter med det jeg startet med – at jeg tror at integreringen av barn gjennom skole og et godt lokalsamfunn er helt avgjørende for det videre arbeidet.

Mazyar Keshvari (FrP) [11:43:20]: Selv om interpellanten har veldig mange gode poeng – jeg er sikker på at hun også er opptatt av en god integrering – er det ikke samsvare mellom retorikken og ønsket om bedre integrering og den politikken interpellantens parti førte i regjering i løpet av åtte år. Realiteten er at man må se en sammenheng mellom det antallet man tar imot, og det antallet man har reell kapasitet til å integrere, og dermed sørge for at mennesker har både mulighet og rett til å lykkes i det norske samfunnet.

For oss i Fremskrittspartiet er den viktigste målsettingen også på dette feltet at alle som kommer til Norge, skal ha en reell sjanse til å lykkes i det norske samfunnet,

til å bli et positivt bidrag til samfunnet og ikke en byrde. Da er det veldig rart at innvandringsbefolkningen doblet seg under den rød-grønne regjeringen og nå utgjør 15 pst. av befolkningen. Åtte av ti nye innbyggere er innvandrere. Det har kostet mer enn 210 mrd. kr siden 2005, og forpliktelsene har økt med 550 mrd. kr siden 2005.

«Likheter avler likhet, mens ulikheter avler mer ulikhet», sa representanten fra Arbeiderpartiet. Med den politikken som er ført, er det ikke noen tvil om at det har blitt større ulikheter, derfor er jeg glad for at vi har en offensiv regjering som har mange løsninger på disse utfordringene. Det er ikke riktig som Arbeiderpartiets representanter hevder, at det ikke er noen ny politikk. Jeg skal nevne tre områder som er viktige for å få til en bedre integrering.

For det første har vi lagt om hele mottaksstrukturen med integreringsmottak og retursentre. På den måten vil de som har fått opphold i Norge og venter på å bli bosatt i norske kommuner, bli integrert fra dag én. Inkluderings- og integreringsarbeidet starter fra dag én når man har fått lovlig opphold i Norge. Det er en betydelig endring fra det som var under den forrige regjeringen.

For det andre er det slik at man har iverksatt en rekke tiltak gjennom avtalen vi har med våre samarbeidspartnere, som vil begrense familieetableringen eller gjenforeningen, som er en kilde til at hver generasjon starter nærmest på scratch. Henteekteskapene har bidratt til at hver generasjon innvandrere nærmest begynner på scratch, begynner på null. Det merker vi veldig godt her i landets hovedstad, der veldig mange av barna som er født og oppvokst i Norge, ikke kan et ord norsk når de begynner på skolen. Det bidrar i hvert fall ikke til integrering.

Det tredje og viktigste er at vi nå har en regjering og et stortingsflertall som ser sammenhengen mellom det antallet man tar imot, og det antallet man har reell kapasitet til å gi hjelp. Summen av dette og mange andre tiltak som er i denne avtalen, vil bidra til bedre integrering, og det er jeg veldig glad for.

Geir S. Toskedal (KrF) [11:46:58]: Jeg vil først av alt gi ros til Helga Pedersen og Arbeiderpartiet, som har tatt opp denne interpellasjonen om en viktig sak.

Kristelig Folkeparti mener at det er et overordnet mål for integreringspolitikken at innvandrere som kommer hit, opplever seg respektert og som en del av fellesskapet, med de plikter og rettigheter som vi andre har her i Norge. Det er viktig at alle som ønsker å bo her, slutter opp om noen grunnleggende felles verdier. For Kristelig Folkeparti er det viktig at alle – både innfødte og innvandrede nordmenn – respekterer menneskerettighetene og deler synet på viktigheten av demokrati, solidaritet, likestilling og toleranse. Ingen skal utsettes for rasisme eller diskriminering på grunn av etnisitet, kultur eller religion.

Integreringspolitikken må sørge for at alle innvandrere og ungene deres lærer seg å beherske norsk, som er nøkelen til det norske samfunnet. Det må legges til rette for at alle første- og andregenerasjons nordmenn i størst mulig grad deltar på alle samfunnsarenaer – det være seg innenfor arbeid, utdanning, kultur, politikk eller frivillig arbeid. Jeg har selv sett hva det betyr å delta i et skolekorps eller i

et idrettslag, og hvordan familien på den måten er kommet inn i by- og bygdelig.

Integreringspolitikken må legge vekt på å sysselsette, ikke bare bosette, selv om det er en flaskehals nå. Kristelig Folkeparti vil derfor foreslå at statsråden oppretter en ordning som kalles «introduksjonsjobb». Bedrifter og frivillige organisasjoner kan med denne ordningen gi arbeid til innvandrere i inntil to år, med f.eks. et lønnstilskudd fra staten. Samtidig forplikter bedriften eller organisasjonen seg til å bistå med språkopplæring i forbindelse med arbeidet. Dette vil være en utvidelse av det introduksjonsprogrammet og den ordningen vi har i dag med praksis på arbeidsplass. Det går også an å finne gode ordninger som gir redusert arbeidsgiveravgift på gitte vilkår.

Vi må få til et system som aktiviserer og ikke passiviserer. Norsk kunnskaper er viktig for å få jobb, men jobben er også viktig for å lære seg norsk. Det er viktig at nyankomne innvandrere snarest mulig får et tilbud om arbeid eller arbeidstrening. Det er også viktig at sosiale støtteordninger utformes på en måte som gjør det lønnsomt for nyankomne raskest mulig å få seg en jobb.

I dag kan deler av stønadssystemet være slik at det i enkelte tilfeller ikke lønner seg å jobbe, og da blir det passiviserende og veldig feil.

Mennesker med innvandrerbakgrunn får ofte ikke jobber de egentlig er kvalifisert for. De må ofte jobbe seg opp på nytt, gradvis og som regel via lavtlønnet arbeid. Det kan skyldes noe så enkelt som oversettelse og vurdering og eventuell godkjenning av utdanning og kompetanse. Jeg kjenner selv flere tilfeller der det er søkt og levert inn papirer, men det tar måneder og år å få vurdert og godkjent realkompetanse og utdanning. Veien inn i arbeidslivet må ikke hemmes av et tungt byråkrati eller av et regelverk som ikke ser den enkeltes situasjon. I enkelte tilfeller kan det ha sett veldig innlysende ut for oss utenforstående, og vi bare venter på et svar som ville kunne ha løst situasjonen for enkelte familier.

Kristelig Folkeparti mener at det er nødvendig med et søkelys på og en gjennomgang av hele utlendingsforvaltningen. Jeg er glad for at vi får delta i det arbeidet. Vi ønsker å bidra med konstruktive forslag til at innvandringspolitikk og integrering ses i sammenheng i enda sterkere grad og blir prioritert framover.

André N. Skjelstad (V) [11:51:40]: Når det gjelder denne debatten – og jeg takker interpellanten, for jeg synes det er et interessant tema – synes jeg at vi skal evne å se litt framover og ikke hele tiden bakover. For det er, som Eirik Sivertsen sa her, slik at mangfold og toleranse er det mye bygger på framover. Da er barnehager og skoler de viktigste arenaene vi har. I et stadig mer flerkulturelt samfunn er det helt avgjørende med barnehager og skoler som skaper en felles forankring for elevene.

Jeg er også av den oppfatning at vi er nødt til å se på hele kontantstøttesystemet framover. Jeg tror ikke at det er det som er det treffsikre for framtiden. Jeg tror at vi er nødt til å være villige til å si at det var kanskje løsenet for noen år tilbake, men at det ikke er framtidens løsen å fortsette. For å få til en god politikk med inkludering er det

viktig heller å legge vekt på muligheten til gratis kjernetid i barnehagene for tre–fem-åringer fra lavinntektsfamilier, også inkludert dem med flerkulturell bakgrunn. Jeg tror at nettopp forsterket innsats i barnehagene og tydelige krav til norsk kunnskaper hos de ansatte vil være dynamikken som vi trenger for å komme framover. Undersøkelser viser nettopp at barn fra ressursvake familier har store fordeler av å gå i barnehage. Barn som går i barnehagen, får en bedre språkutvikling. Dette gjelder spesielt barn med lavt utdannede mødre, minoritetsspråklige barn og barn fra andre lavinntektsfamilier. Forståelsen av norsk og det norske samfunnet er en svært viktig del framover. Dette vil også være et viktig tiltak for å bedre skolestarten for barn med språklig minoritetsbakgrunn og øke yrkesaktiviteten blant kvinner med en slik bakgrunn. Ikke minst bør man satse på flere lærere og videreutdanning som sådan.

Flere har tatt til orde for det som også har vært Venstres kjernesak over lang tid, styrking av skolehelsetjenesten. Vi er tydelige på at vi trenger flere helsesøstre for bl.a. å følge opp dette. En styrking også av samarbeidet mellom skole og hjem, det at en skaper gode kommunikasjonsarenaer, er en viktig bit for å komme videre. Overføringer av elever fra mottaksklasser til ordinære klasser må ikke skje før elevene behersker godt nok norsk til å følge den ordinære undervisningen – ellers virker overføringen fort mot sin hensikt. Fra Venstres ståsted vil vi være en pådriver for dette, for dette mener vi er en nøkkel i dette arbeidet. Samtidig er det en nøkkel at vi klarer å få til at når en kommer ny til landet, skal det tilrettelegges for at en får arbeid så fort som mulig. Det krever også at man trenger norsk som språk – det vil være viktig framover. Det er en god integreringspolitikk.

Så er det flere som har tatt til orde for nettopp gjennom et godt samarbeid å skape trygghet. Det er også en nøkkel framover, i tillegg til Stortingets evne til å kunne se framover og ikke til enhver tid peke bakover. Det er ikke slik vi kommer videre.

Karin Andersen (SV) [11:55:32]: Da vil jeg begynne der Skjelstad sluttet og si at framtida er mangfoldig og kommer til å være flerkulturell. Det er i hvert fall det håpet jeg har, for alternativet til det er at vi bygger nye murer mellom oss og mellom land, og det ønsker ikke SV. SV ønsker frihet for alle mennesker, også for dem som ønsker å flytte på seg for å bedre livet sitt. Det må være legitimt og ikke bli ansett som noe skummelt og farlig.

Jeg er glad for at statsråden viderefører de gode tiltakene som vi fikk på plass da vi satt i regjering. Jeg er glad for at hun har lagt vekk motstanden mot Jobbsjansen, som er et av de aller viktigste tiltakene. Jeg er også glad for at man nå får gratis kjernetid i barnehagene, og det er uhyre viktig at vi greier å bygge ut den ordningen også for mindre barn. Språk er viktig, tospråklighet er positivt. Det er en fantastisk mulighet for et land som Norge å få mange mennesker som er funksjonelt tospråklige, i mange språk.

Men språk lærer man veldig tidlig, det er da den automatiske språkopplæringen kommer. Det er derfor denne kontantstøttedebatten kommer opp hver gang, for det er ikke framtida. Det handler om nettopp de tidsperiodene der barn lærer språk aller mest automatisk. Derfor bør man få

være i barnehagen når man er liten og ikke har norsk som morsmål. Det er et selvstendig, veldig godt argument for det.

Det å bli sittende på mottak lenge er selvfølgelig veldig skadelig for integreringen. Jeg er enig med statsråden i at dette er det viktig å gjøre noe med, men det er litt rart at det første man går løs på, er å kutte i disse tilskuddene. En fikk litt hjelp fra Stortinget til å bedre det, men nå kommer det jammen igjen. Jeg har sett på statistikken som viser at antallet som kommer til Norge, øker – stikk i strid med det Fremskrittspartiet går opp her og sier – og antallet som sitter på mottak, økte i hele 2013, og også nå i 2014. Dette handler om situasjonen ellers i verden, og så handler det om hva som skjer i kommunene. Den dugnaden Fremskrittspartiets statsråd nå inviterer til, sitter hennes egne partifeller rundt om i kommunene og sier nei takk til og blokkerer, og det gjorde de også da SV satt i regjering. Så dette er et problem, og jeg tror neppe at det regjeringen gjør nå, å kutte integreringstilskuddet også i revidert, er noe godt bidrag til dette – tvert imot. Man sender ikke en sånn regning til dem man har invitert på dugnad – da går det dårligere.

En av de viktige tingene er også hvordan vi snakker om hverandre. Det er veldig sterke tendenser til generalisering, nesten til demonisering av flyktninger og asylsøkere i Norge. De blir omtalt ensidig som et problem og tillagt veldig mange dårlige holdninger. Derfor har jeg lyst til å gjøre Stortinget og statsråden oppmerksom på en kampanje som NOAS nå har satt i gang, som heter Bli klokere. Den går ut på at når man ser Internett-hets av asylsøkere og flyktninger på generelt grunnlag, kan man skrive «#bli-klokere», og så går den mailen til NOAS, som svarer med konkret kunnskap og fakta i saken. Det tror jeg er veldig viktig, og jeg tror det er veldig viktig at Stortinget, ansvarlige statsråder og deres apparat er med på dette, for disse holdningene som spres om at det kommer noen hit som i utgangspunktet er veldig skumle og farlige, er noe av det som gjør det aller vanskeligst å få til god integrering. Vi er nødt til å se på hverandre med respekt og la folk få lov til å bli kjent med hverandre. Det vi vet om integrering, er at dess flere innvandrere folk kjenner, dess mindre redde er de, og da går det bedre. Så det vil jeg oppfordre alle til.

Så vil jeg også rette oppmerksomheten på den jobben som foregår i mange frivillige organisasjoner, f.eks. MiRA-senteret, som har likemannsarbeid for innvandrerkvinner, der kvinnene kan hjelpe hverandre til å forstå kodene, til å lære norsk, til å forstå hvordan barnevernet fungerer, til å forstå hvordan det norske systemet fungerer, for det er ikke så lett. Vi tar det som en selvfølge, men jeg tror ikke det er helt åpenbart for alle hvordan alle ting fungerer. Jeg vil oppfordre regjeringen også til å støtte slike tiltak. Likemannsarbeid for innvandrerkvinner vil være viktig for integrering.

Arild Grande (A) [12:00:44]: La meg starte mitt innlegg med å slå fast at mangfold er Norges styrke. Vi har i mange uker feiret Grunnloven, men en av de mørke skygene som ligger over Grunnloven, er at eidsvollsmennene fryktet det ukjente og fryktet det ytre. Vi har heldigvis

tatt mange steg som samfunn, og i dag har Norge en stor tiltrekningskraft på mennesker fra hele verden. Det er en enorm styrke.

Det bekreftes også av verdens fremste demograf, Richard Florida, som sier at de regionene i verden som klarer å tiltrekke seg den kreative klasse og et mangfold, er de regionene som vil lykkes i kampen om arbeidsplassene og verdiskapingen i framtiden. Man får også mye mer igjen for hver enkelt innvandrer kontra om man bare flytter på sin egen befolkning internt mellom regionene. Man får kultur, man får tradisjoner, man får andre måter å se ting på. Man får i det hele tatt mye større mangfold, som blir en drivkraft i seg selv, og som tiltrekker seg nye deler av den kreative klassen, for de ønsker å jobbe i et mangfoldig samfunn.

La meg være litt lokalpolitiker og nevne et lysende eksempel på hva dette handler om. Det er fra Ytterøy, min hjemplass, en øy med 400 innbyggere. Der ble et kyllingslakteri for få år siden nedlagt, men gründere på øya slo seg sammen og startet på nytt. De har spesialisert seg på halalslakting av kylling og er ganske unik på det norske markedet, og har sånn sett en stor hærskare av mennesker som ønsker å kjøpe deres produkter.

I tillegg er det stort innslag av litauere som jobber på denne bedriften. Det har ført til en enorm befolkningsvekst på denne øya – ca. 70–80 nye personer har flyttet til en øy som fra før av hadde 400. Det er formidabelt. Det fører ikke bare til at du får en hjørnesteinsbedrift som lykkes, takket være arbeidsinnvandring og takket være at vi har et mer mangfoldig forbruksmønster. Men det fører også til at barnehagen, som tidligere kanskje måtte nedlegges, nå har blitt pusset opp og bygd ut – nå er det kø. Det har ført til at skolen, som tidligere var nedleggingsstruet, også står for tur til å pusses opp. Og det har ført til at mennesker som tidligere bodde alene, har fått seg ny partner, og sågar fått barn med folk som har flyttet fra Litauen. Dette er en suksesshistorie av dimensjoner som viser noe av hva dette betyr for oss som samfunn.

Så er det selvfølgelig ikke sånn at alt er rosenrødt. Det er en del utfordringer knyttet til det mangfoldige samfunn. Det skyldes på mange måter det at vi tidligere ikke hadde noen klar plan for å investere i mennesker som kom hit. Mange av dem som kom på 1970- og 1980-tallet, ble sett på som gjestearbeidere, og planen var egentlig at de etter en viss tid skulle ut igjen. Det var dårlig investering i disse menneskene, og mange av dem sliter med ettervirkningene både av dårlig integrering og av dårlig tilknytning til arbeidslivet, for de slet seg rett og slett ut på måten de jobbet på. Det er heller ikke noe unikt. Det samme så vi f.eks. da Aker Verdal startet opp i sin tid, da mange, mange fra hele landet flyttet inn til Verdal-samfunnet og det ikke var noen plan for hvordan man skulle integrere dem i Verdal-samfunnet. Mange sosiale problemer, rusproblemer og selv-mordsproblemer har kommet i tilknytning til dette, fordi man ikke har hatt en plan for hvordan nye innbyggere skal integreres og absorberes i samfunnet.

Hva er det som virker for innvandrerbefolkningen? Jo, det er det samme som virker for den norske befolkningen. Det er å investere i hvert enkelt menneske. Det er å satse

på språk – da er barnehage helt essensielt, både for barnet og for barnets mor. Det er å satse på utdanning, så hver enkelt kan tilegne seg kunnskap om samfunnet og stå på egne bein. Det er å satse på aktivitet, og noen har pekt på problemene knyttet til at for få fortsetter i arbeid etter introprogrammet – ja, det er også for dårlig oppfølging av hver enkelt etter avsluttet introprogram, så mange av de kvinnene som har gått der, går tilbake til hjemmet. Det er å satse på deltakelse. Fremdeles er både organisasjonslivet, kulturlivet og idretten for lite mangfoldig. Der har vi en stor oppgave med å knytte til oss flere. Og så er selvfølgelig arbeid helt essensielt.

Kontantstøtten slår i hjel alt dette. Det er derfor regjeringens satsing på integrering blir nullet ut, fordi de heller satser på kontantstøtte, som holder mødrene og barna hjemme.

Martin Henriksen (A) [12:05:57]: Norge rommer folk med bakgrunn fra over 200 land og nasjonaliteter. Det kan man velge å ha ulike perspektiver på. Man kan først og fremst tenke som noen også i denne salen gjør, at det betyr at det går folk rundt i norske byer og ikke snakker perfekt norsk. Men kan også se det på følgende måte: I Norge snakkes det over 200 språk perfekt, og at i en globalisert verden er det en styrke for næringsliv, skole, diplomati og kulturforståelse. Forutsetningen er selvfølgelig at vi er villig til å investere i integrering, og at vi er villig til å investere i fellesskap. Vi skal aldri være naive, men heller aldri ensporet og enfoldig i integreringsdebatten. Vi skal ikke ta lett på språkopplæring. Å mestre norsk er helt avgjørende for å lykkes som samfunnsborger.

Det er viktig at skolen og barnehagen styrkes som fellesarena. Derfor er det viktig med en mer helhetlig skoledag, der alle møtes med tidlig innsats, der lærerne er kvalifiserte, men også motiverte, der det er nok lærere, og der alle lærer å mestre de grunnleggende ferdighetene. Selv om vi har en god skole i Norge, som ikke alltid gjenspeiles i medievirkeligheten, er det likevel et stykke igjen å gå før vi har den skolen vi ønsker.

Når vi i dag snakker om integrering, er det verdt å trekke fram at Norge er et land med høy tillit mellom folk. Det er ikke gitt at vi skal ha det helt til Dovre faller. Tillit er ikke en fast størrelse. Den påvirkes av de valgene vi tar.

Hvordan bygger man egentlig tillit og toleranse i et stadig mer mangfoldig samfunn? Kanskje det viktigste svaret er at der mange ulike kulturer møtes, må våre felles møteplasser være åpne og inkluderende. Fellesskolen er den viktigste arenaen vi har, på tvers av religion, kultur og sosial bakgrunn. Det er den felles møteplassen der alle barn og unge møtes, der de sitter ved siden av hverandre i klasserommet, leker med hverandre i skolegården, der de får felles opplevelser og et minste felles multiplum av kunnskap og holdninger sammen.

Derfor er det verdt å påpeke at hvis man følger Høyres og Fremskrittspartiets oppskrift og privatiserer den norske skolen, svekker man samtidig den viktigste felles møteplassen vi har i Norge. Det er et dårlig forslag.

Vi kan se til Sverige. Lærdommen fra Sverige er klar. Etter over 20 år med økning i antall private skoler har for-

skjellene økt, både mellom skoler og mellom elever. Segregeringa har økt. Og samtidig har resultatene gått nedover.

Det er sikkert mye man både kan og bør gjøre mer av i norsk skole. Men dersom målet er kunnskap, fellesskap og god integrering, er svensk resept feil medisin. Det er feil vei å gå, selv om det er dit Høyre og Fremskrittspartiet vil ta oss.

Fellesskolen er vårt beste verktøy for å skape toleranse og utjevne forskjeller. Den bør vi slå ring om i integreringsas navn.

Helga Pedersen (A) [12:09:56]: Jeg vil begynne med å takke for en veldig god og reflektert debatt. Det var en invitasjon til først og fremst å snakke om framtiden, og jeg er glad for at mange av dem som har hatt ordet i denne debatten, har bidratt til nettopp det. Kristelig Folkeparti og Venstre har vært veldig tydelige på verdigrunnlaget, og jeg synes Høyre har bidratt med veldig kloke synspunkter på det som handler om transnasjonal oppvekst og fravær fra skolen.

Så har vi tidligere hørt at statsråden og representanter fra Fremskrittspartiet har skyldt på arven fra forgjengerne. Vi kan vel si det som det er: Den politikken som har vært ført de siste årene, har ikke løst alle problemer i det norske samfunnet, heller ikke på integreringsområdet, men den har gitt mange gode resultater som det både kan og må bygges videre på. Når det f.eks. kan dokumenteres at innvandrerkvinner i Norge har høyere arbeidsdeltakelse enn det italienske kvinner har i Italia, bør det være en påminnelse om at utgangspunktet for Norge i grunnen er ganske godt.

Debatten her har avdekket at vi er enige om ganske mye, men det er også noen veldig tydelige politiske skillelinjer, og det handler først og fremst om kontantstøtte. Jeg er veldig glad for Venstres veldig klare syn på den saken.

Det norske velferdssamfunnet er bygd opp med utgangspunkt i arbeidslinjen og universelle velferdsordninger. Det har vært en god oppskrift for å få alle med. Kontantstøtten er et brudd på arbeidslinjen, samtidig som det fører til færre og dyrere barnehageplasser og øker terskelen for å velge det. Og det er særlig negativt for kvinner med innvandrerbakgrunn. Det er jo en kjensgjerning at mens litt over 20 pst. av norske barn mottar kontantstøtte, er andelen over dobbelt så høy blant barn med innvandrerbakgrunn. Når vi ser på landbakgrunn, er det altså sånn at blant barn som har foreldre med landbakgrunn fra Pakistan, mottar 76 pst. kontantstøtte. Tilsvarende tall for Irak er 74 pst., Tyrkia 73 pst. og Somalia 71 pst. Samtidig ser vi at mens sysselsettingen blant innvandrere er høy i Norge, er den urovekkende lav blant kvinner med nettopp landbakgrunn fra Pakistan, Irak, Tyrkia og Somalia. Det må jo være et klart og tydelig signal om at kontantstøtte – å betale enda flere innvandrerkvinner for å være hjemme – ikke er veien videre. Det argumenteres med at det gir frihet, men det fører samtidig mange kvinner og barn inn i en fattigdomsfelle som det er vanskelig å komme ut av.

Helt til slutt: Jeg er glad for at Solveig Horne nevnte bosettingsutfordringene og vil gjerne etterlyse hva hennes oppskrift er for å få bosatt de 5 600 som i dag sitter i mottak. Ellers: Takk for debatten.

Statsråd Solveig Horne [12:13:14]: Også jeg har lyst til å takke for en god debatt. Samtidig vil jeg minne om at det er ca. åtte måneder siden Stoltenberg-regjeringen la fram sitt budsjett, som da ikke ble vedtatt, og det var ikke ett ord der om å kutte den kontantstøtten som flere i dag har vært inne på er en håpløs politikk. De rød-grønne har styrt i åtte år med kontantstøtte. For meg og regjeringen er det viktig at vi har en kontantstøtte, for å gi alle familier, også de med minoritetsbakgrunn, en fleksibilitet og en valgfrihet i en kort fase når de har små barn.

Så var representanten Andersen inne på et par ting her, bl.a. at ventetiden for bosetting øker. Ja, den øker for dem som nå sitter og venter på å bli bosatt, bl.a. på grunn av at det har kommet flere. Samtidig har UDI nå fått fortgang i sin saksbehandling, og da er det også flere som får opphold.

Så sa jeg også i mitt innlegg at jeg er klar over, og har stor respekt for, at det er flere kommuner som sier nei. Og da skal en lytte til de utfordringene som disse kommunene har. Men på bakgrunn av det grepet denne regjeringen tok med å sende brev til alle kommuner, både små og store, har altså Austevoll kommune, som er en Fremskrittspartikommune, for første gang sagt ja til å ta imot ti flyktninger.

Så kutter altså ikke regjeringen i integreringstiltak i revidert nasjonalbudsjett. Det blir varslet en omlegging av tiltak for enslige mindreårige asylsøkere i kommuneproposisjonen, som vi kommer tilbake til. No Hate Speech blir styrket med 600 000 kr, som er en viktig kampanje når det gjelder diskriminering også på dette feltet.

Vi har noen utfordringer. Det sitter altfor mange i mottak som skal ut i en kommune. Det er for store forskjeller mellom kommunene, og det er en for stor andel kvinner med minoritetsbakgrunn som vi ikke klarer å få ut i arbeid. Det blir viktige satsingsområder for denne regjeringen. Det er viktig at vi klarer å få ut suksesshistoriene, som Arild Grande var inne på. De kommunene som lykkes med integrering, disse suksesshistoriene, må vi få ut også til de andre kommunene.

Til slutt: Denne regjeringen har integreringspolitikk høyt på dagsordenen, ikke bare i mitt departement, men i flere. Vi øker integreringstilskuddet, vi øker Husbankens låneramme, og den boligsosiale strategiplanen som kommunal- og moderniseringsministeren legger fram nå, kommer til å bli et viktig satsingsområde for kommunene for å få på plass flere boliger.

Vi samarbeider videre med arbeidslivet og Nav, og det er viktig. Vi skal også se på språktester, og vi skal gi de kommunene som har gratis kjernetid i barnehagene, muligheten til å innrette dette mye mer målrettet. Det er altså flere tiltak denne regjeringen nå jobber aktivt med.

Presidenten: Sak nr. 3 er dermed ferdigbehandlet.

Sak nr. 4 [12:16:25]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Hans Olav Syversen, Ketil Kjenseth og Trine Skei

Grande om ekstern ekspertvurdering og fremleggelse av en plan for den videre omstillingen i hovedstadsprosessen i Helse Sør-Øst RHF (Innst. 158 S (2013–2014), jf. Dokument 8:15 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [12:17:52] (ordfører for saken): Sykehusstrukturen i Norge ble til for over 100 år siden. Siden den gang har legevitenskapen vært i riven- de utvikling. Det er derfor helt naturlig og nødvendig med omstillinger og strukturendringer for å bedre pasienttilbudet.

Stortinget bestemte i 2002 at staten skulle overta eierskapet til sykehusene. Sykehusene ble underlagt profesjonelle foretaksstyrer i fem foretaksregioner. Det viste seg snart at det var uheldige grensdragninger og strukturelle utfordringer mellom helseregion Sør og helseregion Øst, særlig ved sykehusene i hovedstaden.

Sykehusmessig var hovedstaden egentlig delt i to, den såkalte Berlinmuren. Hensikten med sammenslåingen av disse to regionale foretakene, som Stortinget bestemte, var at det skulle føre til bedre ressursutnyttelse, effektivitet og samordning i hovedstaden. Kvalitet i helsetilbudet var målet.

Sammenslåingen og omstillingen som fulgte i kjølvannet av den, var krevende og svært utfordrende for sykehusene. Omstillingsprosessen har vært behandlet i Stortinget, og mange kritiske spørsmål har vært reist i saken.

Riksrevisjonens rapporter og revideringer har avdekket at eier ikke tok tilstrekkelig hensyn til kjente utfordringer i en så komplisert og stor prosess. Dette gjaldt forhold som spredte lokalisasjoner av sykehusene, ulike IKT-løsninger, ikke tilstrekkelige økonomiske rammer og at enkelte omstillinger var avhengige av at andre var utført. Opposisjonen i Stortinget var kritisk til hvordan selve prosessen ble gjennomført. Man var spesielt opptatt av om pasient-sikkerheten og tilstrekkelig kapasitet i pasienttilbudet ble ivarettatt.

Helse- og omsorgsminister Bent Høie har tatt tak i dette. Det er nå igangsatt en rekke prosjekter for å evaluere omstillingsprosessen og hente ut kunnskap. Jeg vil spesielt trekke fram tre store arbeider:

Helse Sør-Øst har igangsatt arbeidet med å kartlegge kapasitetsbehovet i hovedstadsområdet på både kort og lang sikt. Det skal omhandle både somatisk, psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Vi ser fram til SINTEF-rapporten i juni.

Oslo universitetssykehus har også tatt initiativ til prosjektet «Renewing hospital organization», som har som formål å trekke lærdom av fusjonen. Prosjektet har fått midler fra Forskningsrådet og har en referansegruppe fra tunge universitetsmiljøer i både Danmark og Sverige.

Jeg vil også nevne «Evalueringsprosjektet i Helse Sør-Øst. Kunnskapsgrunnlag for videre utvikling frem mot 2020». Det er et treårig stort prosjekt med mange delprosjekter. Formålet er å styrke kunnskapsgrunnlaget i omstillingsprosesser. Dette er bra.

Under høringen i saken var to instanser til stede, Den norske legeforening og administrerende direktør i Oslo universitetssykehus. Legeforeningen var opptatt av å løse kapasitetsproblemen. Ønske om stedlig ledelse og reorganisering av sykehuset sto på agendaen, likeledes dimensjonering av sykehuset. Administrerende direktør ved OUS var opptatt av å trekke lærdom av prosessen og har derfor satt i gang det omtalte, omfattende evalueringsprosjektet som også skal se på organisering og framtidige utfordringer for sykehuset.

Det er altså en rekke evalueringer og omstillingsprosesser som er igangsatt. Vi mener nå at det ikke er formålstjenlig med en ny ekspertvurdering av hovedstadsprosessen og en ny plan for videre omstilling. Vi mener at det nå ivaretas i de arbeidene som pågår. Jeg vil spesielt trekke fram det prosjektet ved OUS hvor man skal ha med brukerrepresentanter og ansatte, og man skal ha erfaringskonferanser underveis, sånn at man får en fortløpende læring av prosessen.

Torgeir Micaelsen (A) [12:22:05]: Omstilling er komplisert og krevende, særlig i helsesektoren, fordi det handler om folk, om ansatte, ledelse, endring, faglig utvikling og makt. I denne sammenhengen handler det også først og fremst om pasienter og pasientbehandling.

Det er ikke noen tvil om at i den saken vi diskuterer – denne sammenslåingsprosessen – har det vært, var og er fortsatt store utfordringer. Samtidig var det stor enighet om at hensikten og målet med sammenslåingen av Helse Sør og Helse Sør-Øst var at den også skulle føre til bedre ressursutnyttelse og samordning av sykehusene i hovedstaden. Dette skulle føre til bedre kvalitet og effektivitet i behandlingen.

Mye er lært. Mye vann har rent nedover elven siden den gang. Jeg tror vi alle skal erkjenne at den prosessen har vært krevende, vanskelig, og at mange har vært utsatt for mye – ikke minst de ansatte, som har opplevd en til dels ganske kraftig omstilling.

Vi vet også – som saksordføreren var inne på – at denne prosessen har vært gjenstand for omfattende, solid behandling, både i Stortinget ved en rekke anledninger og gjennom Riksrevisjonens skarpe blikk. Omstillingen av Oslo-sykehusene evalueres og følges også daglig med argusøyne fra mange hold, fra eksperter, fra forskningsmiljøer og fra de ansatte.

Jeg vil understreke at det er avgjørende for den videre utviklingen av sykehusstilbudet i hovedstadsområdet at departementet følger opp framdrift og bevilgninger til de på-

gående prosjektene, og at de i stor grad gjennomføres i tråd med de vedtatte planene.

Vi var også klar over at det ved OUS ville bli foretatt en gjennomgang av omstillingsprosessen. Det var også saksordføreren inne på. Det synes jeg er bra, og vi ser fram til rapporten fra OUS om lokalisering og utvikling av hele sykehuset, som kommer senere i år.

Det er også grunn til å minne om på en dag hvor vi behandler dette forslaget, at det er veldig stor forskjell på regjeringspartiene med hensyn til hva de skriver i merknadene og hvordan de uttaler seg om saken, og hvordan de oppførte seg i opposisjon.

I opposisjon var kravet helt entydig. Man ønsket en ekstern gransking, en uavhengig gransking, fordi man rett og slett ikke stolte på de evalueringene som var igangsatt. Vi merket oss f.eks. at nåværende helse- og omsorgsminister Bent Høie var en av de mest aktive i denne kampanjen, hvor han bl.a. i VG i 2012 ba om at det ble initiert

«en uavhengig granskning av sykehussammenslåingen, og hvorvidt folk har mistet livet som følge av dårlig planlegging og rot».

Høie begrunnet dette videre med at:

«Vi må komme til bunns i spørsmål om manglende forberedelse for fusjonen, som regjeringen har ansvar for, faktisk har ført til skader og tap av liv.»

I november i fjor, to måneder etter valget, snudde helseministeren. Han skrev da på departementets hjemmesider:

«Etter oppfølgingsmøtene» – som Høie da hadde hatt – «har Høie konkludert med at det ikke er behov for en gransking av Oslo universitetssykehus.»

Han begrunnet det bl.a. med at SINTEF hadde fått i oppdrag å lage følgeforskning, og med Riksrevisjonens rapporter, som flere har pekt på.

Jeg er veldig glad for at man klarer å snu, og at man sier at dette ikke var noen farbar vei videre nå. Det har blitt gransket, gjennomgått og evaluert så mange ganger at jeg tror det ville være feil – det er en helt riktig vurdering at man nå ikke igangsetter et nytt stort arbeid i denne sektoren på dette området.

Men jeg synes kanskje det er ille at man først må vinne valget før man kommer til fornuft i saken. Nettopp denne SINTEF-følgeforskningen ble jo bl.a. Stortinget informert om – og daværende stortingsrepresentant Bent Høie – senest den 27. november 2012, hvor daværende statsråd Gahr Støre skrev om nettopp disse temaene til Stortinget.

Igjen: Jeg har ikke tenkt å gjøre noe mer nummer utav det nå enn å si at jeg er glad for at man nå legger dette til side, at vi nå kan se framover, tar med oss de lærdommene fra de prosessene og de evalueringene som har gått. Men jeg gjentar: Jeg synes fortsatt det er rart at man må bruke så mye krefter og tid i opposisjon på noe som man også burde vite skapte unødvendig uro i en sektor som trengte å se framover. Man burde se på de rapportene som var lagt på bordet, lære av dem, og gå framover, før man etter valget kommer til samme konklusjon som daværende regjering – i all hovedsak.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [12:27:06] (komiteens leder): Jeg er en av dem som tidligere har tatt til orde for

en ekstern gransking av prosessen rundt sykehusene i og rundt hovedstaden vår.

Omstillingen har vært krevende for både ansatte, pasienter og pårørende. Det har vi alle vært enige om. Men der slutter også enigheten.

Det startet med at stadig flere pasienter og pårørende meldte om kaos, korridorsenger, rot og forglemmelser. Dette ble tatt opp gjentatte ganger med helseministre fra Arbeiderpartiet. Svaret jeg fikk hver eneste gang, var at alt var under kontroll, og at man hadde tillit til at ledelsen fulgte situasjonen nøye.

Etter hvert ble historiene stadig flere og endte med at også ansatte sto fram og bekreftet pasientenes og pårørendes historier. Bekymringene økte i takt med dette, fordi vi tidligere hadde opplevd at de ansatte hadde vært svært lojale mot sin arbeidsgiver. Men nå begynte de å prate. Igjen ble saken tatt opp med daværende helseminister, og fortsatt var svaret at helseministeren hadde full tillit til at ledelsen hadde full kontroll, og at det ikke var grunn til bekymring.

I Dokument 8:24 S for 2011–2012 ble det fremmet forslag om tiltak for å sikre kvalitet og pasientsikkerhet under omstillingsprosessen ved Oslo universitetssykehus. Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet stemte da imot, med den begrunnelse at alt var under kontroll, og at man var svært fornøyd med situasjonen.

Det er derfor ganske utrolig at to av tre partier som har styrt hele denne prosessen, og som har vært fornøyd med den hele veien, nå plutselig vil vite hva som i all verden gikk galt.

I merknader i saken skriver sågar SV og Senterpartiet:

«Leger på sykehusene har gang på gang skrevet brev og bekymringsmeldinger til sine ledere om forholdene. Resultatet er korridorpatienter, lange ventetider og fristbrudd.»

Videre skriver de at

«en ekstern gransking vil legge grunnlaget for utarbeidelse av en videre plan for omstillingene ved OUS, slik at omstillingene faktisk fører til forbedringer».

Et sterkere vitnesbyrd om mangel på egen styring skal man lete lenge etter. Til Arbeiderpartiet er det fristende å si: Hvem trenger fiender med slike venner?

Under arbeidet med denne saken har jeg blitt gjort kjent med at det faktisk finnes mye dokumentasjon på omstillingsprosessen, i tillegg til at det er varslet nye.

I tillegg er det en styrke at nesten alle nå erkjenner at prosessen ikke var god nok, og at dette er klart definert gjennom flere granskinger. For å gjøre ting bedre er vi nemlig helt avhengig av at man erkjenner feil og mangler. Ved å trekke ut all informasjon vi nå sitter på, kan vi lære mye for framtidige omstillingsprosesser, selv om vi neppe vil oppleve en som er identisk med denne vi her debatterer.

Når man gjentatte ganger møtte på en virkelighetsforståelse som sprikte maksimalt, fant jeg at min eneste mulighet til å få et riktig svar var å få noen eksterne til å se på saken og fortelle dem uten omsvøp.

Jeg har ikke lenger behov for å grave mer i fortiden.

Riksrevisjonen har slått fast at eier ikke tok tilstrekkelig hensyn til kjente utfordringer ved en så stor omstillings-

prosess. Om grunnmuren er dårlig, blir bygget også dårlig. Det vet vi.

Med arbeidet «Evaluering av omstillingsprosessen i Helse Sør-Øst. Kunnskapsgrunnlag for videre utvikling frem mot 2020» og SINTEFs arbeid med et langsiktig kartleggingsarbeid av kapasiteten fram mot 2030–2040 føler jeg meg trygg på at vi skal få løst opp i kapasitetsproblemer i hovedstadsområdet både på mellomlang og lang sikt – noe som også ble debattert i denne sal i en interpellasjonsdebatt litt tidligere.

I tillegg har Helse Sør-Øst opprettet en styringsgruppe som gir råd om forbedringer av tjenestetilbudet på kort sikt.

En rapport om kapasitetsbehovet framover vil bli klar i løpet av juni.

På toppen av alt dette vil det bli satt i gang et forskningsprosjekt med ekstern bistand fra utlandet som vil se på omstillingsprosessen med tanke på den videre utviklingen av organisasjonen.

Det viktigste vi kan gjøre nå, er å rette opp det til dels dårlige ryktet som de berørte sykehusene har fått de siste årene. Det er viktig for de ansatte, som hver eneste dag strekker seg langt for sine pasienter, og det er viktig for pasientene som enkelte ganger føler at de legger sitt liv i hendene på det norske helsevesen. Heldigvis opplever de fleste den optimale behandling. Målet er at alle skal få oppleve et trygt og profesjonelt helsevesen med høy kvalitet, troverdighet og trygghet.

Det er på tide å se framover.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:32:03]: Når Kristelig Folkeparti sammen med Venstre ber om en ekstern ekspertvurdering – når vi allerede har Riksrevisjonens rapporter, Helsetilsynets rapporter, egne rapporter fra Helse Sør-Øst, OUS og Ahus og ikke minst kontrollkomiteen – er det fordi dette har hatt, og vil ha, konsekvenser og vil gi oss utfordringer framover når det gjelder den prosessen som ikke er ferdig i hovedstaden, og for den nye sykehusplanen som kommer i framtiden.

For å få til den nye planen og fullføre planen i hovedstaden trenger vi tillit til helsevesenet, og vi trenger tillit til dem som har utført prosessene. Fylkeslegen i Oslo har ved flere anledninger i sine tilsynsrapporter meldt om svikten i pasientsikkerhet. Det er ikke så lenge siden det ble tatt avgjørelser om at pasienter skulle flyttes over fra Ahus til Diakonhjemmet. Pasienter har blitt strøket fra operasjonslisten samme dag som de hadde avtale om operasjon. Kapasiteten på intensiv var for dårlig. Tilliten er brutt på mange områder, og vi trenger å bygge den opp igjen. Da trenger vi noen som er uhildet – fra utsiden – for å se på dette.

Hele komiteen mener at omstillingene i hovedstadsprosessen har vært en krevende situasjon, og at utfordringene har vært mange. Vi er alle enige om målene: få en bedre ressursutnyttelse, samle fagmiljøer og samordne sykehusene i hovedstaden. Vi har slått sammen mange av sykehusene. Samtidig skulle vi få til en logistikk mellom de sykehusene vi slo sammen – både når det gjelder hus, og ikke minst når det gjelder IKT. Der hadde man systemer

som ikke kommuniserte med hverandre. Man hadde gamle bygg og lokaler som ikke egnet seg til de pasientforløp og behandlingsmetoder som er aktuelle i dag. Riksrevisjonen kunne slå fast at det er små endringer når det gjelder kvalitet. Det er ikke mer effektivitet enn det har vært. Det betyr at vi har noe å lære, og det er store omstillinger igjen i denne prosessen – med høy risiko.

Som det er sagt før, har ministeren fortsatt et arbeid – som den forrige helseministeren også gjorde – for å finne ut og fortsette prosessen. Men Venstre og Kristelig Folkeparti mener allikevel at det er viktig at noen ser på dette fra utsiden, noen som har erfaring med sykehusprosesser og med sykehusbygging.

Når vi mener dette, er det fordi vi ser at vi har et stykke igjen. Vi ser at dette ikke har konsekvenser bare for Oslo, hovedstaden vår. Oslo har et ansvar lokalt og regionalt i sitt helseforetak, og ikke minst nasjonalt. Når ting skjer i hovedstaden, med de oppgavene som har betydning for den nasjonale virksomheten, har det betydning for det som skjer nasjonalt. Et eksempel kan være når prematuravdelingen med de minste av de minste ikke kan ta imot fordi de ikke har intensivkapasitet. Det handler om at andre helse-regioner ikke kan sende sine barn hit – de som trenger det mest. Det har også konsekvenser for de sykehusene som er i Helse Sør-Øst. Når vi ser hvilken betydning hovedstadsprosessen har hatt, og hvilke virkninger det har gitt, og vi skal lykkes med å gjøre store endringer som trengs i Helse-Norge, tror Kristelig Folkeparti og Venstre at det er nyttig å kikke litt i bakspeilet for å kjøre trygt framover. Vi tror det er viktig og nyttig å lære av det som er gjort feil. Alle her er enige om at ting har vært gjort feil, men jeg lurer på hvorfor det er sånn at vi ikke lar noen uhildede kikke oss i kortene. Er det noe vi har å skjule – hvis vi ikke kan la andre kikke oss i kortene og være med og peke ut veien videre framover. Det fortjener pasientene, det fortjener de som jobber der, og det tror jeg er best med hensyn til å bruke ressursene og fagmiljøene på en best mulig måte.

Presidenten: Presidenten antar at representanten skal ta opp forslag.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:36:47]: Beklager – ja. Jeg tar opp et forslag om en ekstern vurdering av hovedstadsprosessen.

Presidenten: Da har representanten Olaug V. Bollestad tatt opp forslaget hun refererte til.

Sigrd Brattabø Handegard (Sp) [12:37:13]: Eg vil starta med å visa til at dette ikkje er første gongen Stortinget har med denne saka å gjera. Omstillinga i hovudstadsområdet vart bl.a. grundig behandla av kontroll- og konstitusjonskomiteen etter rapport frå Riksrevisjonen. I rapporten kom det fram at det var avdekt alarmerande funn i pasientbehandlinga og drifta ved OUS. I den grundige behandlinga i kontrollkomiteen var ein svært tydeleg på kor viktig det var med stadleg leiing, ein konkret plan for prosessen, og ikkje minst at me må læra av hovudstadsprosessen før me set i gang med andre fusjoner.

Spesielt vil eg trekkja fram den delen av Riksrevisjonens rapport om at OUS må reorganiserast med stadleg leiing på alle nivå for å sikra at alle tilsette har ein leiar som er til stades, motverka for lange avgjerdslinjer mellom toppleiing og dei pasientnære leiingsnivåa og bidra til betre styring på tvers av klinikkane. Dette var òg ein del av det det var semje om i kontrollkomiteen. Det var eit viktig signal og la opp til eit grundig arbeid i fortsetjinga. Eg beklagar at helsepolitikarar frå fleire av dei andre partia no ikkje følgjer opp merknadene frå sine eigne partifeller under behandlinga av saka i kontrollkomiteen.

Samtidig som me no har denne debatten i salen, er det òg andre viktige saker i komiteen. Ei av desse sakene er Senterpartiets forslag om å stoppa vesentlege endringar ved norske sjukehus i påvente av ein nasjonal helse- og sjukehusplan. Bakgrunnen vår for forslaget er at sjukehus og helse er eit område som krev politisk styring. Me fremja forslaget fordi den lokale helseberedskapen ikkje berre skal vera opp til helseføretaka og styra. I komiteen fekk forslaget dessverre ikkje fleirtall. Etter vår meining er dette ei ansvarsfråskriving frå politikarane, og det er redusert politisk styring av sjukehusa. Dette var eit resultat av at Arbeidarpartiet gjekk saman med regjeringspartia og danna fleirtal. I denne saka ønskjer me å påpeika at prosjektet Campus Oslo, som no føregår og handlar om storfusjon mellom sjukehusa i Oslo, òg skal vera ein del av sjukehusplanen og den politiske behandlinga. Dessverre får me ikkje støtte her heller. Når regjeringspartia i denne saka nok ein gong ikkje vil blanda seg inn, og berre skyv ansvaret over på føretaket og sjukehusstyret, er det nok eit eksempel på at me har ei regjering som ikkje ønskjer å ta ansvar for norske sjukehus. Eg vil understreka at dette ikkje betyr at Senterpartiet vil ta frå føretaka planleggings- og avgjerdsmoglegheiter, men det betyr at sånne milliardprosjekt må verta forankra og vera ein del av dei politiske planane som vert behandla i Stortinget.

Den største uroa vår i denne saka er likevel den manglande tilliten som er hos dei tilsette ved Oslo universitets-sjukehus. Det var klare meldingar komiteen fekk i høringsrunden. På direkte spørsmål til dei tilsette om tillit til ei intern evaluering var svaret at den tilliten ikkje var til stades. Eg kan vanskeleg sjå føre meg at ei intern evaluering vil gje gode resultat når dei tilsette allereie no ikkje har tru på det.

Ei ekstern vurdering vil sikra at dei tilsette vert varetekne, og vil bidra til at det ikkje kan verta sådd tvil om resultatet. Spørsmålet om tillit eller manglande tillit er dessverre eit problem som breier seg i sjukehusa om dagen. Det handlar om fusjonar som har skapt misnøye, og det handlar om fusjonsprosessar kor dei tilsette ikkje føler seg varetekne eller lytta til. No er det på tide at me lyttar til dei som veit kor skoen trykkjer, og byggjer opp att tilliten i Sjukehus-Noreg.

Ein god start vil vera å få ei grundig, nøytral og ekstern vurdering av den prosessen som har vore i Oslo.

Ketil Kjenseth (V) [12:41:51]: «Jobb ved ett av Europas største sykehus!» – med stor skrift og utropstegn – det er hva Oslo universitetssykehus bruker for å lokke til seg

helsepersonell. Over 20 000 ansatte er mange. For noen kan det være attraktivt. For andre kan det reise noen spørsmål. Er alle samlet på ett sted? Nei, de opererer på mer enn 40 postadresser. Er det en stedlig leder å gå til på alle de mer enn 40 postadressene, eller ved de mange hundre avdelingene? Hvordan gikk det til at et av Europas minste land fikk et av Europas største sykehus? Er det mulig å ta ut stordriftsfordeler med så mange lokalisasjoner og med mer enn 100 000 m² vernet bygningsmasse, eller har vi pådratt oss en mengde stordriftsulemper?

Det er mulig de ansatte ikke stiller seg alle disse spørsmålene, men for oss som politikere er det i hvert fall helt nødvendig at vi stiller oss de spørsmålene når vi går inn i arbeidet med å etablere en nasjonal helse- og sykehusplan.

Utfordringene ved Oslo universitetssykehus er ikke løst, og særlig på kort og mellomlang sikt har vi en stor utfordring i å få på plass en kapasitet for å håndtere den store befolkningsveksten vi har i regionen, samt økt levealder og stadig nye behandlingsmetoder som gjør sitt til at vi har en særlig utfordring her, sammen med alle de bygnings- og postadressene som dette sykehuset opererer fra.

Til prosessen: Det var et politisk vedtak i hovedsak å samle sykehusene i Oslo. Derfor er det av særlig betydning nå at vi har en politisk læringsprosess, og at vi ikke bare overlater til helseforetakene og det enkelte sykehus å lære. Vi ber ikke om en gransking, men vi har et ønske om en ekstern ekspertvurdering som kan gi oss politiske innspill – om prosessen, selvfølgelig, men også gode råd om hva vi skal gjøre de neste årene. For her vil det faktisk kreves handlekraft, og investeringsvilje er noe av det som må til. Vi som politikere er nødt til å bidra i den prosessen.

Da er ikke nødvendigvis kilometervis med rapporter og papirer det som er oss til best hjelp. Vi er nødt til å lære av dem som har vært gjennom lignende prosesser. Danmark er blant dem som har vært gjennom det nå. De har brukt et ekspertpanel, sammensatt av representanter fra både Norge, Sverige og Danmark som har stått oppe i tilsvarende utfordringer.

Kapasitetsutfordringen i Oslo øker – som jeg har vært inne på – og derfor er det viktig at vi møter den utfordringen. Ett eksempel er at ventetida på nakkeprolaps har økt fra fire måneder i 2005 til tolv måneder i 2013, og den har særlig vokst det siste året. Det sier noe om hvilke akutte utfordringer vi står overfor.

Vi skal altså lage en nasjonal sykehusplan, og erfaringene fra prosessen med Oslo universitetssykehus er veldig viktige å ta med seg framover når vi skal designe det nye sykehuskartet som en del av den nasjonale sykehusplanen. Da er omstillinger noe av det vi må ta på alvor, og vi hører hva de ansatte sier om at det ikke er en leder å gå til. Det er noen som aldri har møtt sin nærmeste overordnede leder, og det er også et av de signalene vi skal ta med oss: Dette er såpass komplekse organisasjoner at vi skal trå varsomt fram med å samle store organisasjoner til enda større. Utover i Distrikts-Norge vil dette også få en avstandsdimensjon, som vi tross alt ikke har i Oslo i samme grad.

Granskingselementet her er ikke det viktige. Det er – jeg holdt på å si – den daglige kompetansen vi skal ha

med oss når vi skal fatte de mange viktige vedtakene både på kort og lang sikt, som er det viktige her. Vi er nødt til å bruke mer tid på å lytte til og fange opp det som skjer i våre naboland, for å skaffe oss grunnlag for å gjøre gode beslutninger og for å få Oslo universitetssykehus på riktig kurs. Jeg har vært inne på det tidligere: Kanskje er veien å gå også igjen å skille ut Rikshospitalet som et eget sykehus som har mange nasjonale funksjoner, og som vil gjøre noe med organiseringen, noe de ansatte etterlyser.

Audun Lysbakken (SV) [12:47:20]: Vi har et helsevesen som er under stadig omstilling, og sånn må det være. Det er samfunnsmessige behov som styrer det. Det er faglige endringer, teknologiske endringer, endringer i folks behov. Det gjør det særlig viktig at vi som folkevalgte lærer av de omstillingsprosessene vi har, både dem som går bra, og dem som ikke går fullt så bra.

Jeg mener det er mange gode argumenter for å gjennomføre en sånn ekstern ekspertvurdering som forslagsstillerne her ber om. Vi trenger å lære av de feilene som er gjort, kanskje også av det som har vært bra i hovedstadsprosessen, og ikke minst trenger vi å stille oss det som er et grunnleggende spørsmål i utviklingen av spesialisthelsetjenesten i Norge: Trenger vi stadig større enheter, sånn som tidens melodi har vært en stund nå? Hva skal i så fall til for å få det til å lykkes? Er det lurt? Kanskje skal vi tenke helt annerledes.

Når jeg snakker med og møter folk som jobber ved OUS, pasienter og andre som har erfaringer med sykehuset de siste årene, er det en del beskrivelser som går igjen. Én ting er en struktur som har blitt så stor at det er vanskeligere å lede. Det har vi bl.a. sett har gitt resultater ved flere anledninger i form av oppsigelser fra ledere som føler at kommandolinjene blir for lange, at man kjenner hverandre for dårlig, og at det er for vanskelig å få fram beslutninger og meldinger både oppover og nedover i beslutningshierarkiet.

En annen utfordring er fagmiljøer. Vi skaper større enheter fordi det er et mål med større, bedre og mer stabile fagmiljøer. Men spørsmålet er om det noen ganger kan bli for stort. En lege beskrev for meg en hverdag ved OUS, der man på operasjonssalen hver dag møter nye ansikter som man ikke har jobbet sammen med før. Det er ingen heldig utvikling og fører ikke til bedre fagmiljøer.

En annen bekymring jeg har knyttet til hovedstadsprosessen, er koblet til veien videre. Høsten 2015 er det varslet en sykehusplan. Vi vet foreløpig lite om hva den planen skal innebære, men en del signaler fra helseministeren tyder på at det kan bli en langt mindre konkret plan enn det mange av oss har håpet på. Men også inn i det arbeidet måtte det jo gi mening å få noe annet enn interne vurderinger av Osloprosessen.

Vi ønsker en ekstern ekspertvurdering, ikke for å henge ut noen, men for å lære og for å gi oss mer informasjon, få flere erfaringer inn i arbeidet med den norske sykehusstrukturen. Det gjør også inntrykk på meg at Legeforeningen og tillitsvalgte ved OUS ber om det, og sier at de ikke har tilstrekkelig tillit til de prosessene som er satt i gang, eller gjennomført, for å samle erfaring.

Jeg synes det er noe oppsiktsvekkende å se avstanden mellom det Høyre og Fremskrittspartiet sier i dag, og det de sa da de var i opposisjon. I 2012 var det godt kjent at det ble satt i gang prosjekter som f.eks. følgeforskningen, som SINTEF har hatt ansvaret for. Likevel krevde Høyre og Fremskrittspartiet altså eksterne vurderinger. I dag sier man – nettopp med henvisning til det man visste den gang – at man ikke trenger det samme.

Så la jeg merke til at representanten Kjønås Kjos avla SV og Senterpartiet en visitt, og da vil jeg si: For det første har aldri de tidligere regjeringspartiene benektet at det har vært problemer ved OUS. For det andre er det jo slik at noen ganger kommer det som har vært ulike syn i en regjeringskoalisjon, til syne når man ikke lenger sitter i den regjeringen. Det at man iblant ikke får det akkurat slik som man vil, er noe som kanskje ikke burde forbause Fremskrittspartiet og Høyre så mye – det er en øvelse de partiene nå går igjennom daglig – og derfor synes jeg harselasen med den forrige regjeringskoalisjonen treffer litt dårlig. Det er langt mer oppsiktsvekkende at Høyre og Fremskrittspartiet nå er helt uenig med seg selv i den utgaven som forelå for få måneder siden! Og det er verdt å minne om at begge partiene har ment dette og nå har flertall for å gjøre noe med det. Det er tydelig at gjennomføringskraften til regjeringspartiene er særlig sterk når det gjelder å ombestemme seg, og det legger vi merke til.

Statsråd Bent Høie [12:52:36]: Det pågår og blir satt i gang en rekke tiltak for å se på organiseringen av og omstillingen ved Oslo universitetssykehus. Hensikten er å høste lærdom med tanke på det videre arbeidet. Oslo universitetssykehus vil gjennomføre en gjennomgang av organiseringen i perioden august 2014–juni 2015, med mål om å lage en plan for den videre organisasjonsutviklingen. Det skal legges spesiell vekt på pasientforløp, samling av dublerede funksjoner og fagmiljøer, brukermedvirkning, stedlig ledelse og ansvars- og kontrollspenn og utfordringer knyttet til dette. Gjennomgangen skal avdekke hva som fungerer godt, og hvor det er behov for justeringer, for å følge opp det som er strategien for 2013–2018.

Oslo universitetssykehus har søkt om midler gjennom Forskningsrådets helse- og omsorgsprogram til å gjennomføre et forskningsprosjekt om prosessen rundt bakgrunnen for og etableringen av sykehuset. Selv om søknaden ble avslått i første omgang, opplyser Oslo universitetssykehus om at de kommer til å fortsette å søke støtte til prosjektet, men at oppstarten kan bli noe forsinket i forhold til det som var planlagt. I tillegg holder også SINTEF på med en omfattende følgeevaluering av hele omstillingsprosessen i Helse Sør-Øst. Disse prosjektene, sammen med Riksrevisjonens to gjennomganger, tilsynsgjennomganger og virksomhetens egne gjennomganger gjør at jeg ikke ser at det er noen grunn til at det skal iverksettes en ytterligere ekspertvurdering eksternt.

Jeg vil også vise til det pågående arbeidet med å gjennomgå kapasiteten i hele Helse Sør-Øst som styret for de regionale helseforetakene skal behandle nå i juni. Oslo universitetssykehus arbeider jo også med en sak, for styret, om investeringsbehov på kort og lang sikt og vurdering

av ulike løsninger for hvordan Oslo-sykehuset skal utvikles bygningsmessig i framtiden. Sykehuset har hatt samtaler med Oslo kommune, Universitetet i Oslo, veimyndighetene, og jeg blir også holdt fortløpende orientert om de vurderingene som gjøres.

Oslo universitetssykehus investerer i dag for om lag 1 mrd. kr årlig, og jeg har forståelse for at det er ønskelig med en plan for hvordan den bygningsmessige utviklingen skal skje framover, slik at de årlige investeringsmidlene benyttes på en framtidsrettet måte.

Den nye direktøren ved Akershus universitetssykehus er satt inn i problemstillingene som har vært, av Helse Sør-Øst, og jeg kommer også til å ha et eget møte med Helse Sør-Øst og Akershus universitetssykehus om status i utfordringene nå før sommeren.

Omstillingene i hovedstadsområdet vil pågå i mange år framover, både på grunn av befolkningsvekst og på grunn av behovet for betydelige bygningsmessige investeringer ved Oslo universitetssykehus.

Det er viktig at Oslo universitetssykehus' ulike roller, både for regionen og for nasjonale funksjoner, men ikke minst for Oslos befolkning, blir ivarettatt og satt i en riktig sammenheng, og at det legges til rette for godt samarbeid og oppgavefordeling også med andre sykehus.

Jeg kommer ikke til å legge fram en egen plan for videre omstilling i hovedstadsprosessen for Stortinget. Nasjonal helse- og sykehusplan vil gi føringer som også sykehusene i hovedstadsområdet må ta hensyn til i sitt videre arbeid. Dette betyr likevel ikke at planarbeidet som nå pågår, skal stoppe opp inntil Stortinget har behandlet nasjonal helse- og sykehusplan. Tvert imot vil dette være et viktig grunnlag for arbeidet.

Den videre omstillingen ved Oslo universitetssykehus må planlegges innenfor det som er Helse Sør-Øst og sykehuset sine rammer og oppdrag, og det er styret og administrerende direktør sitt ansvar. Driften av Oslo universitetssykehus er et krevende ansvar, og vi må ha respekt for at beslutninger om driften må utredes og forankres ikke minst blant sykehusets egne ansatte og i egen organisasjon.

Men jeg kan forsikre om at jeg følger sykehusene i hovedstadsområdet tett, også når det gjelder muligheten de har for å levere pasientbehandling av god kvalitet, med god pasientsikkerhet og tilstrekkelig kapasitet. Det er fortsatt utfordringer i hovedstadsområdet, men det er et godt arbeid på gang for at sykehusene i hovedstadsområdet på en bedre måte skal kunne møte disse utfordringene framover.

Forslaget som er til behandling i dag, inneholder et forslag om en ekstern vurdering av det som har skjedd. Det har vært en rekke eksterne vurderinger av det som har skjedd på Oslo universitetssykehus. Det mest alvorlige med forslaget er at det også foreslår å flytte utviklingen av Oslo universitetssykehus ut av Oslo universitetssykehus og inn i et eksternt ekspertutvalg. Det er meget alvorlig og fratar bl.a. de ansatte muligheten til å delta i utviklingen av Oslo universitetssykehus.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Micaelsen (A) [12:57:47]: Jeg slutter meg til nesten alt det som helseministeren sier, men jeg har bare en kort kommentar og et spørsmål.

Selv om det alltid er mye enklere å vurdere ting i bakspeilet – altså når man har veldig mye mer informasjon om en krevende sak – har jeg ingen problemer med å si at her var det mye som kunne vært gjort bedre i de årene som denne omstillingen har pågått. Jeg har ingen problemer med å ta selvkritikk, men det jeg lurer på, er om også helseministeren nå kan ta selvkritikk på måten han – i opposisjon – ordla seg i denne saken, og kanskje bidro til å gjøre denne omstillingen vanskeligere enn den kanskje ellers ville ha vært, med måten han ordla seg på?

Grunnen til at jeg spør om det, er jo at Bent Høie som helseminister ordlegger seg helt annerledes nå enn han gjorde bare kort tid før valget, og jeg forstår godt at forslagsstillerne synes det er litt rart at han ordlegger seg på den måten han gjør. Når jeg kan ta selvkritikk på denne måten, kan helseministeren ta selvkritikk på hvordan han opptrådte som opposisjonspolitiker?

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Bent Høie [12:58:52]: Jeg har stor sans både for selvkritikk og muligheten til å ha andre synspunkter etter å ha fått tilgang til ny kunnskap. Men jeg mener også det er grunn til å minne om at da forrige helseminister i Stortinget f.eks. trakk fram hvor mange ganger regjeringen hadde orientert Stortinget om utviklingen ved Oslo universitetssykehus, og summert opp det, var disse orienteringene til Stortinget i all hovedsak Stortingets eget initiativ. Den forrige regjeringen involverte Stortinget svært lite når det gjelder informasjon om denne prosessen, og som representanten Kari Kjønås Kjos var inne på: Det var stort sett forklaringer om at alt var i sin skjønneste orden. Jeg mener at det ikke er i sin skjønneste orden; det er fortsatt store utfordringer.

Når det gjelder standpunktet til ekstern granskning, var det et standpunkt som var tatt på bakgrunn av det som var rapportert på det tidspunktet. Nå er det igangsatt et helt annet arbeid for å få kunnskap om dette enn det som var tilfellet tidligere.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:00:12]: Jeg registrerer at ministeren sier at vi spiller et høyt spill ved å flytte bestemmelser ut fra Oslo universitetssykehus, og at det ikke gjaldt da han selv var opposisjonspolitiker.

Jeg har et spørsmål til ministeren:

Tillit tar det lang tid å bygge opp og ufattelig kort tid å rive ned. Hvordan ser ministeren for seg at han skal kunne skape tillit til at prosessen ved Oslo universitetssykehus er forankret hos pasientene, de som jobber der og ikke minst de andre helseforetakene rundt omkring i landet, som skal ha tjenester av Oslo universitetssykehus?

Statsråd Bent Høie [13:00:55]: Det skjer gjennom det arbeidet som nå pågår om hvordan Oslo universitetssykehus skal utvikle seg framover, og at det er forankret veldig

godt først og fremst i Oslo universitetssykehus' egen organisasjon, og at de spørsmålene som berører andre sykehus, er spørsmål som også diskuteres i Helse Sør-Øst, og som dermed involverer de mest berørte sykehusene, som er rundt Oslo, men også ved at vi jobber godt med en nasjonal helse- og sykehusplan, som kommer til å legge føringer for dette. Der har vi bl.a. satt ned tre ekspertutvalg, som skal komme med innspill til dette. Det vil komme innspill fra de ansattes organisasjoner, fra pasienter og fra uavhengige fagpersoner fra hele Norge, med ulik bakgrunn, bl.a. også personer med erfaring fra det utvalgsarbeidet i Danmark, som representanten Kjenseth viste til. Den planen skal også forankres her i Stortinget, og dermed sikres en god demokratisk forankring.

Audun Lysbakken (SV) [13:02:10]: Jeg legger merke til at i møte med de tidligere regjeringspartienes selvkritikk, ønsker helseministeren ikke å ta imot invitasjonen til å kritisere seg selv. Da vil jeg gjerne få lov til å stille ham et spørsmål, med utgangspunkt i noe som sto i Dagens Medisin 25. november 2013, og som er gjengitt i en merknad fra Arbeiderpartiet og SV i innstillingen. Som begrunnelse for sin endrede oppfatning viste helseministeren til at

«flere rapporter som har tatt for seg prosessen rundt OUS, blant annet SINTEF følgeforskning, Riksrevisjonens rapport og arbeidet som nå pågår i Helse Sør-Øst.»

Dette var prosesser som var godt kjente før Bent Høie ble helseminister, og som han derfor burde ha kjent til da han kom med sine bastante krav om granskning.

Kom de kravene med utgangspunkt i at Bent Høie ikke hadde fulgt godt nok med?

Statsråd Bent Høie [13:03:05]: Det er viktig å understreke at det er to rapporter fra Riksrevisjonen. Den ene rapporten, som handlet om statlig lederskap, skrapte bare i overflaten når det gjelder situasjonen ved Oslo universitetssykehus. Etter det var det flere som krevde en ekstern granskning, inkludert undertegnede.

Så har vi fått en riksrevisjonsrapport etter det, som går mye mer i dybden på situasjonen – også situasjonen for pasientene, og som på en helt annen måte innebærer en ekstern undersøkelse av situasjonen ved Oslo universitetssykehus.

I tillegg er det nå igangsatt – og det ble ikke igangsatt under den forrige regjeringen – en tydelig gjennomgang av situasjonen ved Oslo universitetssykehus, som innebærer både en evaluering og et arbeid knyttet til hvordan sykehuset skal utvikle seg framover. Prosjektmandatet for det er nylig behandlet i ledelsen ved Oslo universitetssykehus, og det er nå på høring i klinikkene. I dette arbeidet vil det også bli tatt med personer med erfaringer fra Århus Universitetshospital og Karolinska Universitetssjukhuset, som skal bidra med komparative analyser knyttet til den situasjonen de har vært gjennom.

Ketil Kjenseth (V) [13:04:30]: Jeg sa i mitt innlegg at vi har fått et av Europas største sykehus i Norge, men vi har kanskje et av Europas minste forskningsbudsjetter knyttet til sykehusomstillinger og sykehusutbygging.

Statsråden viste til forskningsprosjektet som kom i kjølvannet av dette forslaget, og det synes jeg var en konstruktiv utvikling i hvert fall i prosessen. Men det er stor usikkerhet knyttet til om det faktisk blir finansiert, og spørsmålet er:

Er statsråden komfortabel med hvordan vi organiserer forskning knyttet til sykehussektoren i Norge, og er helseforetakene tilstrekkelig i inngripen med forskningssektoren for å skape de gode forskningsprosjektene knyttet til ikke bare den medisinske utviklingen, men også det vi her snakker om: rammebetingelsene for sykehussektoren?

Statsråd Bent Høie [13:05:35]: Jeg mener selvfølgelig at vi har behov for mer kunnskap og mer forskning også om organisering og hvordan helsesektoren utvikler seg. Det er også viktig å si at selv om det forskningsprosjektet i første omgang ble avslått av Forskningsrådet, var det i hard konkurranse med mange andre gode forskningsprosjekter. Oslo universitetssykehus kommer til å jobbe videre med å få finansiert det forskningsprosjektet, enten gjennom Forskningsrådet eller gjennom de interne forskningsmidlene som helseregionene har til disposisjon, og som kommer til å bli fordelt i september.

Det er viktig å si at det ikke er det eneste av de nye, igangsatte prosjektene. Det kanskje aller viktigste, og som jeg var innom i svaret på forrige replikk, er nemlig gjennomgangen, vurderingen av dagens organisasjonsmodell, som pågår helt uavhengig av det forskningsprosjektet.

Presidenten: Replikorkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [13:06:53]: Omstillingsprosessen for sykehusene i hovedstaden var dårlig planlagt. Riksrevisjonen er klar på at det ikke ble tatt tilstrekkelig hensyn til kjente utfordringer ved en så stor omstilling. Som resten av Helse-Norge, lever disse helseforetakene med ulike IKT-løsninger som ikke snakker sammen, og dårlige journalsystemer.

Saken har ved flere anledninger vært tema for debatt i Stortinget, og dagens regjeringspartier, Høyre og Fremskrittspartiet, har med rette stilt seg kritiske til prosessen. Underveis i prosessen fremmet Høyre ved flere anledninger forslag om at Stoltenberg-regjeringen måtte komme til Stortinget med en nasjonal helse- og sykehusplan. Vi fremmet også forslag om en satsing på IKT i helsevesenet. I tillegg ba vi om en intern utredning. Alt ble nedstemt av de rød-grønne.

Høyre-Fremskrittsparti-regjeringen har som mål å skape pasientenes helsetjeneste, der IKT er et avgjørende virkemiddel som vil gjøre hverdagen enklere for både ansatte og pasienter. IKT er en høyt prioritert sak for regjeringen, og helseministeren varslet i sin sykehustale en full gjennomgang av IKT-organiseringen i sektoren. Gjennomgangen er allerede igangsatt.

Det har gått år og dag med utallige utredninger. Ifølge brev fra departementet er det etablert tiltak på både kort og mellomlang sikt. Det meldes at iverksatte tiltak ved Ahus

begynner å gi positive resultater og driftsmessige forbedringer, og at sykehuset i tillegg vil realisere egne planer om ytterligere tiltak de nærmeste månedene.

Helse Sør-Øst vil i juni legge fram en ny rapport, som omhandler kapasiteten i Helse Sør-Øst, og som også vil ta for seg kapasitetsutfordringene i hovedstadsområdet på litt lengre sikt.

I tråd med regjeringens politikk har Helse Sør-Øst, i dialog med helseforetakene og de private sykehusene, klarlagt ledig kapasitet og muligheten for kapasitetsutvidelse. Dette er veldig positivt. Samtidig vil en nasjonal helse- og sykehusplan fra regjeringen gi føringer som Oslo universitetssykehus må ta hensyn til i det videre omstillingsarbeidet.

Etter mange år med uro og mange utredninger ser Høyre og Fremskrittspartiet ingen grunn til at det foretas en ekstern ekspertvurdering, eller at det lages en egen plan for den videre omstillingen. En slik utredning måtte i tilfellet ha kommet på et tidligere tidspunkt.

Regjeringen satser på en helse- og sykehusplan, IKT, en pasientjournallov og en helseregisterlov, og alle disse er viktige verktøy for at helseforetakene, i både hovedstaden og resten av landet, skal kunne fungere godt i fremtiden.

Det viktigste nå er å skape mest mulig ro rundt det omfattende arbeidet som gjøres for å bedre situasjonen ved helseforetakene.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [13:10:19]: Jeg synes det har vært en god debatt, og det er fordi det er læring som er i fokus. Det har blitt stilt mange gode spørsmål, ikke minst når det gjelder framtiden i hovedstadsprosessen. Særlig Fremskrittspartiet og Arbeiderpartiet har trukket fram læringsaspektet, og ikke minst er de opptatt av å se framover. Jeg tror kanskje det som kjennetegner debatten, er: Hvordan kan vi få til dette prosjektet godt framover? Det er forskjell på å være i opposisjon og i posisjon. Det trenger vi ikke forskning for å finne ut av, men det har vel kanskje vært, som det har vært påpekt her, behov for en enda tettere informasjon og dialog fra tidligere regjering og storting. Hvis man hadde hatt det, hadde kanskje noe vært unngått.

Det har vært snakket om en uhildet og nøytral vurdering av denne prosessen, men jeg vil si at vår riksrevisjon og alle våre tilsyn skal være nøytrale. Det har vært to høringer og 93 tilsyn, så jeg tror iallfall at åpenheten rundt virksomheten på OUS skulle være god.

Det har også vært stilt spørsmål om framtid og særlig om størrelse. Det er vanskelige spørsmål. En av begrunnelsene for sammenslåing var jo nettopp denne «Berlinmuren». Det var konkurranse mellom sterke fagmiljøer. Det var konkurranse om forskningsmidler på samme områder. Det var konkurranse om ansatte, lønninger ble drevet i været, og det var også konkurranse om pasienter. Dette var begrunnelsen for sammenslåingen. Nå starter arbeidet med å stake ut hvordan man kan få det til ved dette gode, store, utrolig viktige sykehuset for Norge.

Beslutninger om drift må tas av egen organisasjon. Politisk styring er etterlyst, men det er en balansegang mellom politisk styring og detaljstyring, som jeg oppfatter at

kanskje noen ønsker. Da blir det iallfall utrolig langt til nærledelse, som noen ønsker.

Til slutt: tillit. Tillit skapes av resultater og medvirkning i organisasjonen. Jeg har nå tillit til at de prosessene som er igangsatt, tar de ansatte og brukerorganisasjonene med. Det vil skape tillit.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:13:16]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gina Knutson Barstad, Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Johnny Ingebrigtsen om å videreføre det viktige arbeidet for at ansatte i sykehusene skal få tilbud om full jobb (Innst. 175 S (2013–2014), jf. Dokument 8:21 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ruth Mari Grung (A) [13:14:01] (ordfører for saken): Denne saken handler om å få på plass en heltidskultur i helsesektoren. Det vil gi et kvalitativt bedre helsetilbud til pasientene, øke pasientsikkerheten og forhåpentligvis føre til at pasientene får færre å forholde seg til. Flere heltidsansatte har også betydning for kompetanseutvikling, og heltidsansatte har en tettere tilknytning til arbeidsplassen og styrker dermed arbeidsmiljøet og samarbeidet på arbeidsplassen. Ledere får bedre muligheter til å følge opp. Heltidskultur er også viktig for likestilling i og med at de fleste deltidsarbeidende er kvinner. Men heltidskultur er ikke minst viktig for å rekruttere nok medarbeidere med rett kompetanse til helsesektoren i årene som kommer.

Det er helt klart at når ungdom står foran et yrkesvalg – hvilket yrke de skal satse på – er de helt avhengig av å vite at de er ønsket, og at de har muligheter til noe annet enn å jakte på deltidsstillinger eller vikariater. Og når vi vet hvilke utfordringer som er innenfor boligmarkedet og når det gjelder mulighetene for å få lån, får det konsekvenser ikke å ha en heltidsstilling. Derfor må sykehusene legge til rette for medarbeiderne på en god måte og sørge for at arbeidsorganiseringen tar utgangspunkt i faste, hele stillinger.

Fra 2011 har helseministeren i oppdragsdokumentet til helseforetakene stilt konkrete krav for å redusere andelen deltidsbruk med 20 pst., øke stillingsbrøken til deltidsansatte, og for at det lyses ut flere hele stillinger. Samtlige helseforetak har oppnådd positive resultater, men det er fortsatt en høy andel som jobber deltid. Det varie-

rer fra 24 pst. i Helse Sør-Øst til 31 pst. i Helse Midt-Norge.

Alle organisasjonene som deltok i høringene våre og sendte oss innspill, har presisert at det var det at det ble satt på dagsordenen i oppdragsbrevet som gjorde at de fikk til denne endringen. Det er i komiteen ulike syn på om man for å nå målet fortsatt bør la det stå i oppdragsdokumentet.

Arbeiderpartiet er av den klare oppfatning at det var først da heltid og deltid ble tatt opp som tema i oppdragsdokumentet, at helseforetakene virkelig gjorde noe med saken, men det er fortsatt et godt stykke igjen. Det har vist at utfordringene i kommunehelsesektoren kanskje er enda større enn i spesialisthelsetjenesten, og vi tror at hvis vi klarer å gjøre en god jobb innenfor sykehusene, vil det ha positive ringvirkninger. Arbeiderpartiet mener derfor at arbeidet for mer heltid fortsatt skal prioriteres av helseforetakene ved at det stilles videre krav i oppdragsbrevet.

Arbeiderpartiet mener også at vi har erfart at det ikke er nok bare å jobbe på individnivå. Vi må løfte blikket og i større grad også jobbe for en tydeligere arbeidsgiverpolitikk for å få til en endring når det gjelder heltid. Det må stilles helt klare krav og forventninger til at heltid er det normale, og at arbeidet organiseres med utgangspunkt nettopp i heltidsstilling. Det vi savner, er at arbeidsgiver innenfor sykehussektoren i langt større grad bruker styringsretten, rett og slett for å skjerme de heltidsansatte, og at de som velger deltid må tilpasse seg og ikke velge arbeidstid som går på bekostning av heltidsansatte. Det betyr ikke at småbarnsforeldre, eller de som sliter med helsen, eller noen, som ledd i en seniorpolitikk, ikke skal få tilpasset arbeidstid, men vi må ha litt mer radikale grep om vi skal klare å få til den endringen som er ønsket.

Vi ser at de som jobber innenfor andre yrker enn sykepleier og helsefagarbeider – sånn som leger – fint klarer å organisere turnus med utgangspunkt i hele stillinger. Men vi ser også at KS og Spekter har foreslått å endre arbeidsmiljøloven. Arbeiderpartiet mener at dette ikke er rett. En må ikke være naiv med hensyn til styrkeforholdet mellom den ansatte og arbeidsgiver på den enkelte arbeidsplass. Vi må være veldig bevisst på hvorfor vi har arbeidsmiljøloven. Det er for å verne de ansattes helse, sånn at de får muligheter for fornuftig fritid og ikke minst et familieliv. Arbeiderpartiet kommer aldri – aldri – til å endre arbeidsmiljøloven slik at den svekker denne intensjonen, men vi er åpne for å modernisere og fornye den hvis det er andre ting som kan tilrettelegges.

Til slutt vil jeg framheve komiteens flertall, som tilrår at representantforslaget vedlegges protokollen, mens mindretallet, bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV fremmer to forslag, som jeg herved tar opp.

Presidenten: Representanten Ruth Mari Grung har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [13:19:26]: Til tross for tverrpolitisk vilje og innsats for en sterkere heltidskultur i sykehusene gjennom mange år, er fortsatt om lag 35 pst. deltidsansatt i de regionale helseforetakene.

Hvorfor lykkes vi ikke i større grad med å skape en heltidskultur når alle ønsker det?

Arbeidsgiverforeningen Spekter gjorde en kartlegging i 2012 som viste at bare litt over 6 pst. av dem som jobber deltid på sykehus, ønsker hel stilling, og at bare knappe 14 pst. av de deltidsansatte ønsket å øke stillingsandelen, men ikke til full stilling. Da bør vi kanskje begynne å stille oss spørsmålet: Hvorfor er så mye av deltiden frivillig?

Høyre og regjeringen er vi opptatt av virkemidler som virker. Mitt spørsmål blir da om mindretallets viktigste virkemiddel i dag, nemlig at hovedregelen skal være å lyse ut faste stillinger som hele stillinger, kommer til å virke når de ansatte selv ikke ønsker fulltidsstillinger?

Kan vi få redusert deltidsandelen hvis vi ikke graver dypere i hvorfor så mye av deltiden er frivillig? Handler det om livsfaserelaterte behov, som at man jobber deltid i småbarnsperioden? Eller handler det om at vi har en turnus som skaper reelle helseutfordringer for de ansatte? Sykefraværet blant helsearbeidere er som kjent også langt høyere enn hos andre grupper. Årsakene til fravær er mange og skyldes selvfølgelig ikke bare et yrke med tunge løft og stort ansvar. Bør vi ikke også vurdere om nytenkning rundt turnus kan være aktuell medisin for å få bukt med sykefraværet og deltidsandelen i helsesektoren?

De fleste i helsesektoren jobber tradisjonell turnus. På sykehus jobber man tredelt turnus på de fleste sengeposter – rett fra kveld til dag, og ofte fra nattevakt til dagvakt med kun én hviledag imellom. Det rett og slett umulig å sove godt og være uthvilt med slike vakter. Kan det være slik at turnusordningene ikke tar nok hensyn til de biologiske utfordringene, og ville det være en løsning å se på alternative turnuser, som gir mer rom for hvile mellom øktene?

Langvakter kan være en løsning på deltidsproblematikken, særlig knyttet til helgene. Men langvakter ser ut til å møte motstand hos mange. Ofte er det begrunnet med at de kan være skadelige, og at sannsynligheten for feil øker. Erfaringer fra intensivavdelingen ved Oslo universitetssykehus støtter ikke disse konklusjonene. De har hatt 12-timersvakter i helgene i flere år, og har, så vidt jeg vet, ingen erfaring med at det gjøres mer feil på disse vaktene. Jeg synes det er vanskelig å forstå motstanden mot langvakter, særlig fordi disse kan bidra til turnuser som gir mer hvile mellom vaktene, noe som igjen kanskje bidrar til reduksjon av sykefraværet og muligheter for å jobbe i større stillingsandel.

Forhandlinger om arbeidstid er selvfølgelig en sak for partene i arbeidslivet. Mange finner gode lokale løsninger på dette, men de opplever at de må søke på nytt og på nytt for å få bruke dem. Jeg tror man ville kunne prøvd ut flere gode løsninger lokalt, også i sykehusene, dersom systemet var mer fleksibelt og at man lot lokale tillitsvalgte, ledelse og ansatte selv finne fram til løsninger som virker. De stedene som har forsøkt dette, som f.eks. i pleie og omsorg i Bergen, viser til resultater som at sykefraværet har gått ned, flere får heltidsjobb og kvaliteten på pleien øker.

Vi er helt enig i at hele stillinger er målet. Vår regjering er helt tydelig på sin ambisjon om å redusere bruken av ufrivillig deltid og midlertidighet i offentlig sektor og for

å etablere en heltidskultur i arbeidslivet. Derfor er det i foretaksmøtene i de regionale helseforetakene pekt spesielt på arbeid knyttet til denne problemstillingen. Regjeringen har altså gitt sykehusene i oppdrag å redusere deltiden og å jobbe for en heltidskultur. Det følger regjeringen opp, og det vil vi også følge med på.

Morten Wold (FrP) [13:23:40]: Viktigheten av arbeid kan ikke undervurderes. Det å føle seg til nytte fordi man behersker noe, det å tjene penger til eget livsopphold og det å bidra til samfunnets verdiskaping er kvalitetsopplevelser for de aller fleste mennesker. Regjeringen har i sin plattform slått fast at fast ansettelse skal være hovedregelen i arbeidsmiljøloven, og vil arbeide for å redusere bruken av ufrivillig deltid og midlertidighet i offentlig sektor samt for å etablere en heltidskultur i arbeidslivet.

Det er imidlertid slik at langt fra de fleste ønsker seg heltidsstillinger, spesielt innen helsevesenet. Den Norske Jordmorforeningens arbeidslivsundersøkelse i 2010 viste at 55 pst. arbeidet deltid. Årsakene var små barn, ønske om mer fritid, stor arbeidsbelastning og ønske om færre ubekvemme vakter av helsemessige grunner. Mange ønsker deltidsstillinger og fyller heller på med ekstravakter, enten det er for å spe på lønnen med noen kroner eller for å hjelpe arbeidsgiveren til å få vaktplanen til å gå opp.

Det kan også vises til at Arbeidsgiverforeningen Spekter på en høring i helse- og omsorgskomiteen 18. mars i år, presenterte en kartlegging fra 2012 som viser at bare 6,4 pst. av de deltidsansatte i sykehusene ønsker hel stilling. Derfor må arbeidet med å øke heltidskulturen dreie seg om mer enn bare å pålegge helseforetakene krav om å redusere deltidsbruken.

Det er flere grunner for å skape en heltidskultur i helsesektoren, bl.a. at pasientene skal få bedre kvalitet på helse-tjenestene og kan forholde seg til færre helsearbeidere. Det vil også være i tråd med regjeringens ønske om å skape pasientens helsevesen, der pasienten helt og fullt har den nødvendige oppmerksomhet fra helsepersonellet, og blir møtt med den respekt han eller hun fortjener. Da er det viktig at kompetanse og kontinuitet blir viktige tiltak for å bidra til å utvikle kvaliteten i helsetjenesten enda mer. Regjeringen følger selvsagt utviklingen på dette området tett.

Skal man klare å nå målet om heltid i helsesektoren, synes det å være nødvendig at helseforetakenes strategiske arbeid fokuserer mer på systemene, strukturen og organiseringen av arbeidet og ikke bare på den enkelte som ønsker å jobbe mer. I dag ser vi at både den høye deltidsandelen og høyt sykefravær i helsesektoren fører til store tap av arbeidskraftressurser. I en tid med behov for stadig mer helsepersonell er dette en utfordring vi må ta på alvor.

Aristoteles skal en gang ha sagt at målet med arbeid er å vinne fritid. Vel, han om det, selv om fritid selvsagt er et gode alle arbeidende mennesker vet å sette pris på, uansett om man står i hel, halv eller kvart stilling.

Valgfrihet har alltid vært en rettesnor og en ledestjerne for Fremskrittspartiet – så også i denne saken. Det er vanskelig å tvinge noen inn i fullt arbeid hvis de ikke selv vil, og når tilbudet om deltidsstillingen de ønsker seg, faktisk

finnes. Likevel skal vi legge til rette for at utgangspunktet for arbeid i helsevesenet skal være heltid, slik at alle som ønsker seg dette, skal få denne muligheten. Det handler også om valgfrihet. Det handler ikke minst om friheten til å velge noe helt annet dersom det er hva den ansatte selv ønsker.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:27:24]: Å skaffe eller legge til rette for en heltidskultur er viktig for de ansatte, men kanskje aller viktigst for brukerne og pasientene. Større stilling – det at man er mer på jobb – fører kanskje til at man bedre ser endringer hos pasienten. Det gir kjennskap til pasientens utvikling. Man kan lettere følge opp en plan, og man kan følge med i den daglige faglige utviklingen som er på en avdeling, og man kan følge opp de oppdateringene som skjer i faget sitt. En annen side jeg tror det er viktig å ta med, er at jo mer man er sammen med pasienten, i en større stilling, jo bedre relasjoner bygger man til nettverket rundt pasienten, som er en viktig bit av det å få pasienten på beina. Det bygger et nettverk som fører til helhetlig pleie. Det styrker et arbeidsmiljø og det lager et godt fagmiljø. En heltidskultur legger til rette for at flere deltar når man har fagseminar.

Det er ikke til å stikke under stol at det er flest kvinner som går i redusert stilling. Det å legge til rette for heltidskultur, handler også om et likestillingsperspektiv. Helseforetaket har nådd ett mål – å redusere deltidskulturen med 20 pst. Vi skulle ønske det var større, men fra Kristelig Folkepartis side synes vi at dette i gjennomsnitt er bra. Det er likevel noen yrkesgrupper innen helse som sliter mer enn andre med å få fulle stillinger. De er kanskje mer enn noen avhengig av å ha kvantitet i fingrene for å utføre tjenester med god kvalitet. En av disse gruppene er jordmødrene. De sliter med å få hele stillinger. Man kan stille spørsmålet: Hadde det kanskje vært klokt å gjøre som Jordmorforeningen sier – å se på muligheten for flere heltidsstillinger, som følge av økt samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene, for å bedre tjenesten til pasienten – både gravide og fødende? Legeforeningen forteller at gjennomsnittsalderen for når mange leger får full heltidsstilling, er 42 år. Det er en utfordring for oss – hvis vi ser på det store bildet – hvis en er 42 år før en får en fast stilling, når vi skal legge kompetanseplaner og vurdere behov for forskjellige videreutdanninger.

Det å legge til rette for en heltidskultur tror Kristelig Folkeparti er viktig. Når det er sagt, har jeg også lyst til å si at mange sykehus og institusjoner lyser ut deltidsstillinger for å få helger og netter til å gå opp. Det er en utfordring, for vi trenger like god pleie og like god faglighet i helger og på netter som vi gjør på dagtid. Derfor tenker Kristelig Folkeparti at vi sammen med arbeidslivets organisasjoner og forhandlingspartnere må se på arbeidstidsordningene og turnusordningene – tørre å se på dem ut fra pasientens ståsted, ut fra arbeidsavtaler og arbeidstakers ståsted. Og ikke minst: Hva får en igjen for å lage større stillinger, og hvordan kan vi innrette dette mot helgene? For egen del var jeg leder ved et akuttinntak på slutten av 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet. Vi hadde noe der som vi kalte for ønsketurnus – med 120 ansatte – hvor en sammen med

de ansatte fikk til en turnusordning som sikret at vi fikk til god dekning helgene gjennom og døgnet rundt. Jeg tror at framtiden er å tørre å se på det også.

Samtidig har det vært viktig for Kristelig Folkeparti å si i merknadene at det må allikevel være muligheter for i perioder av livet å ha deltidsstillinger, og at en ikke – fordi en velger det i perioder – skal bli sett ned på i arbeidslivet eller satt utenfor i forbindelse med kompetanseheving, fordi det er andre oppgaver i livet som krever det – enten fordi en har familie eller unger å ta vare på, fordi en har eldre i familien en ønsker å ta vare på, eller det kan være helsemessige grunner som gjør det. Jeg tror at vi også skal ha plass til det, men at hovedkulturen må være fulle stillinger innen sykehusvesenet vårt.

Sigrid Brattabø Handegard (Sp) [13:32:34]: Denne saka reiser mange viktige, prinsipielle spørsmål som er knytte til deltidsbruk. I forslaget handlar det berre om deltidsbruken i sjukehusa. Det er eit viktig tema, men diskusjonen om deltidsbruk er like viktig i resten av helsesektoren, i andre offentlege verksemdar og i arbeidslivet generelt.

Senterpartiet har som mål, på generelt grunnlag, å redusera bruken av ufrivillig deltid. Det betyr at me ynskjer at heiltidsstillingar skal vera målet for alle som ynskjer det. I sjukehusa ser me i dag ein veldig høg grad av bruk av deltid. Signala er tydelege på at det i dag er mange som jobbar i deltidsstillingar i spesialisthelsetenesta, som eigentleg ynskjer å jobba i heil stilling. Derfor ynskjer me forslaget frå representantane velkome. Me støttar forslaget som handlar om at heiltidsstillingar bør vera hovudregelen i norske sjukehus, og me trur at graden av heiltidsbruk kan aukast mykje før det går ut over den frivillige deltida. Samtidig vil me understreka at heiltidsbruken ikkje må gå så langt at han går ut over dei som av ulike grunnar ynskjer å jobba i redusert stilling.

Vårt mål er at flest mogleg skal jobba, og at arbeidslivet skal ha ordna forhold og plass til alle. Arbeidskrafta er vår viktigaste ressurs. Derfor er arbeidslinja ein føresetnad for å halda oppe det høge velferdsnivået me har i Noreg. Eit variert arbeidsliv er nøkkelen til å gje alle moglegheit til å finna ein arbeidsplass som passar for dei, og er dermed òg nøkkelen til høg sysselsetjing. Yrkesdeltaking bør òg vera målet for personar som er sjuke, eller som har nedsett funksjonsevne. Dette betyr at me må ha eit arbeidsliv med tilstrekkeleg fleksibilitet og openheit, sånn at alle som har arbeidsevne, får sleppa inn. Nokon gonger handlar dette òg om å gje moglegheit for deltidsarbeid.

Det er mykje som tyder på at me i framtida kan få utfordringar med å rekruttera ungdom til helsefag, og det krevst ein innsats for å sikra at me har nok belegg i helse- og omsorgssektoren. Det betyr at me ikkje har råd til å skusla vekk dei ressursane me allereie har, eller dei personane som vurderer å velja karriere innanfor helsetenestene. Det er òg ein grunn til å jobba for at det er tilstrekkeleg med heiltidsstillingar som kan gjera det meir attraktivt å velja yrket, og som sikrar ei god utnytting av ressursane.

Samtidig skal me ikkje leggja opp til ei retning der folk vel det vekk, eller der dei som av ulike årsaker ikkje kan

delta 100 pst. i arbeidslivet, vel bort ein slik karriere fordi det er umogleg å få deltidsstilling. I desse dagar er det litt naturleg å dra nokon parallellar til jordbruket. På dette området er me oppteken av å få nytta alle ressursane i ei pressa næring, både dei store og dei små bruka, for å sikra mest mogleg matproduksjon. På same måten må me også utnytta alle ressursane innanfor helsetenestene – også hos dei som har nedsett arbeidsevne, eller som av ulike årsaker ikkje kan jobba i ei heiltidsstilling ved sjukehusa.

Som ei følgje av dette er me i lag med Kristeleg Folkeparti og SV samla om ein merknad som understrekar at det er viktig at deltidsarbeid framleis skal vera ei moglegheit, og at det må leggjast til rette for arbeidstakarar som i periodar ynskjer redusert arbeidstid. Det forundrar meg kanskje litt at eit parti som Arbeidarpartiet ikkje stiller seg bak dette og på det viset legg opp til ei linje der frivillig deltid ikkje skal vera ei moglegheit. For oss står dette i motsetning til ambisjonen om å få alle i arbeid. Senterpartiet ynskjer ei sterk arbeidsmiljølov som sikrar ordna forhold i arbeidslivet. Samtidig går me inn for at myndigheitene, i lag med partane i arbeidslivet, føretek ein gjennomgang der dei vurderer behovet for å gjera endringar i dagens arbeidsmiljølov. Målet er å kunna møte nye krav i arbeidslivet samtidig som rettane til arbeidstakarane vert sikra.

Dette er som sagt eit godt forslag om eit viktig tema, men eg meiner likevel det er eitt perspektiv som har vorte litt gløymt i denne samanhengen, og det handlar om bruken av midlertidige stillingar, som førre talar òg var innom. Bruken av deltid er ikkje den einaste utfordringa, det er også problem knytte til stor bruk av tidsavgrensa stillingar. På same måten som bruk av deltid er dette òg ein trussel som kan hindra rekruttering og senka attraktiviteten til yrket. På mange område kan auka bruk av faste stillingar gje betre effekt når det gjeld rekruttering og utnytting av ressursane, enn auka bruk av heiltid.

Audun Lysbakken (SV) [13:38:02]: Det er et viktig mål å redusere omfanget av unødvendige rapporteringskrav, overdreven målstyring og byråkrati i helsevesenet vårt. Men jeg vil understreke ordet «unødvendig», for det finnes noen områder der det er nødvendig å gi veldig tydelige styringssignaler – ganske enkelt fordi det ikke finnes god nok kultur rundt om på arbeidsplassene, eller rundt om i helsevesenet i dette tilfellet, for å skape endring. Når regjeringen nå har gått gjennom oppdragsbrevene for å se om en kan kutte, noe som jeg i og for seg synes er prisverdig, synes jeg det er ganske avslørende hva en velger å ta bort, og hva en velger å la stå. Utgangspunktet for at SV har fremmet dette forslaget er at de tre siste årene med krav fra den rød-grønne regjeringen til helseforetakene, har virket. Den forrige regjeringen innførte i 2011 et krav om at foretakene skulle redusere andelen deltidsarbeidende med 20 pst., og gjentok kravet i 2012 og 2013. Det er et viktig likestillingskrav, men det er også veldig viktig helse- og omsorgspolitik, fordi et trygt og godt arbeidsliv, et attraktivt arbeidsliv, et stabilt arbeidsliv har veldig mye å si for kvaliteten på helsetjenestene.

Hva er egentlig ufrivillig deltid? Ufrivillig deltid innebærer en enorm sløsing med arbeidskraft. Det betyr – og

dette gjelder, som vi vet, særlig kvinner – at arbeidskraften til veldig mange mennesker i dette landet ikke blir brukt slik som den kunne blitt brukt, at mange menneskers ressurser ikke blir tatt i bruk, at mange mennesker ikke får utfolde seg i yrkeslivet slik som de skulle ønske.

Vi frykter dessuten at den store deltidsandelen i helsevesenet kommer til å gå ut over den livsviktige jobben vi har når det gjelder rekruttering framover – og dermed også ut over kvaliteten. Det kommer sterke historier, når en spør de menneskene som jobber, eller har jobbet, i mindre stillinger enn de skulle ønske, om hvordan den hverdagen er. Det handler om spenningen og utryggheten en føler hver gang vaktlistene kommer og en ikke vet hvor mye en får jobbe. Det handler om mangel på penger fordi en, hvis en ikke får nok vakter, ikke får inntekt nok til å forsørge seg og sine. Det handler om mangelen på trygghet for framtiden fordi mennesker med en svært lav stillingsandel kanskje ikke får huslån – kanskje ikke får andre ting som andre regner som en selvfølge.

Jeg synes også det er grunn til noen ganger å stille spørsmål ved hvor frivillig den såkalt frivillige deltiden er. Derfor må en heltidskultur innebære noe mer enn bare tiltak for å få dem som er erklært ufrivillig på deltid, over på heltid. Vi vet at det er mange strukturer i samfunnet vårt som gjør at særlig kvinner ser seg nødt til å velge å være hjemme istedenfor i arbeid.

Noen lykkes i kampen mot ufrivillig deltid. Særlig ser vi det i spesialisthelsetjenesten i statlig sektor, men også i kommunene. Jeg har lyst til å peke på Gamvik kommune i Finnmark, som vel har blitt den første kommunen i landet til å avskaffe ufrivillig deltid. De markedsfører seg nå – i jakten på nye ansatte i pleie og omsorg – som heltidskommunen. Det viser at det er mulig hvis en har politisk vilje. Gamvik har for øvrig ordfører fra SV.

Det som er avgjørende, er å gå fra fine ord til konkret handling. Da trengs det politisk vilje til å skape den heltidskulturen som vi snakker om. Det den rød-grønne regjeringen hadde, var nettopp vilje til konkret handling, ikke bare i forbindelse med den saken vi diskuterer nå, men også ved bl.a. å styrke fortrinnsretten, som nå har en konkret effekt rundt om på arbeidsplassene.

Når Sykepleierforbundet og Fagforbundet i høringer ber om at disse kravene overfor helseforetakene gjennomføres, er det selvfølgelig fordi de som er mest opptatt av dette, tror at det virker å stille slike krav – og frykter konsekvensene av den prioriteringen regjeringen har gjort. Det synes jeg regjeringspartiene skal merke seg.

Jeg er glad for at de andre rød-grønne partiene har støttet SVs forslag. Det er et veldig tydelig skille mellom vår side og borgerlig blokk når alle de borgerlige partiene går imot det.

Statsråd Bent Høie [13:43:23]: Regjeringen er opptatt av å redusere bruken av deltid og å arbeide for å etablere en heltidskultur i helsetjenesten. Flest mulig ansatte i hele stillinger øker kvaliteten på pasientbehandlingen – økt kontinuitet bidrar til bedre pasientsikkerhet.

Flest mulig ansatte i hele stillinger er en forutsetning for å lykkes med å utvikle pasientens helsetjeneste. Re-

gjeringen har hele tiden vært klar på sakens kompleksitet og at målet om heltidskultur er nedfelt i regjeringsplattformen. Å bygge kompetanse og å sikre kontinuitet er prioriterte tiltak for å videreutvikle kvaliteten i helsetjenesten. Vi vil utvikle en kultur for heltid, hvor alle må bidra for å lykkes: styret, ledere på alle nivåer, tillitsvalgte, vernetjeneste og medarbeiderne og gjennom dialog med studenter, høyskoler og universiteter.

Deltidskulturen i sykehus har utviklet seg over mange år og blir nå tatt tak i på en konstruktiv måte. I 2011 ble det stilt krav om å redusere bruken av deltid i sykehusene med 20 pst., og i 2012 ble det stilt krav om å øke kunnskapsgrunnlaget og samarbeidet med ansattorganisasjonene i utviklingen av nye tiltak.

Resultatene fra det systematiske arbeidet gjennom de siste årene har hatt effekt på flere områder:

- Mange av medarbeiderne i sykehusene har fått hele stillinger, og mange har fått økt stillingsprosent.
- Det er økt bevissthet om denne utfordringen i hele organisasjonen.
- Det arbeides systematisk for fortsatt å redusere bruken av deltid, og det ses en endring i retning av større vekt på å skape en heltidskultur.
- Det er økt kunnskap om bruk av deltid.
- Det er økt samarbeid mellom arbeidsgiver og ansattorganisasjonene knyttet til spørsmål om bruk av deltid.
- Bruken av deltid er redusert med omkring 20 pst. i samtlige regionale helseforetak siden 2011.

I foretaksmøtet med de regionale helseforetakene 7. januar i år stilte jeg krav om at sykehusene skal føre en ansvarlig arbeidsgiverpolitikk. Jeg understreket at viktige forbedringstiltak som er i gang, skal videreføres. Blant annet skal de fortsette det systematiske arbeidet med å redusere bruken av deltid og etablere en heltidskultur.

Vi har redusert detaljeringsgraden i styringskravene til de regionale helseforetakene. Det var nødvendig, men det betyr ikke at det systematiske arbeidet på dette området skal bremses. Tvert imot – det skal fortsette med samme styrke. Sykehusene som arbeidsgivere har ansvar for å finne nye tiltak som motiverer medarbeidere til å arbeide i økte stillingsprosent, og helst i hele stillinger. Det er også behov for større grad av fleksibilitet i virksomhetene, f.eks. ved at medarbeidere kan arbeide i flere avdelinger, og at deler av stillingen er knyttet til sykehusenes egne bemanningsbyråer. Ledere og tillitsvalgte i sykehusene må samarbeide om løsninger som gjør at flest mulig kan få hele stillinger. Dette innebærer også å tilrettelegge for ansatte som av ulike årsaker har krav på eller behov for redusert arbeidstid.

Det er min oppfatning at de regionale helseforetakene samarbeider godt, og jeg er orientert om at det samlet sett er utviklet et godt felles kunnskapsgrunnlag. Denne kunnskapen gjør det mulig å skille mellom myter og årsaker til deltid. Enkelte har deltidsstillinger etter eget ønske og ofte av helt legitime grunner. Det kan være helsemessige grunner, AFP-løsninger, utdanning, bistillinger i utdanningsinstitusjon osv.

Arbeidet med deltidsutfordringen er komplekst, og kunnskap er derfor avgjørende for å vite hvor det er mulig

å gjøre forbedringer, og hvor det foreligger gode grunner til fortsatt bruk av deltidsstillinger. I en god arbeidsgiverpolitikk må en balansere disse hensynene.

For å lykkes med det videre arbeidet må hele organisasjonen, i samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene og arbeidsgiverorganisasjonene, bidra til å utvikle en heltidskultur.

Presidenten: Det åpnes for replikkordskifte.

Ruth Mari Grung (A) [13:47:41]: Når vi vet og har kunnskap om hva heltid betyr for pasientsikkerheten, for muligheten til å bygge opp kompetansen videre og for å redusere ikke minst administrasjonskostnadene, og når Sykepleierforbundet i sitt høringsinnspill gir tilbakemelding om at andelen deltid ikke har endret seg noe særlig de siste ti årene – de viser i høringsinnspillet sitt også til at andelen deltid har økt i spesialisthelsetjenesten – forundrer det oss at helseministeren velger ikke å bruke sin autoritet som helseminister og stille krav om at helseforetakene fortsatt skal jobbe med dette.

Hvorfor trekker han vekk akkurat dette punktet i oppdragsdokumentet, når det har så stor betydning for rekruttering og utvikling av kompetanse videre?

Statsråd Bent Høie [13:48:36]: Jeg kjenner meg ikke igjen i den framstillingen. I styringskravet stilt i foretaksmøtet med de regionale helseforetakene 7. januar står det:

«Viktige forbedringstiltak som er igangsatt, må videreføres. Dette gjelder blant annet bedre oppgavedeling, utvidet åpningstid for planlagt virksomhet, øke andelen faste stillinger og etablere heltidskultur.»

Videre står det:

«Foretakene skal føre en ansvarlig arbeidsgiverpolitikk som også bidrar til å sikre tilgang på helsepersonell i framtida og forsikre seg om at ansatte hos leverandører – også i andre land – har forsvarlige vilkår.»

Jeg mener dette ikke avviker vesentlig fra det som sto tidligere, nemlig 30. januar 2013:

«Foretaksmøtet ba de regionale helseforetakene videreføre arbeidet med å øke andelen faste stillinger, øke stillingsandelen for medarbeidere i deltidsstillinger og tilby flere heltidsstillinger, samt utvikle kunnskapsgrunnlaget på området.»

Presidenten: Neste replikant er representanten Audun Lysbakken, som har tegnet seg til to replikker.

Audun Lysbakken (SV) (fra salen): Bare én.

Presidenten: Bare én – da er det en feil her.

Audun Lysbakken (SV) [13:49:40]: Jeg burde selvfølgelig ha ventet med å trekke den andre til jeg hadde hørt statsrådets svar.

Jeg registrerer at helseministeren og flertallet insisterer på at dette er en jobb som de skal gjøre med samme kraft som før, til tross for at de endrer formuleringen i oppdrags-

brevet. Da konstaterer jeg også at de som kanskje kjenner denne problemstillingen aller best, og som representerer de menneskene som står i dette til daglig – det er særlig Sykepleierforbundet og Fagforbundet – mener at det regjeringen her har gjort, svekker innsatsen. Da er mitt spørsmål ganske enkelt om den meldingen gjør inntrykk på helseministeren, og om han derfor vil vurdere å endre på dette når han igjen skal lage oppdragsbrev, selv om kravet om det stemmes ned i denne omgang.

Statsråd Bent Høie [13:50:40]: Jeg er glad for at representanten Lysbakken nå går fra å si at vi har fjernet kravet, til at vi har endret formulering. Det at formuleringen endres, har nå gjort at de oppdragsdokumentene fra den rød-grønne regjeringen utnytter etterutviklingen. Det jeg kommer til å stille som krav i foretaksmøtene som foregår nå i mai – jeg har hatt to, skal ha to til – er at arbeidet med utvikling av heltidskultur skal videreføres. Flest mulig ansatte i faste, hele stillinger er en viktig forutsetning for å lykkes med å utvikle pasientens helsetjeneste.

Det med å utvikle en heltidskultur for flere hele stillinger, er også tema for de foretaksmøtene vi nå er i ferd med å gjennomføre, der jeg som sagt har gjennomført to, og har to igjen. Dette arbeidet blir tatt opp med de møtene vi har med ledelsen, og min intensjon er å holde samme trykk på dette arbeidet som det har vært tidligere. Det er helt vesentlig for både pasientkvaliteten og arbeidstakernes muligheter til å jobbe heltid og, som sagt, for å utvikle pasientenes helsetjeneste.

Presidenten: Lysbakken til replikk nummer to likevel.

Audun Lysbakken (SV) [13:51:41]: Da bruker jeg den fordi helseministeren svarte ikke på det konkrete spørsmålet, og det var om det gjør inntrykk at fagforeningene på dette området mener det han har gjort, svekker dette arbeidet, og om han derfor vil være villig til å revurdere måten dette nå gjøres på.

Statsråd Bent Høie [13:52:01]: Selvfølgelig må jeg ta til etterretning at fagforeningene har fortalt komiteen at de mener at dette arbeidet er svekket. Det er ikke noe fagforeningene har tatt opp med meg. Men jeg mener at det ikke kan være grunnlag for å hevde at trykket er svekket fordi en ordlegger seg litt ulikt fra det ene oppdragsbrevet til det andre, for beskjeden er like tydelig. Ordlyden endret seg også underveis med den rød-grønne regjeringens arbeid på dette området.

Jeg kommer til å ta det opp med lederne, og hvis en underveis opplever at dette arbeidet svekkes, kommer beskjeden fra meg til å bli om mulig enda tydeligere. Men jeg mener at det jeg formulerer her, er nesten så tydelig som det går an å bli, og det kommer vi også til å ta opp i de foretaksmøtene som vi har, og i de møtene jeg har med lederne i sektoren.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [13:53:11]: Forslagsstillerne tar opp et viktig tema: reduksjon av deltid i sykehus og det å skape en heltidskultur.

Sykehussektoren har jo en tradisjon med en stor andel av deltidsarbeidende, og det er også en arbeidsplass med stor overvekt av kvinner. Kvinner har tradisjonelt sett jobbet mer deltid enn menn i alle sektorer. Det er, som det ble nevnt her, faktisk også et likestillingsspørsmål.

Argumentene for deltid er ofte livssituasjonen, men det er også mange som jobber ufrivillig deltid. Helsesektoren har et stort rekrutteringsbehov, og det er derfor viktig å ha en god arbeidsgiverpolitikk. Hele stillinger gir kontinuitet i arbeidet, og kontinuitet er en forutsetning for kvalitet og pasientsikkerhet. Det er derfor et viktig mål å øke antall heltidsstillinger, og jeg er glad for at ministeren presiserer viktigheten av å øke antallet heltidsarbeidende, både i brev til komiteen og gjennom at det også er tatt opp i foretaksmøter og skal tas opp i foretaksmøter som kommer.

Det viktige er ansvarliggjøring av sykehus og ledere som arbeidsgivere. At det er en del av ministerens politikk, er jeg glad for, for det handler om ansvar, og det handler om ledelse. Når det gjelder gjennomsnittlig stillingsstørrelse i Helse Sør-Øst, på sykehus i hovedstaden, har faktisk 90 pst. en stillingsstørrelse som er hel, og faktisk også 97 pst. ved Oslo universitetssykehus. Der har det vært jobbet systematisk med å redusere deltid. Deltid i helseforetakene har fra 2011 også blitt redusert til 20 pst.

Spekter viser til undersøkelser som sier at kun 13,6 pst. ønsker å øke stillingsandelen, men andre undersøkelser viser at det er en høyere andel som ønsker å øke til heltid. Det er viktig at ledere og tillitsvalgte i sykehus finner gode løsninger slik at de som ønsker det, kan arbeide heltid, men det må også kunne legges til rette for at de som ønsker deltid, får jobbe deltid. Jeg vil minne om at det offentlige har et særlig ansvar for å skape et inkluderende arbeidsliv, og da må man ta høyde for deltid.

Ledelse handler om mer enn å få et skriv fra hovedstaden, det handler om at man tar ansvar. Man må faktisk ha noen gulrøtter for å få folk opp i full stilling: kompetanseutvikling, kurs, deltakelse i forskningsprosjekt, lønn og muligheten for å søke om stipender. Jeg håper at dette ansvaret tas opp i sykehusene.

Ruth Mari Grung (A) [13:56:29]: Det er en klar forskjell når det gjelder andel deltid i helsesektoren kontra andre steder. Det må vi ta innover oss som stortingsrepresentanter. Forskjellen er spesielt med tanke på to yrkesgrupper: sykepleiere og helsefagarbeidere. Arbeiderpartiet har iallfall lyttet til fagforeningene og ser at de har gått vekk fra parolen om deltid som en mulighet, til å ha fullt fokus på det med heltid. Det tror vi er nødvendig.

Vi må huske på at sykepleierne også sa at de har undersøkt hva som var grunnlaget for å velge sykepleierutdanningen ti år tilbake. Da var det over 60 pst. som valgte sykepleien fordi de hadde mulighet til deltid. Det er redusert til 30 pst. Det er klart at hvilke holdninger en går inn i valg av yrker med, har også betydning. Derfor mener Arbeiderpartiet at det er viktig at vi her fra Stortinget, og helst også fra regjeringen, gir klare signaler om at her må

det jobbes videre med å tilrettelegge for mer heltid, sånn at vi får den samme brøken med heltid/deltid som ellers i arbeidslivet. Vi mener det er fullt ut er rom for det på samme måte som for leger. Sykepleierforbundet viser også til at kun 41 pst. av de som gikk ut i sist kull, fikk 100 pst. stilling. De har også gått gjennom og sett på andelen utlyste stillinger, og der var det 28 pst. som var hele stillinger. Det er klart at vi har en jobb å gjøre videre.

Vi er glade for at Olaug V. Bollestad tok opp Jordmorforeningens veldig konstruktive innspill. Det er ganske tungt å jobbe som jordmor på fødeavdelingene, med veldig mye arbeid om natten. Kunne vi spre det, sprer en samtidig kompetansen. Det er også en utfordring til helseministeren å se på muligheten til økt samarbeid mellom spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten for å lage 100 pst. stillinger, spre kompetansen, men også belastningen med å gå de tunge vaktene på kveldstid og nattestid, og ikke minst få en bedre fødselstid både for de fødende og for barna. Jeg tror det også hadde vært et utrolig flott pluss.

Det siste er det som også representanten Olaug V. Bollestad tok opp, at når sykehusene er våre fremste kunnskapsbedrifter og -virksomheter, er det litt spesielt at over 50 pst. av legene må gå i midlertidige stillinger. Jeg vet at statsråden kanskje kommer til å sende det tilbake til oss, og si at vi har sittet i posisjon i åtte år, men nå sitter helseministeren fra Høyre i posisjon, så jeg håper at det også blir ryddet opp, for det er like viktig for dem å kunne planlegge både karriere, arbeidstid og fritid.

Statsråd Bent Høie [13:59:47]: Jeg har ikke tenkt å sende noe tilbake til den forrige regjering. Tvert imot, jeg kunne kanskje vært litt mer ydmyk også i debatten om Oslo universitetssykehus enn det jeg var.

Jeg vil si at den forrige regjeringen fortjener faktisk ros for det arbeidet som ble igangsatt når det gjelder deltid. Og den forrige regjeringen fulgte opp det initiativet som ble tatt her i Stortinget når det gjelder midlertidige ansettelser for leger, og den igangsatte et veldig systematisk arbeid om det for å få til en modell, som dessverre ikke er igangsatt ennå, men som jeg mener det burde være en mulighet for partene å kunne finne en løsning på. Arbeidet er ikke ferdig, men det jobbes videre med dette. Dette er viktig.

Så er det også et spørsmål som tas opp i innstillingen, og det gjelder spørsmålet om videreutdanning. Jeg vil benytte anledningen til å komme med en god nyhet. I de sentrale forhandlingene mellom Spekter og Norsk Sykepleierforbund ble det den 20. mai i år enighet om at sykepleiere gis lønn under videreutdanning når arbeidsgiver har vurdert behovet for utdanning og gitt permisjon. Når arbeidsgiver har vurdert behov for videreutdanning og har inngått avtale med sykepleier/spesialsykepleier eller jordmor om permisjon til slik utdanning, skal sykepleieren sikres 80 pst. av minstelønn som sykepleier ut fra godskrevet ansiennitet. Det skal også inngås avtale mellom arbeidsgiver og sykepleier om de øvrige vilkår, herunder bindingstid, arbeid i helseforetakene under utdanning, konsekvenser ved avbrudd av utdanningen skal reguleres, og bindingstid skal som hovedregel avvikles i 100 pst. stilling i helseforetakene. Dette er bestemmelser som gjøres gjel-

dende for sykepleiere som påbegynner videreutdanning høsten 2014.

Jeg mener det er positivt også å snakke om de resultatene som er oppnådd. Jeg mener den avtalen som nå er inngått mellom arbeidsgiver og arbeidstaker på dette området når det gjelder videreutdanning for sykepleiere, går rett inn i kjernen av en del av de problemstillingene som tas opp i dette representantforslaget. Vi ser nå at denne avtalen legger grunnlaget for at en får bedre løsninger.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:02:00]

Interpellasjon fra representanten Tone Wilhelmsen Trøen til helse- og omsorgsministeren:

«Engasjerte pårørende er viktige endringsagenter for bedre kvalitet i eldreomsorgen. Spesielt der eldre selv ikke er i stand til å stille krav, klage eller har nære pårørende, er det viktig at noen taler deres sak. Økende forekomst av demens vil medvirke til at pårørende involveres mer fremover. Et mer formelt samarbeid med pårørende kan være en styrke for omsorgstjenesten generelt og for den enkelte beboer spesielt. Det vil bidra til den læringskulturen vi ønsker skal prege eldreomsorgen i Norge. Danmark lovfestet pårørendeutvalg i 2010. I Norge testes dette allerede ut i 20 kommuner, med svært gode erfaringer.

Vil statsråden jobbe for at det etableres bruker- og pårørendeutvalg ved pleie- og omsorgstjenestene?»

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:03:00]: La meg få starte innlegget med en historie:

Det banket stille på døren inn til vaktrommet. Utenfor står den eldre damen og spør om hun kan få noen minutter med sykepleieren på vakt. Hun unnskylder seg, og sier hun ikke mener å være til bry i en travel hverdag. Jeg ser jo hvordan dere løper hele tiden, sier hun, men jeg skulle så gjerne bare ha snakket litt med dere. Og samtalen får hun selvfølgelig. Der forteller hun om noen tanker hun har gjort seg rundt matserveringen på avdelingen – først og fremst fordi hun ser at mannen hennes spiser litt lite, men også fordi hun tror det kan gjelde for flere av beboerne. Fordi hun våget å banke på døren til vaktrommet en travel ettermiddag, fikk avdelingen innspill til forbedringer som kom alle beboerne til gode.

Mange pårørende av demente og alvorlig syke eldre opplever at det å være pårørende kan være en påkjenning, og at det til tider kan være vanskelig å bli hørt. Vi vet at ca. 80 pst. av de pasientene som bor på sykehjem, lider av en demensdiagnose. Disse pasientene er sårbare. Noen av dem er også uten nære pårørende.

Høyre er opptatt av at vi må styrke brukernes og pårørendes stemme i omsorgstjenesten. Da har vi tro på at et mer systemisert, men frivillig, bruker- og pårørende-arbeid vil kunne bidra til økt kvalitet i omsorgen.

Foreningen for pårørende for eldre drar en interessant parallell mellom foreldres frivillige innsats på skolene og pårørendes situasjon i omsorgstjenesten. I skolen har for-

eldre tale- og forslagsrett via FAU, som sikrer at de blir hørt. De er i dialog med ledelsen av skolen, og kan gi sitt syn på ulike prioriteringer i skolens og kommunens ulike organer. Pårørende, som i mange tilfeller kan sidestilles med foreldre/foresatte, mangler i dag et slikt forum mange steder. Deres eldre kan i mange tilfeller motta kommunale tjenester minst like lenge som barn i grunnskolen.

Engasjerte pårørende er viktige endringsagenter for bedre kvalitet i eldreomsorgen, spesielt der eldre selv ikke er i stand til å stille krav, klage eller har nære pårørende. Spesielt der er det viktig at noen taler deres sak. Økende forekomst av demens vil medvirke til at pårørende involveres mer framover. Jeg mener et bruker- og pårørendeutvalg vil kunne møte ledelsen ved avdelingen eller sykehjemmet på en formalisert måte, og at det kan bidra positivt i kvalitetsarbeidet. I tilfeller der brukerne selv kan påvirke, må deres stemme høres i større grad. I de tilfeller der pasientene er syke og ute av stand til å påvirke selv, må pårørende være deres talspersoner og bindeledd til helsearbeiderne.

Vi har noen kommuner i Norge som har brukerråd eller pårønderåd, bl.a. i Bærum, Oslo, Bergen, Førde, Bjugn og Kristiansund. Alstadhaug sykehjem i Nordland er et av de siste tilskuddene med sin pårørendeforening. Vi ønsker oss enda flere.

Selv om det foregår mye bra pårørendearbeid i dag, ønsker vi altså enda flere som har som oppgave ikke bare å arrangere sommerfest i hagen og juleavslutning på avdelingen – det er viktig – men som også kan bidra og uttale seg knyttet til kvalitative spørsmål i et mer formalisert og systematisert samarbeid.

Det viser seg at ingen av våre naboer Danmark, Sverige eller Finland for tiden har lovfestet bruker- og pårønderåd, men det ser ut for meg at de har et mer formalisert forhold til bruker- og pårørendemedvirkning enn vi har her i Norge.

Jeg synes det er interessant å reflektere rundt hva et slikt bruker- og pårørendeutvalg skal ha som oppgave. Etter min oppfatning bør det ikke være et organ hvor både avdelingsledelse ved institusjonen, representanter fra kommunen og brukere og pårørende er representert. Da kan man fort havne i en spiral med mye møter, referater, valg av representanter og annet som stjeler tid og ressurser fra det som er viktig. Det som er viktig, er rett og slett at avdelings- eller institusjonsledelsen lytter til brukere og pårørende, og at det er opprettet en formell og tilgjengelig kanal for kommunikasjon.

Det kan være at lovregulering er en vei å gå allikevel i Norge, men det er et standpunkt jeg ikke ønsker å være bastant på nå. Jeg er mer opptatt av at vi skal skape en kultur for å trekke brukere og pårørende mer med i prosesser som er direkte relatert til omsorgstjenesten. Det vil bidra til den læringskulturen vi ønsker skal prege eldreomsorgen i Norge.

I Danmark trekker de fram at enkelte av rådene fungerer godt, bl.a. fordi sykehjemsleder støttet opp om rådet ved å involvere det i konkrete prosesser og delegere spesifikke oppgaver til rådet. Selv om det ikke finnes undersøkelser som direkte viser de danske rådenes effekt på innflytelse og kvalitet, mener jeg det er rimelig å anta at en

sterkere bruker- og pårørendestemme gir positive ringvirkninger.

Det er lite forskning om effekten av bruker- og pårørenderåd i Norge også, med unntak av en rapport fra Telemarksforskning som så generelt på brukermedvirkning i en rapport fra 2011. En av deres kvantitative analyser viser en positiv sammenheng mellom pårørendemedvirkning og kvalitet. Denne tar utgangspunkt i pårørende av beboere på institusjon og viser at jo flere brukermedvirkningssystemer institusjonen hadde, desto mer fornøyd er de pårørende med tjenestene.

Tirsdag 20. mai, for to dager siden, disputerte Frøydís Kristine Bruvik ved Institutt for klinisk medisin ved Oslo universitetssykehus. Hun er tilknyttet Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse. En av konklusjonene i hennes avhandling er at personer med demens vurderer sin egen livskvalitet til å være bedre enn hva pårørende mener. Hun sier: Lytt til personer med demens, ikke bare pårørende. Bruvik fulgte 230 hjemmeboende personer med demens og deres familieomsorgsgivere fra 19 kommuner over tolv måneder. Halvparten av familiene deltok i et strukturert og psykososialt støtteprogram som innebar undervisningsprogram om demens og opplæring i problemløsning.

Det forskes lite i kommunehelsetjenesten og i demensomsorgen. Derfor er det nyttig når slike studier legges fram. Brukerne, pasientene, er selv viktige medspillere, og vi må ikke glemme å gi dem mulighet til å påvirke sin egen hverdag. Vi vet at en av de største risikofaktorene for redusert livskvalitet for demenspasienter er depresjon og tap av praktiske ferdigheter.

Så, hvordan kan vi bidra til at flere brukere, pasienter og pårørende får en sterkere stemme? Jeg tror mye av løsningen starter lokalt. Det starter med en kommune som ønsker pårørendearbeid velkommen, en institusjonsleder og en avdelingsleder som vil involvere brukerne mer, og som støtter opp om pårørende og brukerrådet ved tydelig involvering. Det er helt klart en lederrolle å gjøre institusjonen eller tjenesten nysgjerrig på brukermedvirkning og å lytte og lære av brukeres og pårørendes innspill. Nå er jeg spent på å høre om statsråden ser nytten av et mer formalisert pårørendearbeid, og om han vil jobbe aktivt for at det etableres bruker- og pårørendeutvalg ved pleie- og omsorgstjenestene?

Statsråd Bent Høie [14:10:49]: Jeg vil takke representanten Trøen for å ta opp dette viktige temaet som angår veldig mange. Om lag 67 000 personer har demens i Norge i dag. Medregnet pårørende er det minst 250 000 personer som er berørt av sykdommen, og tallet vil øke i årene framover.

Jeg er helt enig i at engasjerte pårørende sammen med pasienter og brukere er viktige endringsagenter i eldreomsorgen – ja, i hele omsorgstjenesten. Mitt overordnede mål som helse- og omsorgsminister er å skape pasientens og brukerens helse- og omsorgstjeneste. Pårørende skal selvfølgelig ha en viktig plass i dette arbeidet. De har ofte både erfaring og kompetanse fra kontakten med omsorgstjenesten gjennom lang tid, og de er talspersoner for

brukere som trenger hjelp til å ivareta sine interesser og behov.

Vi vil at kvaliteten i tjenestene skal utvikles i en kultur hvor brukere og pårørende har reell innflytelse. Møtene mellom den enkelte bruker, deres pårørende og omsorgstjenesten er avgjørende for hvordan de opplever kvaliteten i tjenesten.

Mange pårørende sitter med ubesvarte spørsmål, og de føler usikkerhet og frustrasjon over noe som ikke blir fulgt opp, eller som de gjerne ville ha drøftet med andre pårørende og i dialog med sykehjem, dagaktivitetstilbud og hjemmetjeneste.

Ofte handler avklaring og svar på spørsmål om temaer som kan gi økt livskvalitet for brukere som trenger tjenester gjennom lang tid. Av og til handler det om svikt, misforståelser eller andre forhold som lett kan utvikle seg til gnisninger og mistillit. Konflikter og manglende tillit stjeler både tid og krefter fra både pårørende og ansatte. Mangel på tillit kan øge og gå utover arbeidet med pasientsikkerheten. Det er med andre ord mange veldig gode grunner til å involvere pårørende på en bedre måte enn det vi klarer i dag. Først og fremst handler dette om å skape en trygg, meningsfull og verdig hverdag for om lag 340 000 mennesker som hvert år er avhengige av gode omsorgstjenester.

Det er etablert bruker- og pårønderåd eller -utvalg på enkelte tjenestesteder. Andre steder mener en at det ikke er behov for slike utvalg. Ofte vises det til at det er etablert andre kanaler for informasjon, dialog og brukermedvirkning. Det kan f.eks. være bruker- og pårørendeundersøkelser, åpne møter for alle pårørende, individuelle innkomstsamtaler, løpende bruker- og pårørendesamtaler, forslagskasse og sosiale arrangementer. Det finnes ingen nasjonale tall for hvor mange kommuner eller virksomheter i omsorgstjenesten som har bruker- og pårørendeutvalg. Men vi vet, bl.a. gjennom Helsedirektoratets erfaringer, at sånne utvalg har bidratt til både åpenhet, bedre felles forståelse, tettere samarbeid og forebygging av konflikter. Pårørenderepresentanter bidrar ofte med verdifull informasjon i arbeidet med å bedre kvaliteten i tjenestene og på tjenestestedet.

Noen mener at det har vist seg vanskelig å rekruttere pårørende til utvalgene. Noen sier at en har erfaringer med at mange faller ut etter kort tid, sånn at en ikke får en kontinuitet i utvalgets arbeid, f.eks. ved institusjoner der brukere bare bor i en kort periode. Vi har egentlig ennå ikke systematisk kunnskap som gjør at vi kan si noe om hvorfor noen opplever det som vanskelig å rekruttere, eller hvordan vi skal forbedre kontinuiteten i pårørendes representasjon, og hvordan den kan bli bedre.

Den frivillige organisasjonen Pårørendeaksjonen er sterkt engasjert i dette spørsmålet. Aksjonen foreslår at det bør etableres pårørende- og brukerutvalg, forkortet til PBAU, i eldreomsorgen etter mønster fra foreldrerådets arbeidsutvalg, FAU, i skolen. De mener at dette vil kunne bli en demokratisk møteplass hvor pårørende kan ta opp saker uten å være redd for sanksjoner. Jeg har stor sans for dette forslaget.

Pårørendeaksjonen arbeider med å finne kommuner som har opprettet sånne utvalg, og vil stimulere flere

kommuner eller sykehjem til å gjøre det samme. Hagenutvalget, som skrev utredningen om innovasjon i omsorg, NOU2011: 11, har gitt uttrykk for at det er behov for å etablere en kollektiv aktør, og på nasjonalt nivå, som kan samhandle og forhandle med offentlig «motpart» på en ryddig måte. Slik må en kunne mobilisere kompetente pårørende som viktige aktører på brukersiden. Jeg mener at dette er kloke innspill, og jeg mener vi skal skaffe oss systematisk kunnskap om erfaringer fra ulike former for bruker- og pårørendemedvirkning både i Norge og i andre land som vi kan sammenlikne oss med.

Brukermedvirkning er tydelig ivaretatt i lover og forskrifter. Reglene gir også rom for å utvikle nye måter å organisere samspillet med pårørende i omsorgstjenesten på. I helse- og omsorgstjenesteloven står det at kommunen skal sørge for at virksomheter som yter tjenester etter loven, etablerer systemer for å innhente pasienters og brukers erfaringer og synspunkter. I sykehjemsforskriften står det at sykehjem skal legge til rette for at det velges en talsrepresentant for beboerne. Videre står det at beboerne skal sikres mulighet for innflytelse på driften. Som tidligere nevnt betyr det ofte at det er pårørende som representerer beboerne på sykehjem.

Øg internkontrollforskriften har bestemmelser om bruker- og pårønderfaringer. I kommentarene til § 4 heter det at virksomhetene bl.a. skal gjøre bruk av erfaringer fra pasienter, tjenestemottakere og pårørende til forbedring av virksomheten. Kommunene kan gjøre dette på flere måter, f.eks. gjennom dialog i etablerte utvalg. Forutsetningen er at de som sitter i utvalgene, har tilgang på informasjon om hvordan pasienter og brukere opplever tjenestetilbudet.

Jeg mener kommunene aktivt må sørge for at beboere på sykehjem og i omsorgsboliger og brukere av hjemmetjenester og dagtilbud får økt innflytelse, og at det skjer i samarbeid med de pårørende. Jeg mener vi må tenke nytt om hvordan vi kan lage gode arenaer for bruker- og pårørendeinnflytelse.

Det er et ledelsesansvar å bedre pårørende- og brukerinnflytelsen. Ledelsen må legge til rette for at brukere og pårørende blir hørt, og at det er arenaer for dialog mellom ansatte, brukere og pårørende. Det er øg et ledelsesansvar å sørge for at ansatte får opplæring, sånn at de kan dra nytte av den ressursen som aktive brukere og pårørende representerer.

Pårørendeprogrammet i regi av Helsedirektoratet arbeider med en aktiv og framtidsrettet pårørendepolitikk i omsorgstjenesten. Et av målene er å bedre samspillet mellom den offentlige og den uformelle omsorgen. Programmet mangler imidlertid tiltak som kan svare mer konkret på spørsmålet interpellanten tar opp. Dette vil jeg gjøre noe med.

Jeg vil be Helsedirektoratet om å samle kunnskap og erfaringer fra de modellene som allerede er etablert, og be dem komme med konkrete forslag til virkemidler. Det er mitt mål å legge bedre til rette for at pårørende får være aktive endringsagenter til beste for sine kjære og for kvalitetsutvikling i tjenesten.

Som en del av dette arbeidet vil jeg be dem se nærmere på forslaget om permanente pårørende- og brukerutvalg

hvor pasienter, brukere og pårørende kan ta opp saker av felles interesse. Jeg vil òg be om forslag til konkrete tiltak for å nå målene i dette forslaget.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:18:41]: Jeg takker for svaret fra helseministeren og er selvfølgelig veldig glad for at han også er opptatt av at det skal utvikles en kultur i omsorgstjenesten som gir pasienter og pårørende reell innflytelse.

Jeg er også glad for at ministeren så tydelig kobler at det å gi pasienter og pårørende større innflytelse kan skape større tillit, og med det bidra positivt til å øke pasientsikkerheten. Hvis vi klarer å styrke pasienters og pårørendes stemmer, bidrar vi også til at det oppstår mer likeverdighet mellom partene, der både pasient, pårørende og fagpersoner kan gi og motta informasjon, støtte og hjelp. Mange pasienter og pårørende opplever at det er personalet som sitter med kontrollen. I den sammenheng skal vi også være ekstra oppmerksom på at den generasjonen som i dag er aldrende, ofte har stor respekt for den faglige autoriteten til sykepleiere og leger, og de kan kvie seg for å ta opp spørsmål knyttet til pleien eller til faktorer som virker inn på deres livskvalitet.

Jeg har lest boken «De skal jo allikevel dø» som Liv Riktor Lykkenborg har skrevet. Hun kaller boken en kamp for en verdig alderdom. Hennes bok bygger på intervjuer med 50 beboere, pasienter og sykehjemspersonell fra mange steder i landet, og materialet er samlet over en tiårsperiode.

Til tross for at hun skildrer mange vanskelige og vonde situasjoner i boken sin, viser den også hvordan gode institusjoner og dyktige fagpersoner lykkes i å gi eldre, pleietrengende et meningsfylt og godt liv, og hvordan de bruker samhandling med pårørende på en positiv måte i utviklingen av kvalitet og verdighet i omsorgen.

Pasientrettighetsloven er tydelig på at alle pasienter har rett til informasjon og medvirkning i behandlings- og pleiespørsmål som angår dem. Helsepersonell er også ansvarlig for at pasienter og/eller pårørende tas med i beslutninger om pleie og behandling. Men eldre hjelpetrengende mennesker er allikevel særlig utsatt for krenkelser av sin integritet, først og fremst fordi de er avhengig av pleiepersonalets hjelp, tid, kompetanse og personlige holdninger. Men også fordi sykdom og funksjonssvikt kan stå i veien for at hjelperen ser personen som den han eller hun er og har vært. De har heller ikke nødvendigvis den styrke og kraft som gjør at de kan motstå andres eventuelle maktbruk.

Det forteller meg også at pårørende spiller en viktig rolle i utviklingen av en verdig og kvalitativt god eldreomsorg. Og vi er glad for at helseministeren vil be om forslag til helt konkrete tiltak for å trekke pårørende mer med når pårørendeprogrammet skal utarbeides. Jeg er også glad for at helseministeren gir så tydelige signaler om at han ønsker å se på permanente råd for å ivareta brukernes og pårørendes stemme. Det ønsker vi velkommen.

Statsråd Bent Høie [14:21:43]: Jeg vil si at jeg er veldig enig i den innfallsvinkelen som representanten Trøen her har. Det er ofte hevdet at på grunn av at flest mulig

selv ønsker å bo hjemme så lenge som mulig, må de som bor på institusjoner, bo der veldig kort tid. Det er riktig for noen, men for andre, spesielt for personer som har demens, ser man at både omsorgsbolig og sykehjem kan bli bosted over mange år. Da er pårørende veldig sterkt involvert i situasjonen over lang tid. Det gjør at det å få en god dialog mellom de som er ansvarlige ledere og ansatte på institusjonen og brukerne og pårørende, er helt avgjørende for å kunne gi gode kvalitative tjenester og en verdig omsorg. Det handler ikke bare om de rene objektive kvalitetsmålene som man ofte diskuterer rent faglig, men også om kvalitet som i større grad handler om muligheten til å leve et meningsfylt liv – det å kunne spise et godt måltid sammen med andre, den gode samtalen, det å være i aktivitet, ha mulighet til å drive med de fritidsinteressene som en selv mente og fortsatt mener er spennende og interessante.

Det er ikke sånn at vi mennesker, når vi når en viss alder, blir like. Tvert imot er det mange som hevder at jo eldre vi blir, jo mer ulike blir vi. Det er veldig viktig at vi har en pleie- og omsorgstjeneste som er i stand til å ivareta hvert enkelt menneske og dets ulike behov og synspunkter på hva som er det gode liv, også i en situasjon der man er avhengig av pleie og omsorg av andre. I de tilfellene der brukeren selv ikke har muligheten til å gi uttrykk for dette, er det selvfølgelig de pårørende som er de nærmeste til å ha kunnskap og erfaringer på dette området. Det er også viktig å ha en arena der en kan snakke sammen på en tillitsfull måte. Mange pårørende sier til meg at de er redd for å gi beskjed, de ønsker ikke å være den masete pårørende. De er redd for at det kanskje skal gå ut over deres kjære. Sånn vil vi selvfølgelig ikke ha det, sånn skal det ikke være. Jeg tror f.eks. at løsningen med et pårørendeutvalg kan være et sted der en kan ta opp problemstillinger uten at de nødvendigvis knyttes opp til en enkelt, men at det diskuteres mer generelt.

Freddy de Ruiter (A) [14:24:38]: Først vil jeg takke interpellanten for at hun tar opp et viktig tema. Jeg er ikke i tvil om at aktiv medvirkning fra brukere og pårørende er en nødvendig forutsetning for å oppnå den ønskede kvaliteten i pleie- og omsorgstjenesten.

Egentlig burde dette vært en ikke-debatt – at brukerne og de pårørende skal være viktige premissleverandører i pleie- og omsorgstjenestene og sikres betydelig innflytelse, burde vært en selvfølge, og burde vært en naturlig og integrert del av pleie- og omsorgstjenestene.

Dessverre er ikke det virkeligheten mange steder. Jeg har truffet en del pårørende og brukere i det siste som kan fortelle helt andre historier, historier om hvordan det motsatte skjer, hvordan brukere og pårørende i en vanskelig livssituasjon får en tilleggsbelastning i møtet med systemene.

Skal helse- og omsorgstjenestene bli bedre, må vi lytte og lære av de menneskene som trenger hjelp, og deres pårørende. Det viktigste av alt er at man lærer og dermed treffer bedre med tilbudet til den enkelte. Altfor ofte handler dette om prestisje, og brukerne og pårørende blir sett på som brysomme, blir ignorert og i verste fall utsatt for trusler.

Jeg tror at et bruker- og pårørendeutvalg ved pleie- og omsorgstjenestene kan være et virkemiddel for å få bedre tjenester tilpasset den enkelte. Jeg håper imidlertid, og det er en liten utfordring til statsråden, at en ser utover eldreomsorgen og inkluderer brukere og pårørende av andre pleie- og omsorgstjenester i kommunene – eksempelvis funksjonshemmede barn og voksne og deres pårørende.

Jeg er glad for at den nye regjeringa viderefører og forsterker arbeidet med bruker- og pårørendemedvirkning, som den rød-grønne regjeringa bl.a. slo fast i Nasjonal helse- og omsorgsplan 2011–2015 og i stortingsmeldingen fra 2013 om morgendagens omsorg.

Det er viktig at pårørende og brukerutvalg organiseres på en sånn måte at brukere og pårørende får en betydelig innflytelse på tjenestene som gis, og at de ikke blir for byråkratisk innrettet. Jeg håper at dette sammen med andre tiltak nasjonalt og lokalt i større grad kan bidra til at brukere og pårørende blir sett på som en ressurs og ikke som en trussel når de ber om å få delta i utformingen av tjenestetilbudet.

Hans Andreas Limi hadde her overtatt presidentplassen.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [14:27:38]: Interpellanten Trøen tar opp et svært viktig og stadig tilbakevendende tema om hvordan vi kan bli bedre på å inkludere pårørende innenfor helse- og omsorgstjenestene våre.

Vi vet at dette er et tema som opptar mange – at møtene mellom den enkelte bruker, deres pårørende og omsorgstjenesten ofte kan være avgjørende for at den enkelte bruker skal kunne føle at de opplever god kvalitet i tjenesten.

På årsmøtet til Pensjonistforbundet i Møre og Romsdal, der jeg kommer fra, ble det vedtatt å anmode kommunene om å opprette brukerutvalg eller brukerråd i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Jeg har ikke oversikt over hvor mange kommuner som har tatt denne anmodningen på alvor, men jeg har fått tilbakemelding på at Ålesund kommune nylig har gjort et vedtak i tråd med Pensjonistforbundets ønsker. Det er positivt, og jeg håper at flere kommuner vil følge i samme spor.

Pensjonistforbundet begrunner sin anmodning med at kapasiteten i sykehjemmene totalt sett er blitt forverret siden 2010. Det vises til stort overbelegg, høy inntaksterskel og vanskelig skjerming av demente.

Statsråden viste også i sitt svar til interpellanten til at antall personer med demens vil øke, ettersom vi blir stadig flere eldre med årene. Ikke minst på grunn av denne utviklingen, vil en etablering av bruker- og pårørendeutvalg i kommunene være viktig for å styrke arbeidet med å gi disse brukerne gode liv til tross for sykdom.

Det bekymrer meg at Pensjonistforbundet i sin uttale hevder at det er et gjennomgående trekk at pasient og pårørende kvier seg for å klage – at det er høy terskel for pårørende til å klage i frykt for at klagen skal slå tilbake på deres kjære som er mottaker av en sårt tiltrengt omsorgstjeneste. Dette er i tilfelle trist og svært uheldig, da vi vet at engasjerte pårørende ofte kan bidra til å sikre kvaliteten

og synliggjøre faglige svakheter i helse- og omsorgstjenestene. Skal vi lykkes med å skape pasientens og brukernes helse- og omsorgstjeneste, må de pårørende utvilsomt ha en viktig plass, slik også statsråden slår fast.

Vi kan ofte lese i media om pasientombud som er bekymret for kvaliteten ved sykehjemmene, der beboerne er blitt sykere og mer pleietrengende. Spesielt har dette kommet etter at Samhandlingsreformen trådte i kraft. Samhandlingsreformen har utvilsomt bidratt til at behovet for flere pleieintensive plasser har økt, ettersom sykehusene i dag skriver ut pasientene langt raskere enn tidligere. Jeg er derfor glad for at regjeringen har sagt at den vil legge fram en stortingsmelding om kommunehelsetjenesten. Regjeringen har også gjort det enklere for kommunene å bygge flere sykehjemsplasser. I tillegg har regjeringen varslet et kompetanseløft innen pleie og omsorg.

Alt dette vil bidra til det bedre, men det vil uansett være store behov for bruker- og pårørendeutvalg for å sikre brukerne tilstrekkelig gode helse- og omsorgstjenester i fremtiden, da gjerne etter mønster fra foreldrerådets arbeidsutvalg i skolen, i tråd med det som også interpellanten foreslår.

Vi har en regjering som har overskriften «Pasientens helsetjeneste» som mål for alt reformarbeid i helse- og omsorgstilbudet. Dette må ikke minst gjelde pleietrengende eldre. Jeg er glad for at statsråden sier at brukerperspektivet skal løftes fram, og at brukere og pårørende skal tas med i det viktige arbeidet for å skape pasientens helsetjeneste.

Morten Wold (FrP) [14:32:06]: Jeg vil takke interpellanten Wilhelmsen Trøen for å ta opp et viktig tema.

Det å legge til rette for en god og verdig eldreomsorg er en av de viktigste oppgavene vi som helsepolitikere har, og med en stadig eldre befolkning blir dette også viktigere og viktigere. Vi må tenke nytt og hele tiden utvikle og forbedre tjenestene. Jeg tror at det å etablere bruker- og pårørendeutvalg i pleie- og omsorgstjenestene vil bidra til nettopp en slik forbedring. Jeg mener etablering av slike utvalg er helt i tråd med regjeringens uttalte ønske om å skape pasientens helsetjeneste og sette pasienten i fokus.

I de fleste faser av livet deltar vi på arenaer der det er muligheter for å påvirke vår egen og våre nærmestes hverdag. I barnehagen og på skolen kan foreldrene delta i egne foreldreutvalg, og på arbeidsplassen og i idrettslaget er det liknende ordninger for påvirkning og medbestemmelse.

Som statsråden også var inne på, er det i dag 67 000 personer med demens i Norge. Teller vi med deres pårørende, er det minst 250 000 personer som er berørt av sykdommen på en eller annen måte. Dette antallet vil øke i årene fremover. På landets sykehjem er nesten 80 pst. av beboerne demente. Dette stiller andre krav til tjenestene. Når beboerne selv ikke er i stand til å tale sin egen sak, er det desto viktigere at deres pårørende involveres enda mer.

Danmark lovfestet pårørendeutvalg i 2010. I Norge har flere kommuner og virksomheter etablert slike. Oslo bystyre vedtok i 2010 en prøveordning med såkalte driftsstyrer ved alle de kommunalt drevne sykehjemmene. De første styrene ble oppnevnt av byrådet i 2011, og besto

av pårørende, beboere, ansatte og to eksterne representanter.

Dette er én måte å gjøre det på. Men det finnes også andre kanaler for brukermedvirkning, som bruker- og pårørendeundersøkelser, individuelle samtaler, forslagskasser, osv. Brukermedvirkning er uansett ivarettatt i lover og forskrifter. I helse- og omsorgstjenesteloven står det at kommunen skal sørge for at virksomheter som yter tjenester etter loven, etablerer systemer for å innhente pasienter og brukeres erfaringer og synspunkter. I sykehjemsforskriften står det at sykehjemmet skal legge til rette for at det velges en talsrepresentant for beboerne.

Helsedirektoratets erfaring er at bruker- og pårørendeutvalg bidrar til åpenhet, bedre felles forståelse, tettere samarbeid og forebygging av konflikter. Utfordringene med utvalgene kan, som også statsråden var inne på, være at rekruttering av representanter og å sikre kontinuitet i arbeidet kan være vanskelig. Jeg mener likevel at dette er utfordringer som kan og bør løses, snarere enn at man gir opp hele ordningen.

Jeg er glad for at statsråden vil be Helsedirektoratet samle erfaringer fra de modellene som allerede er etablert – for når vi skal skape pasientens helsevesen, er medbestemmelse i alle ledd én av mange og svært viktige faktorer.

Medbestemmelse handler om respekt for enkeltmennesket og dets nærmeste. Følelsen av å bli sett, hørt og respektert kan man ikke undervurdere betydningen av. Og det er verdt å merke seg at det ofte er veldig lite som skal til for å skape glede i hverdagen hos mennesker som er rammet av demens.

Sigrid Brattabø Handegard (Sp) [14:36:27]: Det er ein viktig interpellasjon som representanten tek opp her i dag. Dersom me skal lukkast i å levera gode omsorgstilbod, avheng det òg av ein god pårørandepolitikk.

Det er eit stort behov for ein ny pårørandepolitikk. Den raud-grøne regjeringa starta med eit slikt arbeid gjennom vår stortingsmelding om morgondagens omsorg. I avsnittet som handlar om Omsorgsplan 2020, skreiv me der om morgondagens omsorgsfellesskap, som skulle inkludera eit pårørandeprogram, ein nasjonal frivilligheitsstrategi og politikk for ideelle, samvirkebaserte og private tenesteleverandørar.

Bakgrunnen for desse tiltaka er at dersom me framleis skal halda ved lag den viktige familieomsorga på dagens nivå, krevst det ein ny pårørandepolitikk som gjer det lettare å kombinera arbeid og omsorg, som byggjer på likestilling mellom kjønn, som anerkjenner og verdset kompetansen og innsatsen til pårørande, og som støttar fagleg gjennom opplæring og rettleiing. Eit slikt pårørandeprogram var vår løysing.

Dessverre kan eg ikkje sjå at den noverande regjeringa har følgd dette opp i sine budsjetttrundar, og det verkar som det er lite konkret handling som vert gjort. Det gjev grunn til å spørja regjeringspartias representantar om dette er noko som vil verta følgd opp i neste års statsbudsjett.

Under behandlinga av den tidlegare nemnde stortingsmeldinga frå førre regjering var det òg fleire andre tiltak

som vart trekte fram for å styrkja pårørandeomsorga. Ein samla komité understreka betydinga av at omsorgslønsordninga skulle betrast, og at familieomsorga skulle sikrast fleksibilitet gjennom økonomisk støtte og avlastning, slik at det vart mogleg for fleire å kombinera omsorg og arbeid. Alle partia var einige i at ei betring av omsorgslønsordninga er sentral i utviklinga av ein ny pårørandepolitikk.

Når det gjeld denne interpellasjonen, handlar spørsmålet til ministeren om innføring av pårørandeutval på sjukeheim. Det burde vore innført for lengst, og det er ingen grunn til at regjeringa ikkje skal kunna gjennomføra det omgåande.

Men det er ikkje berre i eldreomsorga me har behov for ein ny og betre pårørandepolitikk. Dette er noko som må betrast på fleire område innanfor helsesektoren. Spesielt ønskjer eg å trekkja fram behovet for større inkludering av pårørande innanfor psykiatrien. Dette er eit tema som har vorte endå meir aktuelt etter oppslaga om sjølv mord dei siste dagane. Dei pårørande har ofte ei betre oversikt over situasjonen enn dei ulike behandlingsdelane, og det er ikkje minst dei som kjenner den det gjeld, best. Å inkludera familie og vener kan derfor vera eit av dei viktigaste tiltaka for å forebyggja sjølv mord i Noreg.

Senterpartiet vil styrkja den familiebaserte og frivillige omsorga som supplement til dei kommunale tilboda. Omsorgsarbeid som dei pårørande gjer for eldre, skal synleggjerast og verdsetjast. Dei utfører ei omsorg som kommunen elles måtte gje, eller ikkje kan gje. 100 000 årsverk vert i dag utførte i frivillig regi. Det er like mykje som det offentlege bidraget.

Senterpartiet vil styrkja og forenkla omsorgslønsordninga, og me vil gjera ho tilgjengeleg for fleire pårørande til eldre. Omsorgsløn skal òg vera ei reell valmoglegheit, ikkje ein konsekvens av manglande kommunalt tilbod. Tildeling og utmåling skal skje etter same kriterium, uavhengig av kvar du bur. Pårørande som får omsorgsløn, må få opplæring, rett til avlastning og vikar ved sjukdom og ein fast kontaktperson i kommunen. Desse tilboda må vera systematiserte i den enkelte kommunen.

I dag har arbeidstakarane rett til inntil ti dagar fri utan løn for å utføra omsorgsoppgåver for nærstående eldre. Senterpartiet meiner at den same retten til fri med løn når ei gamal mor eller ein gamal far brenner lårhalsen, skal gjelda på same måte som når toåringen har omgangssjuke. Me vil derfor innfasa ei ordning som tilsvarar dagens ordning med lønt permisjon ved barns sjukdom. I tillegg meiner me at det krevst eit lyft for dei pårørande i deira rolle. I dag er det fleire pårørandeorganisasjonar, men dei manglar ein samla front. NOU-en «Innovasjon i omsorg» foreslo å oppretta eit nasjonalt sekretariat som kan fungera som ein paraply for dei pårørande, og som kan samanstilla arbeidet som gjerast innanfor dette feltet. Dette er tiltak som me meiner det er på tide å sjå nærmare på.

Det er framleis ein lang veg å gå når det gjeld pårørandeomsorga. Me har alt hatt ei reform for å sikra samhandling mellom det nasjonale og det kommunale leddet. Eg ønskjer å relansera «Den andre samhandlingsreforma». Det må vera ei reform som tek for seg kanskje eitt av dei viktigaste områda: samarbeidet mel-

lom kommune og brukar, pårørende og det sivile samfunnet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:41:56]: Jeg vil takke for en god debatt og mange gode innspill.

Denne debatten dreier seg konkret om bruker- og pårørendeutvalg innenfor pleie og omsorg. Når det gjelder innspillene fra representanten Brattabø Handegard, er jeg glad for at pårørendepolitikk har vært en veldig viktig del av Høyres politikk – og også Fremskrittspartiets politikk de siste årene her på Stortinget, vet jeg. Jeg er spesielt glad for at den nye regjeringen har varslet en ny melding om primærhelsetjenesten, for det blir en viktig melding, som også vil ta inn over seg en del av de spørsmålene som knytter seg til pårørendepolitikk, som representanten var inne på.

Så er det viktig at med Samhandlingsreformen handler de pårørendes utfordringer i kommunene om mer enn demens; det handler om hjemmebaserte tjenester også. Så det blir interessant å se når saken kommer tilbake fra regjeringen – og med helseministerens positive innstilling i dag – om både hjemmebaserte tjenester og institusjoner blir en del av dette.

Men denne saken handler også veldig mye om holdninger. Det handler om hvordan vi ser på pasienter og pårørendes medvirkning. Et sentralt spørsmål som bør være til debatt på alle vakter i institusjoner over hele landet, er: Bor pasienten på vår arbeidsplass, eller jobber vi i pasientens hjem? Det er selvfølgelig det siste som er det riktige. Fagpersonene jobber i pasientens hjem når pasienten er på institusjon, og vi må huske det, både vi som politikere og de fagpersoner som er ute og skal samhandle med pasienter og pårørende.

Jeg takker for debatten og ser fram til at denne saken kommer tilbake.

Statsråd Bent Høie [14:44:09]: Også jeg vil takke for en god og viktig debatt. Dette har handlet om et konkret forslag som kan forbedre kvaliteten i pleie- og omsorgstjenestene våre, men den har også berørt disse spørsmålene bredere enn det.

Jeg mener at vi er nødt til å jobbe spesielt rundt tre akser som vil ha stor betydning for å lykkes med mange av de målene som jeg opplever at det er stor enighet om. Det ene er betydningen av god ledelse. Jeg tror at mange her – på samme måte som meg – er ute og besøker mange institusjoner i Kommune-Norge. Jeg sier at jeg pleier av og til nesten føle det på stemningen idet jeg kommer inn døra, om det er god ledelse ved institusjonen. Det er helt avgjørende for å lykkes på disse områdene. Derfor jobber vi bl.a. med et program for ledelse etter modell av rektorutdanningen i skolen, som jeg mener har gitt gode resultater der.

Så er faglighet, kompetanse, også helt avgjørende. På samme måte: Igjen – som inspirasjon fra skolen, siden brukerutvalget er inspirert av FAU i skolen – er det viktig på andre områder å bli inspirert av skolen. På samme måte som lærernes kunnskap er avgjørende for kvaliteten i undervisningen, er kompetansen hos dem som jobber i sektoren, avgjørende for kvaliteten i pleie- og omsorgssektoren.

Derfor øker vi innsatsen mot å gi etter- og videreutdanning for dem som er ufaglært som jobber i sektoren, og vi jobber videre for å bedre kompetansen og for etter- og videreutdanning i sektoren. Det er også viktig at kommunene har gode planer for bruken av denne kompetansen, og for hvordan de skal heve kvaliteten gjennom å jobbe som en god arbeidsgiver.

Det tredje punktet dreier seg om å sette kvaliteten i system. Der jobber vi nå i større grad med å se på hvilke nasjonale indikatorer vi kan legge til grunn for å jobbe mer systematisk med kvalitet, noe som ikke minst også gir kommunene mulighet til å sammenligne sine egne tjenester ikke bare med sin egen kommune året før, men også med andre, tilsvarende kommuner og dermed jobbe systematisk for å bedre kvaliteten.

Alt dette i sum vil forhåpentligvis ha stor betydning for kultur og holdninger i møte med pasienter og pårørende.

Jeg vil takke for en god diskusjon. Dette er et område som jeg jobber mye med, og denne interpellasjonen viser at det kommer mange gode, kreative innspill, ikke minst fra de pårørende og brukerne selv, som dette forslaget kom fra, og dermed bekrefter at de pårørende og brukerne er de beste endringsagentene vi har i tjenesten.

Presidenten: Debatten i sak nr. 6 er avsluttet.

Sak nr. 7 [14:47:19]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om at Stavanger Havneseilo blir opprettholdt som kornlager (Innst. 188 S (2013–2014), jf. Dokument 8:36 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Morten Ørsal Johansen (FrP) [14:48:28] (ordfører for saken): Forslagsstillerne tar opp et viktig spørsmål: behovet for beredskapslagring av matkorn.

Det er riktig, som forslagsstillerne sier og beskriver, at kornproduksjonen er fallende, og at kornarealet er blitt redusert de seinere åra, noe som gjør oss mer avhengig av import. Dog har Stortingets tilnærming de seinere åra vært at vi har hatt en tilstrekkelig matforsyningssikkerhet gjennom egen produksjon og import.

Spørsmålet om å gjennomføre beredskapslagring for matkorn er imidlertid igjen aktualisert, ettersom situasjonen i det globale markedet har endret seg siden avviklingen

av beredskapsordningen for matkorn i 2003. Jeg mener derfor at komiteens og regjeringens mål om å øke selvforsyningsgraden av mat ut fra beredskapshensyn er riktig. Om vi i tillegg skal gjennomføre beredskapslagring av matkorn, mener jeg det er for tidlig å konkludere på nå. Vi har per i dag flere spørsmål som vi har behov for å få avklart, enn vi har svar.

På bakgrunn av Meld. St. 9 for 2011–2012 ba Stortinget gjennom Innst. 234 S for 2011–2012 regjeringen om en utredning av behovet for å gjeninnføre nasjonale beredskapslagre for korn. Statens landbruksforvaltning la fram sin anbefaling i fjor, og man konkluderte med en anbefaling om å gjeninnføre en slik beredskapslagring for matkorn.

Da budsjettet for 2014 var til behandling, valgte regjeringen å ta ut den foregående regjeringens forslag om å avsette 5 mill. kr til formålet. Årsaken er at regjeringen ønsker å avklare flere spørsmål enn det Statens landbruksforvaltnings utredning ga svar på, før en kan konkludere hvorvidt det er behov for beredskapslagring av matkorn, eventuelt i hvilken utstrekning, og alternative skisser til løsning.

Landbruks- og matminister Sylvi Listhaug skriver i sitt brev til komiteen 27. mars at Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning er anmodet om å foreta denne utredningen. Frist for ferdigstilling av utredningen er 1. juni. Regjeringen har derfor varslet at den vil komme til Stortinget med en anbefaling i statsbudsjettet for 2015. Å ta opp igjen spørsmålet i budsjettforhandlingene bør derfor være uproblematisk.

Når det gjelder havnesiloen i Stavanger, er det ikke sikkert at den er den optimale løsningen. Denne havnesiloen ble bygd i 1965 og skulle primært være transittlager for importkornet, og den har i hovedsak vært brukt til det. Stavanger Havneseilo har i liten grad vært benyttet til beredskapslager. Beredskapslagre for korn har vært spredt i Norge, med bl.a. 2 lagre i Nord-Norge, og vi har hatt 13 mellagre som også har vært i Nord-Norge. Jeg tror derfor det er både riktig og viktig å få en bredere utredning om beredskapslagring, der en eventuell plassering blir nøye vurdert. Denne utredningen tror jeg vil være både fornuftig og lønnsom, og den forlengelsen i tid som denne utredningen vil gi, vil langt fra skape noen utfordringer – jeg tror derimot den tida vil være fornuftig å bruke. Jeg vil derfor støtte forslaget fra komiteen om at denne saken vedlegges protokollen.

Knut Storberget (A) [14:52:27]: Aller først vil jeg takke forslagsstillerne i denne saken. Det kan synes kuriøst at man fremmer forslag som går på en helt konkret eieendom i en by i Norge, men det er et større bakteppe til denne saken som gjør saken viktig. Jeg vil også, så langt jeg bare kan, gi honnør til saksordføreren for i hvert fall noe av innledningen og opptrappingen til innlegget, for dette er jo et såpass viktig spørsmål at man bør unngå det politiske spillet knyttet til dette.

Jeg oppfatter saksordføreren dit hen at man faktisk ser de politiske utfordringene som ligger i det å tenke beredskap også på dette området. Beredskap knyttet til matproduksjon må først og fremst bestå av særlig to elementer.

Man kan diskutere ganske lenge og kanskje også avspore mye fra den beredskapsmessige diskusjonen ved å tro at man løser det hele med et beredskapslager. Vi vet alle at det blir avgrenset i tid.

Det beste beredskapsmessige tiltaket vi står overfor når det gjelder det å være sjølberget i størst mulig grad, er, som også saksordføreren var inne på, å øke den norske produksjonen, å sikre at vi har en god norsk produksjon. De klimamessige utfordringene vi ser, de konfliktene som jeg har sett oppstå regionalt, og som rammer primærnæringene i stor grad, den utviklingen vi har sett av verdens totale kornlagre, og jeg vil også si den retningen vi går i – enten man vedtar det ene jordbruksoppgjøret eller det andre – når det gjelder struktur, taler jo i aller høyeste grad for at vi må være mer observante med tanke på hvordan vi skal kunne gi mat ikke bare til oss mennesker, men også til dyra. Hvis man belager seg på en produksjon som i større grad er avhengig av import – i hvert fall for den norske produksjonen – er dette spørsmålet mer aktuelt enn noen gang.

Det kan synes fjernt å tenke seg at vi kan stå i en situasjon der vi ikke kan få nok fôr til dyra og nok mat til oss sjøl, men beredskapsarbeidet handler jo nettopp om i størst mulig grad å tenke det utenkelige. Derfor legger jeg ikke skjul på at jeg syns at regjeringa og regjeringspartiene her i Stortinget har noe manglende gjennomføringskraft når det gjelder et såpass lite tiltak som et beredskapslager faktisk er. Jeg gjentar det som har vært Arbeiderpartiets holdning til dette: Vi mener at mye av det utredningsarbeidet som ble gjort for den rød-grønne regjeringa av Statens landbruksforvaltning var tilstrekkelig, og at den starten man la inn i statsbudsjettet for 2014, og som var på bare 5 mill. kr, er noe regjeringa burde ha fulgt opp.

Når jeg nå tar opp Senterpartiets og Arbeiderpartiets forslag, gjør jeg det fordi jeg mener det er avgjørende viktig at vi ikke får en ny verbal runde i det statsbudsjettet som kommer til høsten. Det er viktig at vi da får satt i gang, slik at ikke tida går, og slik at en faktisk får realisert en viktig, men ikke avgjørende, del av norsk beredskap.

Når det gjelder det totale beredskapsbildet, om det å produsere mer mat på egen jord, er jeg overbevist om at det er noe vi vil komme tilbake til og få diskutert i rikt monn i ukene som kommer.

Presidenten: Representanten Knut Storberget har tatt opp det forslaget han refererte til.

Gunnar Gundersen (H) [14:56:25]: Jeg tror foregående taler brukte ordet «kuriøst» om at han tar opp et forslag med tilknytning til at én bygning i Norge faktisk skal selges. Jeg vil si at det er ganske spesielt, for det er slik, som saksordføreren også bemerket, at da vi hadde kornlagre, så hadde vi dem spredt rundt omkring i landet.

Hvis man snakker om en situasjon som den vi snakker om her – å tenke det utenkelige – er det kanskje ganske mye annet vi også kommer til å mangle, og som vi burde tenke på å bygge beredskapslagre for. Mitt poeng her – og jeg har aldri lagt skjul på at jeg mener det er en forholdsvis spesiell diskusjon – er at hvis vi ser tilbake på historien,

begynte vi å bygge opp lagre for kraftfôr på 1950-tallet, og vi hadde klare målsettinger om at vi skulle ha både seks måneders og ett års forbruk av korn, helt fram til Bondevik II-regjeringen avvirket dette i 2003. Ikke én gang i den perioden brukte vi kornlageret til det det var ment å brukes til. I løpet av en periode på 40–50 år har vi altså aldri hatt behov for det. Jeg må også henvise til forrige taler, som satt som justisminister da den foregående regjeringen i 2007–2008 la fram stortingsmeldingen Samfunnssikkerhet – Samvirke og samordning, der man konkluderte som så:

«Forsyningsberedskapen innenfor matvaresektoren er basert på at både nasjonal produksjon og import langt på vei kan opprettholdes også i kriser. Risikobildet er ikke lenger slik at det kan antas at Norge blir avsperrert fra internasjonale markeder over tid.»

Den konklusjonen følger jeg i stor grad. Vi har en verden som blir stadig mer integrert. I tillegg til egenproduksjon er faktisk det å sikre at verden blir stadig mer integrert gjennom handel, den beste garantien for at vi ikke kommer i en situasjon der det kan bli matmangel i Norge.

Nå skal vi avvente den gjennomgangen som kommer fra regjeringen. Jeg har aldri lagt skjul på at jeg mener det er å gå bakover i historien å innføre et kornlager. Det kommer til å koste mye penger. Men vi får nå se hva som blir konklusjonen.

Jeg vil også holde fram at det ikke er mye i verdensmarkedssituasjonen for matvarer som tyder på at det er noe som tilsier at vi skal komme i en krisesituasjon. Realprisene på matvarer har gått ned, i hvert fall siden annen verdenskrig, og som sagt går vi mot en stadig mer åpen og integrert verden, der alt henger sammen med alt.

Jeg kan gjerne være med på at vi skal tenke det utenkelige, men da må vi tenke gjennom hva det faktisk betyr. Da tror jeg vi kommer vi til å mangle reservedeler til det aller meste av transportutstyret vi trenger for å få kornet ut til folk. Vi kommer til å mangle det aller meste, og vi står overfor en situasjon som er nokså utenkelig.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [14:59:53]: Jeg har først lyst til å takke forslagsstillerne for et godt forslag, og også saksordføreren, som begynner sitt innlegg med å si at dette er en viktig problemstilling. Det er en formulering som undertegnede fullt og helt deler.

Kristelig Folkeparti har lenge vært opptatt av beredskapslagre for korn. Til foregående taler, representanten Gunnar Gundersen, vil jeg si at iallfall undertegnede er glad for at vi aldri var i en sånn situasjon i de 40–50 årene at vi måtte bruke beredskapslagre. Det forteller at vi ikke var i en slik krise, og jeg håper ikke – og tror heller ikke – at representanten ønsket at vi skulle vært i en sånn krise.

Så er det først og fremst produksjonen av korn som er det viktige, men vi må også ha et litt lengre perspektiv. Vi har nå en fallende nasjonal kornproduksjon. Vi vet at kornarealet går ned. Så vet vi også noe om årsaken til det, og det er det mulig å gjøre noe med. I tillegg skal vi ha en befolkningsvekst de neste årene – det er det ikke noen tvil om. Det vi også har sett denne vinteren, er at geopolitisk uro i Ukraina har påvirket kornprisen på verdensmarkedet.

Det viser at vi lever i en globalisert verden, vi påvirkes av hendelser. Verdensmarkedet og prisene på mat påvirkes av geopolitisk uro.

Kristelig Folkeparti er glad for at Felleskjøpet Agri tok et samfunnsansvar og kjøpte Stavanger Havneseilo. For oss er det å vise samfunnsansvar, og vi mener det hadde vært uheldig hvis den fasiliteten, som er fra en annen tid, hadde blitt faset ut nettopp når vi nå skal tenke framover, tenke hva slags beredskap skal vi ha, hvem som har ansvaret, og hvordan plasseringen skal være. I en sånn situasjon mener vi det hadde vært uheldig om Stavanger Havneseilo hadde blitt brukt til boliger istedenfor å være havneseilo litt lenger for eventuelt å kunne gå inn i en større beredskapsplan på et senere tidspunkt. Det tidspunktet er når vi får saken til behandling i budsjettet.

Kristelig Folkeparti er utålmodig, og vi forventer at vi ikke bare får en utredning i budsjettet, men at vi også kan ta tak videre for å få saken i hende.

Geir Pollestad (Sp) [15:03:02] (komiteens leder): Da regjeringen i tilleggsproposisjonen i statsbudsjettet for 2014 fjernet forslaget fra den forrige regjeringen og Senterpartiets landbruksminister om å etablere et beredskapslager for matkorn, ble det begrunnet slik:

«Det er liten grunn til å anta at Norge vil være avsperrert fra internasjonale markeder over tid.»

Senterpartiet er enig i at det er liten grunn til å anta at vi vil det, men beredskap handler om å planlegge for det utenkelige. La meg ta et annet eksempel: I Norge er det 2,5 millioner boliger, rundt 1 promille av disse rammes av brann, stor eller liten, hvert eneste år. Det hindrer oss allikevel ikke i å bruke enorme summer på både brannvesen og forsikringer, og det er heller ikke slik at folk som har oppdaget at huset ikke har brent på 40–50 år, sier opp sine forsikringer.

Denne saken startet med at Stavanger Havneseilo sto i fare for å bli solgt, og området der den sto, ville bli omgjort til boliger. Staten valgte ikke å gripe inn. På framsiden av Nationen 6. mars i år var landbruksministeren ute og ba Felleskjøpet kjøpe siloene. Som vi skriver i merknadene, tok Felleskjøpet Agri et større ansvar enn noen kunne forvente av en privat aktør, og gjorde som statsråden sa. Nå må statsråden følge opp, for det er vel ingen som mener at det er et privat ansvar å drive et beredskapslager for matkorn. Når statsråden har bedt Felleskjøpet Agri sikre at det ikke bør ende, ligger det i kortene at statsråden og regjeringen må følge opp.

Det er varslet og snakkes mye om en utredning som er satt i gang, og et alternativ til å handle er å utrede. Det var gjort en utredning, men la meg ta litt av historikken til den utredningen som nå er i gang. Den 26. november 2013 ble den utredningen bestemt i Stortinget. Den 4. mars stilte jeg et skriftlig spørsmål til landbruks- og matministeren og spurte om status. Da tror jeg de fikk det veldig travelt oppe i Landbruks- og matdepartementet, for 5. mars hadde de satt opp et brev – et oppdragsbrev – til NILF og satt fristen til 1. juni. Dette er ifølge oppdragsbrevet en utredning som skal koste 120 000 kr. Det er altså ingen stor utredning, og en regjering som skryter av handlekraft, greier

altså å bruke over et halvt år på å få gjort en utredning med et kostnadsomfang på 120 000 kr. Det er alt annet enn handlekraft.

Holdningene til beredskap har endret seg over tid. Den forrige regjeringen har fulgt opp på noen områder – etablering av et beredskapslager for såkorn og frølager på Svalbard er viktige tiltak, og vi la inn penger til beredskapslager for matkorn i siste budsjett.

Jeg hører at representanten Ørsal Johansen sier at det er for tidlig å konkludere på dette nå. Fremskrittspartiets partiprogram synes ikke det var for tidlig å konkludere på dette nå, og har et helt tydelig krav om at det skal etableres et beredskapslager for matkorn som tilsvarende befolkningens behov for matkorn i ett år.

Det viktigste er allikevel å øke den norske matproduksjonen basert på norske ressurser. Da trenger en å ha en landbrukspolitikk som gir en god inntektsutvikling for landbruket og en innretning som tar utgangspunkt i at ressursene skal brukes. Så det føles veldig rett, men litt spesielt, å diskutere akkurat denne saken under bruddet i forhandlingene. Det setter også bruddet i jordbruksforhandlingene i et større perspektiv.

Representanten Gunnar Gundersen sa mye i sitt innlegg. Jeg lurte noen ganger på hva en skal med utredninger når en har representanten Gunnar Gundersen, for han hadde veldig klare svar. Han sier også at dette var ganske spesielt. Da vil jeg minne om at Rogaland Høyre på sitt fylkesårsmøte var enig i Senterpartiets og Arbeiderpartiets krav når det gjelder dette. Så sier representanten Gunnar Gundersen: På hvilke andre områder? Da vil jeg minne om at 24. april var det en interpellasjonsdebatt i denne salen om beredskapslagring og beredskap for medisiner. Den interpellasjonen ble løftet av Høyres Sveinung Stensland, så jeg føler jo at det klassiske Høyre bør være enig i at beredskapslager er en viktig del av et lands beredskap.

Venstre og Kristelig Folkeparti var med på demonstrasjoner foran Stavanger Havnesilo. Nå forventer jeg at Kristelig Folkeparti og Venstre tar det ansvaret som de også skriver i merknadene, og de føringene som ligger der, og sørger for at dette kommer på plass senest i statsbudsjettet til høsten.

Pål Farstad (V) [15:08:24]: Produksjon av korn er en av bærebjelkene i norsk landbruk og er avgjørende for en nasjonal matforsyning og matvareberedskap. Å sikre tilstrekkelig tilgang på matkorn i en eventuell krisesituasjon er viktig for Venstre, og det må derfor arbeides for at selvforsyningen av mat blir høyest mulig av beredskaps-hensyn også. Men hvilken rolle et kornlager bør ha i den forbindelse, er bare en liten del av problemstillingen.

Dessverre er den nasjonale kornproduksjonen fallende. Kornarealet i Norge har blitt betydelig mindre siden 1991, og avkastningen per dekar har stagnert. Et varmere og våtere klima som følge av klimaendringene gir lavere matkornandel og svekker kvaliteten på førkornet. De norske kornavlingene var høsten 2013 de laveste på 37 år, og resultatet ble en import på nesten 60 pst.

Når vi vet at Norge har en forventet befolkningsvekst på 20 pst. de neste 20 årene, er det viktig at vi diskutere

rer hvordan vi kan styrke norsk kornproduksjon. Venstre mener at kornarealet må økes, og i den forbindelse er det viktig at jordvernet for areal egnet til kornproduksjon styrkes ytterligere.

Arealproduktiviteten har stagnert de siste årene og må igjen økes om en skal nå målet om økt produksjon. Bedret lønnsomhet i kornproduksjonen er avgjørende. Det er samtidig svært viktig med incitementer som kan sikre produktivtets- og kvalitetsfremmende investeringer. I den sammenheng er omfanget av leiejord en særlig utfordring.

Drenering er også et viktig område som vi bør ha fokus på. Bedre drenering vil gi avlingsøkning og redusert miljøbelastning. Jordpakking er en økende utfordring som krever betydelig økt oppmerksomhet blant produsenter og rådgivere. Tilgang på kornsorter er også viktig for å møte utfordringene som norsk kornproduksjon står overfor.

I budsjettforliket mellom regjeringen, Kristelig Folkeparti og Venstre ble det enighet om at behovet for beredskapslagring av korn skal utredes nærmere. Venstre er tilfreds med at NILF er gitt i oppdrag å utrede dette.

I selve utredningen er det viktig at man nå ser på hvilke framtidsutsikter norsk matkornproduksjon har, og hva som er status og mulig utvikling for verdensmarkedet for matkorn. Hvordan foregår beredskapslagring av matkorn i land det er relevant å sammenligne med Norge, og hva er sannsynlige krisescenarier for norsk matkornforsyning? Venstre ser fram til å motta den bebudede utredningen til sommeren.

Karin Andersen (SV) [15:11:43]: Først vil jeg bare signalisere at SV kommer til å støtte forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i innstillingen.

Det er flere representanter som har vært oppe og sagt at det viktigste framover er to ting: Det er at vi greier å stabilisere klimaet på jorda, slik at alle kan produsere mer mat, for alle land trenger å produsere mat på egne ressurser. Det er behov for økt matproduksjon i alle land. Og det andre er behovet for økt matproduksjon i Norge på egne ressurser. Det er det aller viktigste vi kan gjøre for å sikre vår egen beredskap og trygge situasjonen i eventuelle kriser.

Et klima i ubalanse er en krise som det heller ikke er mulig å se for seg kommer til å gå over. Derfor er den aller, aller viktigste beredskapen vi kan ha, å stoppe klimaendringene.

Vi har nå fått en regjering som har ment at beredskap på kornlager ikke er nødvendig og viktig, på tross av at jeg i valgkampen deltok i flere debatter sammen med Fremskrittspartiet, der de forsikret om at dette står i deres program, og det er de for. Så jeg var veldig forundret da dette skjedde. Her har de virkelig lurt mange velgere til å tro at dette var de for.

Vi har også som en annen sak tidligere i denne sesjonen behandlet en nasjonal plan for jordvern. Det er også helt nødvendig for at vi skal være sikre på at vi bruker det landbruksarealet vi har, til å produsere mat på. Det er også viktig at vi ikke har en landbrukspolitikk som baserer seg på importert fôr. Det er ikke en bærekraftig landbrukspolitikk. Enten vi må importere mer av matkorn eller mer av fôret, bidrar ikke det til økt beredskap i Norge.

Jeg hørte representanten Gundersen var oppe her og sa at det var ikke så farlig med beredskap, fordi vi lever i en moderne, integrert verden der vi handler med hverandre. Gudskjelov har det ikke vært noen kriser som har gjort at vi har hatt behov for dette, men hva framtida bringer, vet vi ikke. Det er behov for å gå igjennom dette på flere områder, for det Gundersen har rett i, er at det er flere områder som kan være sårbare i samfunnet, og som fort kan stoppe opp ved en krise. Den forestillingen om at vi liksom er trygge herfra til evigheten, tror jeg vi dessverre må legge bak oss.

Jeg har hatt brannslukningsapparat i mitt hus i 50 år. Jeg har aldri fått bruk for det, men jeg har tenkt å fortsette å ha det, for det er en beredskap vi vil ha. Jeg har jobbet mye med brannvern. Det er å betale for noe når du ikke vil at noe skal skje. Det kan være en kostnad det er vanskelig å ta, men hvis krisen oppstår, skjønner man hvor viktig dette er. Derfor må man tenke annerledes på dette enn det jeg hører flere gjør nå.

Så er jeg enig i at dette bygget ble viktig fordi det var det eneste stedet der man i dag kunne lagre så mye korn. At det nå er kjøpt av en som har til hensikt å bruke det til samme formål, er SV glad for.

Vi ser for oss at beredskapslageret av korn bør være flere steder i landet, for det tryggeste er jo ikke å ha alt på ett sted. Man må i så fall ha det flere steder, slik at en ved et eventuelt angrep som tar sikte på å lage forstyrrelser i matforsyningen i Norge, ikke kan slås ut enkelt.

Så har det foreligget en utredning som vi mente var et godt grunnlag. Jeg registrerer at regjeringen har satt i gang en ny utredning. Jeg forutsetter at vi nå får en gjennomgang på dette området, men også de ulike departementer på sine områder er nødt til å ta beredskap svært alvorlig.

Det ene er at man aldri kan være sikker på hva som skjer i framtida, og det andre er spesielt knyttet opp mot klimaendringer, som det dessverre ser ut til at vi ikke kommer til å kunne stoppe helt. Det betyr at produksjoner som matvareproduksjonen i Norge kan være veldig sårbare. Det har vi sett der hvor jeg bor, på Hedmarken, der kornavlingene enten tørker ut eller drukner annet hvert år. Det er en endring i klimaet som gjør at vi strever med vår egen matforsyning, og det gjør at vi er enda mer sårbare og har enda sterkere behov for beredskapslager.

Statsråd Sylvi Listhaug [15:16:59]: I forslaget fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum bes regjeringen sørge for at Stavanger Havnslager blir opprettholdt som kornlager.

Fram til 2003 var det beredskapslager av korn og mel forskjellige steder i Norge. I forbindelse med framleggelsen av statsbudsjettet for 2003 foreslo Bondevik II-regjeringen en avvikling av eksisterende ordning for lager av korn og mel. Det ble vist til at dette var i tråd med St.meld. nr. 17 for 2001–2002 om Samfunnssikkerhet. Stortinget vedtok avvikling av lagrene.

Den rød-grønne regjeringen – Stoltenberg II – behandlet bl.a. spørsmål knyttet til matvareberedskap i St.meld. nr. 22 for 2007–2008 om Samfunnssikkerhet, men så ikke behov for å gjeninnføre beredskapslagre for korn. Men i

oktober i fjor, etter åtte år i regjering og da en ny regjering skulle overta, foreslo den rød-grønne regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2014 en bevilgning på 5 mill. kr til etablering av beredskapslager for korn.

Da regjeringen la fram sitt forslag til statsbudsjett for 2014, gjorde vi på det tidspunktet den vurderingen at det ikke var nødvendig å opprette et beredskapslager for matkorn. Forsyningsberedskapen innenfor matvaresektoren er basert på at både nasjonal produksjon og import langt på vei kan opprettholdes også i kriser. En fullstendig avsperring av forsyningslinjene over noe tid anses ikke å være realistisk etter de gjeldende planforutsetningene.

Det er heller ikke noen tegn på at det blir vanskelig for Norge å få nødvendige forsyninger av korn utenfra. Den globale kornproduksjonen har steget jevnt over mange år, med unntak for noen år på grunn av tørke og avlingssvikt. Det globale kornforbruket har økt i om lag samme takt som økningen i produksjonen. Befolkningsvekst og velstandsvekst bidrar til økning i kornforbruket.

Internasjonale kornpriser svinger mye, avhengig av bl.a. produksjon, lagertall og værutsikter. Hveteprisen økte betydelig i 2007–2008, for så å falle igjen. Produksjonsfallet i 2012 førte til høyere priser de påfølgende månedene, mens prisene gikk jevnt nedover i 2013 som følge av gode avlinger. Prognosene for den nærmeste framtid viser god tilgang på vare. Samlet sett viser det internasjonale kornrådets prisindeks at det i april var en prisnedgang på hveten.

Under behandlingen av statsbudsjettet for 2014 vedtok Stortinget, som del av budsjettavtalen mellom regjeringen, Kristelig Folkeparti og Venstre, en anmodning til regjeringen om å utrede behovet for en ordning med kornlager. Som jeg viste til i mitt brev av 27. mars 2014 til næringskomiteen vedrørende representantforslaget, har Landbruks- og matdepartementet gitt Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning i oppdrag å utrede behovet for en ordning med kornlager. Frist for utredningen er 1. juni.

Når utredningen fra NILF foreligger, vil regjeringen ta stilling til om det er behov for beredskapslager, og eventuelt hvordan dette bør organiseres. Regjeringen vil komme tilbake med en tilråding til Stortinget om dette i forbindelse med forslag til statsbudsjett for 2015.

Stortinget har bedt regjeringen utrede behovet for en ordning med kornlager. Det framsatte representantforslaget legger opp til å konkludere om hvordan beredskapslagring av matkorn bør organiseres. Jeg mener dette vil være å foregripe regjeringens utredning om behovet for en ordning med kornlager og av hvordan dette eventuelt skal organiseres.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ingrid Heggø (A) [15:21:04]: Det gledelege i denne saka i dag synest eg var at Framstegspartiet, ved saksordføraren, sa at han innsåg at beredskapslager for korn var ei viktig sak. Høgre og representanten Gundersen sitt innlegg støttar ikkje akkurat opp om dette – det var vel tvert om.

Det å sikra produksjon av korn er det aller viktigaste, men beredskapslager er òg viktig. Vi vert jo meir og meir

sårbare di meir vi importerer og vi i tillegg gjer det mindre lønsamt å produsere korn sjøve. Ser statsråden denne risikoen, eller er ho einig med representanten Gundersen i at beredskapslagring av korn er å gå baklengs inn i framtida?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:21:51]: Det jeg er opptatt av, er at vi nå skal gjøre det som Stortinget har bedt om oss, nemlig å foreta en grundig utredning om behovet videre og eventuelt hvordan det skal organiseres.

Så er det klart, som også andre her har vært inne på, at hvis vi konkluderer med at det er lurt, er det kanskje et spørsmål om det skal plasseres på ett sted, eller om det bør plasseres rundt omkring i landet, slik at det er ganske nær dem som eventuelt skal bruke det.

Det var også andre ting som gjorde at vi mente det var behov for en ny utredning, og at den som lå på bordet, ikke var omfattende nok.

Vi kommer til å følge opp Stortingets vedtak og snart få en utredning på bordet, og så kommer vi tilbake til spørsmålet i statsbudsjettet for 2015.

Geir Pollestad (Sp) [15:22:52]: Denne utredningen som det snakkes mye om, tar fryktelig lang tid. Det har tatt mer enn et halvt år å gjennomføre en svært begrenset utredning, og oppdragsbrevet fra departementet kommer først dagen etter at jeg stilte skriftlig spørsmål og etterlyste status i saken. Det burde ha vært mulig å ha denne utredningen klar til revidert nasjonalbudsjett.

Mitt spørsmål til statsråden er: Hva gjorde statsråden med denne saken fra 26. november 2013, da Stortinget bestemte dette, til 5. mars, da oppdragsbrevet ble sendt? Jobbet en med oppdragsbrevet i denne perioden, eller begynte en først på oppdragsbrevet 4. mars, da spørsmålet tikket inn, og pressen etterlyste status for utredningen?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:23:47]: Vi brukte tid på å sette oss grundig inn i saken, gå grundig gjennom rapporten fra SLF og finne ut hvilke spørsmål som ikke var belyst i den rapporten, og som vi burde få en nærmere gjennomgang av.

Så registrerte jeg at representanten Pollestad i stad var opptatt av at vi hadde brukt et halvt år på utredning. Da er det jo litt fristende å kvittere tilbake med at representantens parti faktisk satt åtte år i regjering uten å greie å innføre beredskapslager for korn.

Vi skal ta den tiden vi nå trenger for å få en grundig og god utredning som vi skal basere våre konklusjoner på.

Geir Pollestad (Sp) [15:24:30]: Jeg tror statsråden hadde tjent på å være mer opptatt av framtiden enn av fortiden. Det er jo en sannhet at vi etablerte beredskapslager for såkorn. Frøhvelvet på Svalbard er et viktig tiltak. Dette utvikler seg over tid. Vi hadde satt av penger til å komme i gang.

Jeg føler ikke at jeg fikk svar på spørsmålet mitt. Hva konkret var svakhetene med utredningen fra januar 2013 som gjorde at en altså må bruke et halvt år på en ny utredning?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:25:05]: Jeg mener f.eks. at det er helt på sin plass når det er snakk om å bruke mange titalls millioner kroner, å få gjort en grundig samfunnsøkonomisk analyse. Jeg mener det er helt på sin plass å se på land som vi kan sammenligne oss med, og se på hvordan de gjør dette – om de har beredskapslager, eller om de ikke har det. Jeg mener også det er viktig å vurdere hvordan man eventuelt skal gjennomføre en slik ordning.

Jeg vil jo si at i utgangspunktet høres det lite fornuftig ut hvis en er opptatt av beredskap, å plassere alt kornet i én kurv, om man kan si det slik, som er ganske lett å angripe om noen skulle ønske det. Det som var situasjonen den gangen man hadde beredskapslagring, var at det var plassert rundt omkring i landet.

Så jeg mener det var mange ting her som det var god grunn til å se nærmere på. Nå får vi den gjennomgangen, og den ser jeg fram til å få om få dager.

Knut Storberget (A) [15:26:15]: Jeg føler ikke at representanten Heggø fikk svar på sin replikk, så jeg vil utfordre statsråden én gang til.

Det begynner å tegne seg et mønster i disse sakene i Stortinget, særlig dem som er knyttet til landbruk, at stortingsflertallet veldig tydelig uttrykker én vilje, og så har vi representanter for regjeringspartiene som går i helt motsatt retning. Det vil etter mine begreper bli en politisk utfordring etter hvert.

Representanten Gundersen utbasunerer ganske klart sitt syn, i strid med hva stortingsflertallet har sagt i siste budsjetttrunde, og slik jeg også oppfatter stortingsflertallet nå. Det er for øvrig også i strid med Fremskrittspartiets program, om det skulle ha noen betydning.

I så måte er det grunnlag for å spørre statsråden én gang til: Er hun enig med representanten Gundersen, det største regjeringspartiet Høyres representant i næringskomiteen, når han sier at det ikke er noe behov for et slikt beredskapslager, og at det er å gå baklengs inn i framtida?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:27:14]: Det jeg forholder meg til, er det som står i en flertallsmerknad fra Stortinget, og det er at en ønsker å ha en utredning av behovet for beredskapslager for korn. Det har jeg satt i verk, slik at vi får den rapporten på bordet 1. juni. På bakgrunn av den vil jeg ta stilling til om det er behov for å innføre et beredskapslager eller ikke.

Knut Storberget (A) [15:27:45]: Jeg skal ikke dra det ut mer, men spørsmålet var egentlig om statsråden er enig med representanten Gundersen i at det ikke er noe behov.

Grunnen til at jeg spør, er at hvis man virkelig har den oppfatninga, er det underlig at regjeringa nå iverksetter arbeid og påfører seg kostnader med å gjøre den jobben man faktisk skal inn i. Så ved siden av at jeg synes det er lite respektfullt overfor flertallet på Stortinget, synes jeg det må være det motsatte av effektiv forvaltning hvis det er slik man jobber.

Så spørsmålet er: Er statsråden enig med representanten Gundersen?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:28:16]: Det er mulig at jeg uttrykte meg utydelig, men det som er faktum, og som jeg har prøvd å formidle tidligere, er at vi nå har satt i gang en utredning, og at vi ikke har konkludert.

Vi har nettopp bedt om å få en ny utredning fra NILF fordi vi ønsker mer kunnskap og bakgrunnsmateriale før vi kan ta en beslutning om hvorvidt det er behov for et beredskapslager for korn. Den får vi 1. juni, og når jeg får gått grundig gjennom den rapporten og vurdert den i forhold til statsbudsjettet for 2015, vil svaret på det komme der. Men jeg har altså ikke forhåndskonkludert. Jeg har fulgt opp det som Stortinget har sagt, og som jeg mener er fornuftig: å få en utredning av dette.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [15:29:09]: Tidligere forsvarsjef Harald Sunde uttalte i fjor sommer at beredskap handler om å tørre å tenke det utenkelige. Han tok da til orde for å gjeninnføre beredskapslagring for matkorn og å ta vare på mest mulig matjord. Hva er det som gjør at statsråden har en annen beredskapsmessig vurdering enn forsvarsjefen?

Statsråd Sylvi Listhaug [15:29:29]: Som sagt mener jeg det er grunnlag for å se på flere sider av dette spørsmålet fordi jeg mener at den rapporten som ble gjort innledningsvis, ikke hadde sett på alle de faktorene som jeg mener er viktige. Jeg ser fram til å få den rapporten, som jeg nå har sagt veldig mange ganger, og vil på bakgrunn av den se hva som vil være det mest fornuftige å gjøre sett fra regjeringens ståsted.

Så jeg har ikke konkludert, men jeg venter på en rapport som vil være et grunnlag for å ta en slik beslutning.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Geir S. Toskedal (KrF) [15:30:29]: Trygg matforsyning er en av de viktigste politiske oppgavene vi har, i alle fall i sikkerhets- og beredskapsøyemed. Det gjelder gode reguleringer av import og eksport, en god landbruksavtale som ivaretar både produsenter og forbrukere, og ikke minst dette med et lager som kan sikre matforsyningen. Vi må ha en kjede som er preget av kvalitet, sikkerhet og forutsigbarhet for befolkningen.

Norge har jo et mål om å øke matforsyningen, men er likevel i dag et av de land som har minst dyrket areal per innbygger. Så selv om selvsørging er idealet og økning av egen matproduksjon står høyt på agendaen, må vi forholde oss til realitetene. Vi importerer og er nødt til å importere framover.

Det har derfor vært en lang og på mange måter en litt taus tradisjon for å ha matvarelager her i landet. Jeg tror faktisk at folk flest ikke er klar over at vi diskuterer dette i dag. De tror det er et slikt lager.

Stavanger kornsilo ble plassert i en befolkningstett region, sånn som det ble gjort andre steder, med gode havneforhold og nærhet til landbruksmiljø med høy kompetanse – for Stavangers del, tett ved Nordsjøen. Nå vurderes

det et salg av et komplett siloanlegg for mulig boligbygging. Det betyr at lageret forsvinner, det er irreversibelt, eller det kan bli ivarettatt på en annen måte. Derfor må vi nå ha stort fokus på konsekvensene dette kan ha. Kapasiteten i dag tilsvarer ifølge medier ca. ett års import. Jeg forutsetter derfor, og har tillit til, at den rapporten som regjeringen nå legger fram, tar høyde for en ordning som er minst like god som den vi har i dag. Selv om anlegget ikke er i full drift, er det fullt brukbart.

Det kan dukke opp klimakriser og andre internasjonale forhold som kan spille en relevant rolle. Vi trenger ikke tenke verste scenarier, men kanskje andre scenarier. På den bakgrunn synes jeg det er meningsløst at man nå tenker å rive dette anlegget, et komplett anlegg i drift. Det har vært store klimakostnader ved bygging, og det vil det også bli ved f.eks. ny boligbygging. Så jeg ber om at en vurderer konsekvensen av det. Det vil være en krevende oppgave og kanskje samfunnsmessig meningsløst. Men det vil jo fagfolk kunne avdekke nå når behovet skal utredes.

Så er det et annet moment: Blir det krise ute i verden, har Norge sikkert økonomi til å kjøpe seg ut av krisen. Kanskje vi derfor kan være litt «motkonjunktur» og bygge opp et lager når det er anledning til det. Så blir det en vinn-vinn-situasjon for alle, og så er det ikke Norge som kaster seg ut i markedet når det trengs.

Kristelig Folkeparti ser fram til en grundig utredning og vil delta i debatten når den kommer.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [15:33:41]: Alle vi som har lest historie, har lest om sammenhengen mellom mat og konflikt. Den meste kjente er fra 1789 – den franske revolusjonen: Hvorfor spiser de ikke kaker? Det er sikkert historieforfalskning at dronningen sa akkurat det, men poenget var jo diskusjonen om brød.

Når vi tar vår egen historie, har vi diskusjonen fra 1814 og årene fra 1807 til 1813, da det var stor kornkrise og stor hungersnød i Norge. Og vi kjenner alle Terje Vigen og det som skjedde i den forbindelse. Når vi ser på bildet bak oss, er det én ting man gjør i tillegg til å skrive grunnlov, og det er å pløye jorda. Man var i en tid da mat og matberedskap var helt avgjørende.

Så blir det noen ganger framstilt som at det med mat og konflikter rundt mat er noe som hører fortiden til. Det er dessverre ikke et faktum. Det er f.eks. bare å se på den store avlingssvikten på hvete vi hadde ved Svartehavsregionen for noen år siden, der Putin etterpå innførte eksportrestriksjoner og verdens hvetepriser steg med 60–70 pst. på noen måneder. Det gjorde at brødpriisen på gaten i Kairo økte. En av tre hovedparoler i den arabiske våren var jo brød. Så det er ikke noe historisk fenomen. Det er sånn nå også: Blir det uro rundt brød, mat, blir det uro rundt absolutt alt. I 2008 klarte Mubarak gjennom et meget godt subsidieprogram å holde brødpriisen nede. I siste runde klarte han det ikke. Det er ca. 50 pst. av befolkningen i Egypt som får subsidiert brød.

Så sammenhengen mellom mat og konflikt er veldig klar. Derfor har vi den uroen vi har sett i Svartehavsregionen nå i vinter også. For det første har det vært veldig virkelig for dem som lever der. Men hvis det hadde blitt en

større konflikt, hadde det igjen sannsynligvis blitt veldig stor uro i matmarkedene. I første omgang ville det påvirket roen på gaten i Kairo og andre steder i Midtøsten.

Tankegangen rundt beredskapslageret for matkorn er to ting. Det ene er det Toskedal sa, at hvis mange land bygger opp beredskapslager for matkorn i overskuddssituasjoner, vil verdens matvarepriser bli mer stabile. Mer stabilitet i verdens matvarepriser er av det gode. Det er den ene tanken. Den andre tanken er at beredskap handler om å tenke det utenkelige – at det skjer en atomulykke f.eks. i Ukraina, at det blir en storkrig f.eks. i Ukraina, eller at vi får andre naturfenomen – og at vi da har en liten forsikringspremie, at vi har litt å gå på hvis det utenkelige skulle skje.

På veldig mange samfunnsområder bruker vi store ressurser nettopp for å ha en sånn beredskap. Forhåpentligvis får vi aldri behov for den beredskapen, men allikevel investerer vi i den forsikringen. Det er derfor jeg håper, som Listhaug også sa nå, at man også her tør å tenke på det utenkelige, tenke på beredskapen, og at vi dermed kan få til et politisk flertall for å gjeninnføre beredskapslagring for matkorn.

Ove Bernt Trellevik (H) [15:37:08]: Eg teikna meg i seinaste laget, men det var kjekt å høyra Trygve Slagsvold Vedum snakka om beredskap.

Matvareberedskapen vår har vi ikkje i samband med EU. NATO ser vi i ein større samanheng, og Noregs forsvaret ser vi i ein større samanheng, i internasjonal samanheng.

I 2007 var det store utfordringar med avlingane i Australia. I 2008 var det krise i Asia, og i 2010 var det, som representanten nemner, tørke i Russland.

Hadde Noreg kunna sett sin matvareberedskap i større samanheng, i lag med Europa, hadde me kanskje ikkje hatt behov for å ha dei store ressursane og beredskapen i Noreg for slike varar.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:38:04]

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Johnny Ingebrigtsen, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om å trygge rekrutteringen til fiskeriene ved å sikre skolekvoter som sørger for en fullverdig opplæring av fremtidens fiskere (Innst. 167 S (2013–2014), jf. Dokument 8:24 S (2013–2014))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver gruppe og 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre vil presidenten foreslå at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Øyvind Korsberg (FrP) [15:39:13] (ordfører for saken): Den saken som vi nå skal behandle, er et representantforslag fra stortingsrepresentantene Johnny Ingebrigtsen, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om å trygge rekrutteringen til fiskeriene ved å sikre skolekvoter som sørger for en fullverdig opplæring av fremtidens fiskere.

Som man ser av innstillingen – og den innstillingen er rimelig kort – er det enormt stor og bred enighet om det å sikre rekruttering til en av landets viktigste næringer. Komiteen er også opptatt av at undervisningskvote skal være utformet slik at de er attraktive både for næringen og for eleven.

Å rekruttere til fiskerinæringen har denne regjeringen fokusert på fra dag 1. Det er mange konferanser der jeg har hatt den glede å høre på fiskeriministeren, og på de konferansene jeg har vært, har hun bestandig brukt en god del tid på å vise hvor viktig dette er. I innstillingen viser et mindretall bestående av Fremskrittspartiet og Høyre til bl.a. konferansen «Håp i havet», der fiskeriministeren deltok og brukte tid på også dette.

Likeledes, på gårsdagens konferanse i Tromsø, årsmøtet til Norges Råfisklag, var statsråden igjen opptatt av dette med å få flere ungdommer inn i fiskeribransjen – for å synliggjøre bredden av karrieremuligheter innenfor sjømatfeltet, men også for å få ungdommen til å satse på fiskeri, bl.a. gjennom å gjøre driftsgrunnlaget for båtene så solid at man har en god og stabil inntekt gjennom hele året.

Jeg merket meg med glede at statsråden sa at man foreslår at ungdommen under utdanning til fiskerifagene skal få egen kvote. Statsråden var også svært opptatt av mangelen på lærlingplass – en flaskehals i fagbrevutdanningen. Det var interessant å merke seg at man ser på muligheten for å innføre en egen øremerket lærlingkvote som er tilknyttet eleven som skal ha praksis om bord i fartøyet, og ikke minst at man skal prioritere å få denne saken ut på høring i vår, og tar sikte på endringer allerede i kommende skoleår.

Det forteller meg at man har en statsråd som er framtidsrettet, man har en statsråd som viser handlekraft. Det er jeg svært glad for, for det er gode nyheter for ungdommene i hele landet som fiskerinæringen etterspør. Så her er det levert veldig mye bra – man er i gang med å sørge for at fiskerinæringen går en lys framtid i møte.

Ingrid Heggø (A) [15:42:54]: Det står veldig bra i framlegget:

«Fiskerier er ikke et yrke som kan læres ved teori og tavleundervisning alene – solid praksis må til.»

Det er eg heilt, heilt einig i.

Det er veldig bra at det vert sett søkelys på rekrutteringa til fiskaryrket. Dessverre ser vi aukande negative tal i alderssamansetjinga innan yrket, men det er slett ikkje heilsvart. Det finst mange gode unntak som viser at ungdom ynskjer seg inn i yrket. Søknadsmassen til rekrutteringskvota underbyggjer òg det. Elevar som har valt utdanning for å bli fiskarar, skal sjølv sagt ha opplæring med høg kvalitet som kan møte kravet frå dagens moderne fiskefartøy. Då må skulane ha høve til å tilby ei realistisk og fullverdig opplæring. Det kan gjerast på fleire måtar.

Vi er alle enige om at å sikre og styrke rekrutteringa til fiskeriyrket vil vera ei god investering for framtida, og gode tiltak i så måte vil nok bli godt teke imot av oss som i dag er her i salen.

Det er også ein samla komité som er nøgd med at ein har sett i gong ein gjennomgang av og sett på innrettinga av undervisningskvotene. Det er hovudgrunnen til at Arbeidarpartiet ikkje støttar det private forslaget som ligg på bordet i dag. Det må òg seiast at det slett ikkje er heilt problemfritt viss skulane skal ha ei universalkvote der dei fritt kan velja kva art innan kvitfisk kvotene skal gjelda for.

Det er veldig bra at vi i næringskomiteen er samla om at undervisningskvotene skal vera slik utforma at dei er attraktive både for næringa og eleven, og å gje eleven ei lærlingkvote kan vera ein fruktbar veg å gå. Det aller, aller viktigaste for å fremja rekruttering til yrket er likevel at yrket og næringa blir sett på som lønsame, trygge arbeidsplassar med gode økonomiske og sosiale ordningar.

Det er òg ein samla komité som ser positivt på rekrutteringskvoteordninga som ei viktig ordning for å bidra til rekruttering til fiskerinæringa. Eg vil her dra fram at regjeringa Stoltenberg i sjømatmeldinga foreslo å vidareføre rekrutteringskvoteordninga og samtidig auka talet på nye deltakaråtgangar frå 10 til 20 årleg. Dersom søknadsmassen tilsa det, vart det varsla at det også kunne verta vurdert å auka ytterlegare til 25 deltakaråtgangar.

Debatten kring rekruttering vil fortsetja. Vi i Arbeidarpartiet ser fram til at regjeringa kjem tilbake til Stortinget slik at vi kan få ein ny diskusjon når gjennomgangen av verkemidla for å styrke opplæringa er gjennomført.

Frank Bakke-Jensen (H) [15:45:42]: Det er en enstemmig komité, så vi trenger ikke å tvære denne saken så veldig langt ut. Men det er noen momenter i brevet fra statsråden som jeg gjerne vil kommentere.

Vi har veldig gode eksempler på at vi klarer å skape en god læringsarena når vi klarer å engasjere næringslivet til å ta imot ungdommer. Vi har mange yrker der man er gode på det med lærlingordninger, der man er gode til å hente inn unge mennesker og skaper en god læringsarena i bedriften, og man knytter unge mennesker til næringen på en veldig bra måte. I så måte er forslaget om egne lærlingkvoter også innenfor fiskeriene veldig spennende. Det er en næring der man har muligheten til å lære bort veldig godt gjennom praksis og gjennom å ta unge mennesker om bord i fiskebåten.

Dette ble også, som saksordføreren sa i sitt innlegg, veldig godt mottatt av medlemmene på Råfisklagets årsmøte, nettopp av den grunn at en lærlingkvote også vil gi et økonomisk incitament til å ta inn unge mennesker. Her snakker vi om dyre lærlinger. Det er dyrt å få sertifisert en ungdom for å delta i et opplæringsløp på en fiskebåt.

Brevet fra statsråden behandler dette temaet veldig bra. Det er godt at det varsles en grundig gjennomgang, og akkurat ideen om lærlingkvote traff veldig godt i næringen, for da skaper man en vinn-vinn-situasjon. Elevene får en god læringsarena, og – for oss som har egne bedrifter og har gjort disse lærlingløpene – det er også et faktum at dette skaper veldig gode bedrifter. Det å måtte gi

et godt opplæringsløp skaper stødige, gode og kompetente bedrifter.

Line Henriette Hjemdal (KrF) [15:47:37]: Jeg har aller først lyst til å takke forslagsstilleren for å fremme dette forslaget fordi vi kan få rekruttering til fiskeriyrket i fokus. Det er viktig, og det er viktig å gjøre det mer attraktivt å bli fisker.

Jeg har også lyst til å takke statsråden for de initiativer som hun peker på overfor komiteen. Dem er det full støtte til, og det er gode initiativer.

Vi må satse på kvalitet, vi må satse på det moderne fiskeriet, og som det også har blitt sagt tidligere: Det må satses på det å skape miljø – bærekraftig miljø og den delen, men også miljø blant ungdommer som kan tenke seg å gå inn og bli med på den store, fremadrettede dugnaden når det gjelder å være med på å bære Norge som den fiskerinasjonen vi er.

Innstillingen i dag viser at det er stor samstemthet i komiteen. SV er ikke representert i komiteen, og de vil fremme sine forslag, men utover det viser dette en retning på saken: Komiteen slutter opp om det som statsråden har pekt på, og det er gledelig overfor en så viktig næring som dette er. Vi trenger alle gode tiltak for at ungdommen skal ha lyst til å satse på nettopp denne viktige næringen for landet vårt.

Geir Pollestad (Sp) [15:49:23]: Historien om norsk fiskerinæring er historien om hvordan en tusenårig tradisjon med høsting av havets rike ressurser har lagt grunnlaget for at Norge i dag er en stormakt innen sjømat. Over 150 land importerer villfanget og oppdrettet fisk fra Norge. Eksportverdien utgjorde i 2012 hele 51,6 mrd. kr. Dette er Norges tredje største eksportnæring.

Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for en framtidsrettet sjømatnæring med et stort potensial for utvikling langs hele kysten. Utviklingen i norsk fiskerinæring har altså vært formidabel, men ingenting går av seg selv – ei heller rekrutteringen til en næring i vekst. Derfor er debatten rundt skolekvoter en del av en svært viktig debatt, nemlig debatten om hvordan en skal rekruttere ungdom inn i fiskerinasjonen. Den rød-grønne regjeringen foreslo i sjømatmeldingen å vidareføre rekrutteringskvoteordningen og samtidig øke antall nye deltakeradganger fra 10 til 20 årleg. Det ble sågar varslet at en burde, om søkermassen tilsa det, vurdere å øke ytterligere til 25 deltakeradganger. Dette forslaget kan bidra til å gi skolene mulighet til å drive allsidig fiskeriopplæring på et tilfredsstillende nivå for framtidens fiskere.

Senterpartiet noterer seg at statsråden har varslet en gjennomgang av undervisningskvotene. Vi ser fram til å ta debatten om hvordan regjeringen vil arbeide for å sikre rekrutteringen til det som et enstemmig storting har sagt skal være verdens fremste sjømatnasjon. Vi vil ikke støtte andre forslag, altså de forslagene som er varslet fra SV i saken.

Skal vi klare å rekruttere tilstrekkelig til den norske fiskeflåten i framtiden, må vi tenke flere tanker samtidig. Senterpartiet mener at noe av det viktigste faktisk er å sikre

at vi har en distriktspolitik som gjør at ungdom vil bo-sette seg i Distrikts-Norge, på kysten, i bygdene, og dermed kan utgjøre grunnlaget for å sikre rekrutteringen også til kystfiskeflåten. Dette betyr at vi må sikre arbeidsplasser på land, vi må sikre et mangfoldig næringsliv i hele landet – også for dem som ikke vil inn i fiskerinæringen.

I et stadig rikere Olje-Norge er det særlig viktig at vi har oppmerksomhet på rekrutteringen til primærnæringene. Dette er fornybare ressurser, men de fornybare ressursene er lite verdt om vi ikke har kapasitet til å utnytte den verdien som ligger i dem.

Pål Farstad (V) [15:52:21]: Først vil jeg takke forslagsstillerne fra SV for at de tar opp denne viktige saken, og jeg vil også takke saksordføreren for en god gjennomgang av saken.

Fiskeri som næring og fiske som yrke er viktig i Norge. Vår tilknytning til havet, vår kystkultur, som er basert på fiskeri som næring og fiskeryrket som egen profesjon, har vært – og er – viktig for Norge, og det kommer til å bli enda viktigere i framtiden. Av den grunn må yrkesrelatert utdanning ha en sentral plass og faktisk bli premiert hvis vi som nasjon skal ivareta tradisjonsrike næringer – og fag, slik som fiskerfaget.

Fiske er ikke et yrke som kan læres på skolebenken alene, selvfølgelig. Praktisk erfaring er like viktig. Samtidig er vi nødt til å sørge for at elever som har valgt å bli fiskere, sikrer seg utdanning og opplæring av høy kvalitet, og i den sammenheng er tilgang på skolekvoter viktig.

Norske fiskerier er strengt regulert. Det gjelder både hvem som har rett til å fiske, altså adgang til å fiske, og hvor mye den enkelte båt har rett til å fiske, altså hvor store kvoter det enkelte fiskefartøy har rett til å ta opp av havet. Alt dette skjer innenfor en totalkvote av bestemte fiskeslag, og det er derfor ikke helt uproblematisk at skolekvoter spiser av de etablerte fiskefartøyenes kvoter.

Samtidig er skolekvoter så viktig for utdanning og formell opplæring av fremtidens fiskere at det er helt riktig, og det er viktig, å sette av fiskekvoter til dette formålet. Venstre er enig med fiskeriministeren, slik det framkom av brevet fra Nærings- og fiskeridepartementet, i at fiskekvoter ikke skal finansiere undervisning, men at elever, og kanskje også læringer, skal få reelle muligheter til en viss innføring i praktisk fiske. Derfor ser jeg fram til at fiskeriministeren foretar en gjennomgang av skolekvoteordningen når det gjelder kvotenes størrelse og innretning, og ikke minst når det gjelder spørsmålet om ungdom som tar fiskeriutdanning kan få med seg en læringskvote om bord i den båten der han eller hun skal være lærer. Det kan være et godt incitament til å ta fagutdanning innen fiske og fangst og et incitament for fartøy, eller rederier, til å ta imot læringer.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [15:55:41]: De stortingsrepresentantene som har vært oppe her, og de stortingsrepresentantene som har skrevet og uttalt seg, har kommet med veldig mange gode ord og holdninger til dette spørsmålet. Det er jeg veldig fornøyd med, det er jeg veldig glad for, men det som sies, harmonerer ikke med det som tenkes og

gjøres – det er for lite handling. Det som egentlig er kjernen her, er at vi i dag har et annet system enn da jeg var guttunge og lærte å fiske av min bestefar og min pappa. Det er så intensivt på havet at vi må kjøre disse elevene gjennom utdanningssystemet.

Som delsvarene på disse spørsmålene har fiskeriministeren kommet med et forslag om å innføre noen læringskvoter. Det er en god tanke, og den støtter jeg. Men før elevene som skal bli fiskere, skal bli læringer om bord på en båt og stå i stormen og stå i strømmen på dekket, må de ha lært seg hva som er foran og bak på fisken. Og hvor skal de lære det? Jo, de skal lære det i det etablerte systemet som vi har, gjennom de 19 opplæringsinstitusjonene i landet som har tildelt undervisningskvoter. Det er det beste systemet – at de er forberedt til å bli læringer. Det er ingen elektrolæringer som er ulært når de begynner som læringer. Det er det det er spørsmål etter her.

Organisasjonen for disse opplæringsinstitusjonene, FosFor, har drøftet dette flere ganger og gjort vedtak om det, som dere sikkert er kjent med. De sier også at disse elevene må få så mye fiskekvoter at de kan forberede seg til å gå på dekket på en fiskebåt og ta del i det virkelige liv.

Vi har prøvd det. Jeg har vært i fylkestinget i Finnmark siden 2003, og det fylket er et av de fylkene som har kjøpt en slik båt. Tidligere sendte vi elevene ut på fiskebåter, og så fikk de noen kvoter med seg, men det var så intensivt. Jeg kjenner skipperne på disse båtene, og de sa: Vi hadde ikke tid til å ta oss tilstrekkelig av dem. Vi gjorde et kast, og så fikk vi disse kvotene, kanskje 70 tonn makrell, og vi gjorde det i løpet av natten, og vi skjønner jo det at det ikke var så mye innlæring for elevene. Derfor er det beste systemet for å lære dem opp til å bli læringer nettopp å la dem prøve seg på disse opplæringsbåtene som er langs kysten.

Jeg var forleden uke i Måløy, og der er det også en slik båt. Vi har det omkring i hele landet. Og det som skjedde rett før påske med den båten til Finnmark i Honningsvåg, var at de satte noen lurvete torskegarn på de kvotene de har i året – 7 500 kilo – og én natt fikk de så mye torsk at det er bare noen hundre kilo igjen til neste kull innenfor den samme kvoten, så de kan ikke dra ut på havet og lære. Det er det som egentlig er sakens kjernen.

Fremskrittspartiet har spurt den forrige fiskeriministeren hva vedkommende ville gjøre for å øke denne opplæringskvoten. Og Høyre har gjort det, ved dagens fiskeriminister, i 2011 – innforstått at man skulle øke denne opplæringskvoten. Så jeg forstår det slik at alle sammen er for dette. Men hvorfor ikke da stemme for det forslaget som ligger på bordet foran dere? Det kan jeg ikke skjønne, for der er det ikke samhandling. For hele opplæringsmiljøet, som har prøvd dette i flere år, er helt klare på at dette er den beste måten å gjøre det på, og så må vi komme med den læringskvoten som fiskeriministeren har foreslått, i ettertid.

Nå høver det veldig godt å frigjøre litt mer kvote, men det er ikke snakk om så veldig mye. Rett før jul vedtok vi et annet finansieringssystem. Før betalte vi fiskerne for å gjøre undersøkelser med kvote. Nå må vi fiskere betale inn en avgift, så nå betaler vi med penger. Så plutselig er det

ca. 30 000 tonn til rådighet, selv om det er flere som skal ha av dette.

Det passer også ved at det står veldig bra til med kvoter i havet, spesielt i Barentshavet, for å gjøre denne omleggingen av systemet.

Helt til slutt vil jeg si: Vi har delt opp dette forslaget vårt i to punkter, og siste delen handler om at skoler i nord som har kvoter på nordsjøsild som fiskes i Skagerrak, kan bytte dem til torsk, for det svarer seg ikke økonomisk å gå til Nordsjøen og fiske 10–20 tonn med sild.

Presidenten: Presidenten oppfatter det slik at representanten Ingebrigtsen har tatt opp de to forslagene som han refererte til.

Statsråd Elisabeth Aspaker [16:01:06]: Å lykkes med rekruttering til fiskerinæringen er en forutsetning for at denne næringen også i fremtiden skal spille en stor og sentral rolle som verdiskaper, og for å bidra til å sikre norsk velferd. Derfor har dette temaet vært helt sentralt for meg fra aller første dag som statsråd.

Fiskerimyndighetene kan med hjemmel i havressursloven tildele undervisningskvoter til skoler for gjennomføring av praktisk undervisning og opplæring i fiske. Formålet er å styrke den fiskerifaglige undervisningen ved å gi elevene et innblikk i praktisk fiske.

Lovhjemmelen kan imidlertid ikke nyttes til å tildele kvoter for finansiering av fartøydriфт eller undervisning som sådan, og det gjøres derfor ikke forskjell på skoler med og uten egne fartøyer. Noen skoler har egne undervisningsfartøyer, mens andre har funnet det mer hensiktsmessig å nytte kvotene til at elever får litt praktisk undervisning om bord i ordinære fiskefartøyer.

Tallene viser at undervisningskvotene for bunnfisk har økt de siste årene, mens det for pelagiske fiskeslag har vært en reduksjon. Det er departementet som fastsetter de årlige rammene for undervisningskvoter, etter tilråding fra Fiskeridirektoratet. Deretter er det direktoratet og fylkeskommunene som håndterer fordelingen mellom aktuelle skoler.

Når det gjelder frigjorte kvoter som følge av omleggingen fra forskningskvoter til fiskeriforskningsavgift, har det vært et klart premiss at disse kvotene skal komme kommersielle fiskefartøyer til gode som en kompensasjon for den nye avgiften. Omleggingen gir således ikke uten videre noe rom for å øke undervisningskvotene.

Regjeringen ønsker å sikre god rekruttering til fiskerinæringen, og jeg har allerede varslet at vi skal gjennomgå ordningen med undervisningskvoter. Dette handler om at elever og kanskje også læringer skal få reelle muligheter til en viss innføring i praktisk fiske.

Det venter sannsynligvis store muligheter for den som velger havet og kysten som fremtidens arbeidsplass. Skal denne næringen bli den fremtidsnæringen vi ønsker oss, må den tiltrekke seg nok og kvalifisert kompetanse.

Undervisningskvotene er i så måte et virkemiddel for å styrke opplæringen innenfor fiske og fangst. Ordningen blir nå gjennomgått når det gjelder både kvotenes størrelse og kvotenes innretning.

En viktig årsak til frafall i videregående opplæring er mangel på lærlingeplasser. Jeg vil derfor legge til rette for at ungdom som tar fiskerifaglig utdanning, kan få sin egen lærlingekvot med ut i den båten der man skal være lærling. En utvidelse av ordningen til også å omfatte læringer, vil kunne gjøre det mer attraktivt for fartøyeiere å ta læringer om bord. Saken sendes i disse dager på kort høring, med det klare siktemål at ordningen skal kunne innføres allerede fra kommende skoleår.

Det er viktig at vi kan få en realistisk yrkesopplæring, for det kan gi en god start på en yrkeskarriere i fiskerinæringen.

Dessuten vil departementet nå også vurdere mulighetene for at lærlingene kan få godkjent praksis om bord på fiskefartøyer under 15 meter. I dag får læringer godkjent praksis bare om bord på større fartøyer.

Jeg registrerer at representantene bak Dokument 8:24 S for 2013–2014 ber om at skoler som tildeles undervisningskvoter, skal kunne velge om «(...) deler eller hele kvoten for enkelte arter hvitfisk skal konverteres til annen art hvitfisk». Det kan i henhold til havressursloven ikke tildeles kvoter ut over nasjonale kvoter, når slike er fastsatt. Dette innebærer at nasjonale kvoter for de enkelte fiskeslag må fordeles spesifikt, for å sikre et kvoteregnskap som ikke medfører overfiske.

Når det gjelder rekruttering til fiskeriene, vil jeg legge til at jeg ønsker å videreføre ordningen med rekrutteringskvoter. Denne ordningen har vært et godt virkemiddel for å bidra til at unge og motiverte fiskere får et grunnlag for å etablere seg i fiskeryrket på lang sikt. Jeg vil for sommeren komme tilbake til den endelige lanseringen av nytildelinger.

Jeg vil for øvrig også videreføre ungdomsfiskeordningen, som er rettet mot ungdom som ønsker å fiske for omsetning i sommerferien. Også denne ordningen bidrar positivt til at unge mennesker skal få et møte med, smake på og prøve ut denne næringen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [16:05:47]: Fiskeriministeren sier at man ikke kan konvertere en kvote, altså bytte fra et fiskeslag til et annet. Jeg har nettopp prøvd å orientere kort om det: Får man en kvote i sør, er det upraktisk for en skole i nord å reise i flere dager for å komme dit, og da kan det være praktisk å bytte med en annen skole. Det har også vært gjort med loddefisket i det ordinære fisket. Det var denne fiskeriministeren som tillot det: Båter ved Island kunne velge om de skulle fiske lodde ved Island eller i Barentshavet. Så der kunne man konvertere.

Hva er det da som gjør at man ikke kan, av praktiske årsaker, bytte f.eks. nordsjøsild mot torsk i Barentshavet?

Statsråd Elisabeth Aspaker [16:06:40]: Jeg oppfatter at representanten Ingebrigtsen nå tar opp noe annet enn det forslaget som faktisk er framsatt. Der framstilles det jo som om at den kvoten man er tildelt, skal man selv kunne omveksle i en annen type fisk. Det kan man ikke gjøre.

Det som det nå spørres om; hvorvidt man kan få til et

slags kvotebytte, som sikrer at man ikke belaster den enkelte bestanden mer enn det som var utgangspunktet, skal jeg være villig til å se på om er hensiktsmessig ut ifra at det for noen av disse fiskeslagene kan være snakk om så små kvantum at det kan være vanskelig å gjennomføre det fisket i praksis for enkelte skoler.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [16:07:20]: Forslaget er delt opp i to, og det andre punktet handler nettopp om at man kan konvertere av praktiske årsaker.

Til neste spørsmål:

Vi skal ikke ha disse kvotene til elevene for at de institusjonene som gjør opplæringen, skal finansiere driften. Vi har dem for at elevene skal lære å behandle fisk.

Det er godt med lærlingekvoter. Ser fiskeriministeren at lærlingekvotene skal gå til å finansiere denne opplæringen og til å ha elevene med seg ut på havet. Hva er forskjellen?

Statsråd Elisabeth Aspaker [16:08:05]: Jeg har faktisk tatt opp og presentert dette forslaget i ganske mange sammenhenger nå, og uansett hvor jeg har vært, har det vært nærmest unison tilslutning – ja, det har nærmest vært tilløp til applaus. Det handler om at det koster å ha en lærling om bord. For meg er det også et poeng at vi trenger å gjøre det mer attraktivt å ta lærlinger om bord. Vi har altfor mange ungdommer som ikke får lærlingeplass, og som dermed detter ut av videregående opplæring.

Dessuten ser jeg også et pedagogisk poeng i det å få til delt en sånn kvote, ved at man dermed også kan få innsikt i den delen av fiskerinæringen i Norge: Det handler om kvoter, kvoteregnskap og det å kunne forvalte bestander bærekraftig. Også den delen av det tenker jeg at det kan være viktig at man i opplæringssituasjonen får et forhold til.

Johnny Ingebrigtsen (SV) [16:09:00]: Jeg lurte på om fiskeriministeren har snakket med elevene som hadde tenkt å ta fiskeriutdanning, og som bestemte seg for å gjøre det fordi det var så spennende og interessant å komme på en opplæringsbåt, hvor de kunne få prøve å fiske på en virkelig måte, med kvoter.

Har fiskeriministeren truffet slike elever, og ser hun verdien av det?

Statsråd Elisabeth Aspaker [16:09:24]: Jeg får tilbakemelding om at det er viktig å gjøre opplæringen så næringsnær og så realistisk som overhodet mulig. Derfor tenker vi i retning av at det er viktig at det for hver elev følger noen kilo fisk med, enten det er de to første årene, når man har den mer teoretisk anlagte opplæringen, eller når vi kommer over i lærlingefasen, og at man da kan få en kvote med seg.

De spørsmålene representanten Ingebrigtsen her stiller, er det faktisk ingen som har stilt meg før – tvert imot. Jeg har møtt skoleeiere – fylkeskommuner – fiskere, fiskebedrifter og andre aktører i næringen, som har vært veldig glade, og som ser veldig positivt på dette forslaget.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [16:10:23]

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til deltagelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1285/2013 om etablering og drift av europeiske satellittnavigasjonssystemer (Galileo og EGNOS) (Innst. 169 S (2013–2014), jf. Prop. 42 S (2013–2014))

Jørund Rytman (FrP) [16:10:56] (ordfører for saken): Dette er en sak om samtykke til at Norge deltar i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning om etablering og drift av europeiske satellittnavigasjonssystemer, Galileo og EGNOS.

Dette ble vedtatt av EU 11. desember 2013, og ved Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2014 i desember 2013 gikk et samlet storting inn for å bevilge penger til fortsatt deltagelse i programmene.

Norsk deltagelse gir utvilsomt norsk romindustri muligheter til å posisjonere seg for å delta i kommende anbudsrunder i forbindelse med programmene. Norsk geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur tilsier at Norge vil være blant de landene som har mest utbytte av Galileo.

Norge har jo òg, som kjent, vært med på utviklingen av Galileo og EGNOS siden midten av 1990-tallet gjennom deltagelse i ESA og EUs rammeprogrammer for forskning og utvikling.

Det har vært to stortingsmeldinger om norsk romvirksomhet. Det var i 1986, og det var i fjor – 2013. Ved behandlingen av siste stortingsmelding – Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og utbytte – var det et samlet storting som støttet meldingen, og som ga norsk romvirksomhet klare strategiske mål, hovedlinjer og definerte politikkområder der romvirksomhet skal være et verktøy for norske interesser. En av de kritiske suksessfaktorene for å nå målene er deltagelse i disse EU-programmene.

Dette er et viktig steg for at Norge kan befestestillingen som romnasjon, men også bli en enda større romnasjon. Tall viser at Norges romøkonomi er på hele 1,9 pst. av verdens romøkonomi. Til sammenligning produserer Norge om lag 1,6 pst. av verdens fiskeoppdrett og om lag 2,3 pst. av verdens olje og gass. Norge er verdenskjent som olje-, gass- og fiskenasjon, men få vet dessverre at Norge også er en romnasjon.

Det er således en samlet næringskomité som gir sitt samtykke til innlemmelse av rettsakten i EØS-avtalen, som er en forutsetning for å følge opp Stortingets vedtak om norsk deltagelse i programmene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [16:13:24]

Innstilling fra næringskomiteen om samtykke til ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Bosnia-Hercegovina og en avtale om handel med land-

bruksvarer mellom Norge og Bosnia-Hercegovina, begge av 24. juni 2013 (Innst. 189 S (2013–2014), jf. Prop. 52 S (2013–2014))

Ingunn Foss (H) [16:13:54] (ordfører for saken): Frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Bosnia-Hercegovina ble undertegnet under EFTAs minstermøte i Trondheim 24. juni 2013. Et bærende prinsipp i EFTA-statenes tredjelandspolitikk er parallellitet med EU. Bakgrunnen for dette prinsippet er å sikre norske bedrifter like gode vilkår som konkurrenter fra EU-stater og å bidra til prosesser av mer politisk karakter. Gjennom frihandelsavtalen med Bosnia-Hercegovina ønsker EFTA å bidra til økt stabilitet i regionen og å styrke den økonomiske utviklingen i Bosnia-Hercegovina. Frihandelsavtalen og avtalen om handel med landbruksvarer er forelagt samtlige departementer, som alle anbefaler at ratifikasjon finner sted.

En samlet næringskomité tilrår at frihandelsavtalen mellom EFTA-statene og Bosnia-Hercegovina og avtalen om handel med landbruksvarer mellom Norge og Bosnia-Hercegovina ratifiseres.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Etter at det hadde ringt til votering, uttalte

presidenten: Da ser det ut til at Stortinget er klar til å votere.

I sak nr. 1 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

l o v
om endringer i forurensningsloven
(tilsyn med kommunene)

I

I lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forurensninger og om avfall (*forurensningsloven*)

§ 23 tredje ledd første punktum skal lyde:

Skjer tilknytning til kommunal avløpsledning, betales tilknytningsavgift etter *lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg*.

§ 25 annet punktum skal lyde:

Kommunen kan kreve full eller delvis dekning av sine kostnader ved innkreving av avgift i samsvar med *lov 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg*.

Ny § 48 a skal lyde:

§ 48 a. *Statlig tilsyn med kommunene*

Fylkesmannen kan føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av §§ 9, 22, 23, 24, 26, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 37, 43, 44, 46, 47, 48 og 81.

For tilsyn etter første ledd gjelder bestemmelsene i kommuneloven kapittel 10 A.

II

Loven trer i kraft straks.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til annen gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

I sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 4

Presidenten: Under debatten er det satt fram et forslag, fra Olaug V. Bollestad, på vegne av Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen initiere en ekstern ekspertvurdering av hovedstadsprosessen i Helse Sør-Øst RHF, og legge fram en plan for Stortinget om den videre omstillingen i hovedstadsområdet.»

Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet har varslet at de stemmer imot.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti ble med 78 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 16.24.48)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:15 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Olaug V. Bollestad, Hans Olav Syversen, Ketil Kjenseth og Trine Skei Grande om ekstern ekspertvurdering og fremleggelse av en plan for den

videre omstillingen i hovedstadsprosessen i Helse Sør-Øst RHF – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Ruth Mari Grung på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sette klare krav til helseforetakene om å redusere bruken av midlertidige ansettelser, og om at faste stillinger skal være hovedregelen.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre konkrete og tydelige krav om å redusere deltidsbruken i norske sykehus, og at reduksjonen må skje på en fleksibel måte i samarbeid med de ansatte. Faste stillinger skal som hovedregel lyses ut som hele stillinger.»

Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 56 mot 39 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 16.25.38)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:21 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Gina Knutson Barstad, Karin Andersen, Torgeir Knag Fylkesnes og Johnny Ingebrigtsen om å videreføre det viktige arbeidet for at ansatte i sykehusene skal få tilbud om full jobb – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 6 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Knut Storberget satt fram et forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig

komme med en sak om etablering av beredskapslagring av matkorn.»

Sosialistisk Venstreparti har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 58 mot 41 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 16.26.30)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:36 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Marit Arnstad, Heidi Greni, Per Olaf Lundteigen, Geir Pollestad og Trygve Slagsvold Vedum om at Stavanger Havneseilo blir opprettholdt som kornlager – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten har Johnny Ingebrigtsen satt fram to forslag på vegne av Sosialistisk Venstreparti.

Forslagene er framsatt etter fristen i forretningsordens § 38. Presidenten foreslår at forslagene likevel tas opp til votering, i tråd med sedvane. – Det anses vedtatt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke skolekvotene slik at de er store nok til å drive en best mulig undervisning for å sikre rekruttering av fremtidens fiskere ved å øke skolekvotene for hvitfisk, og sørge for at enhetskvoter til skolene økes slik at opplæringen ivaretas på en fullverdig måte.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en ordning der skolene som tildeles undervisningskvoter, kan velge om deler eller hele kvoten av enkelte arter hvitfisk skal konverteres til annen art hvitfisk.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 96 mot 4 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 16.27.23)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:24 S (2013–2014) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Johnny Ingebrigtsen, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om å trygge rekrutte-

ringen til fiskeriene ved å sikre skolekvoter som sørger for en fullverdig opplæring av fremtidens fiskere – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r. 9

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til deltakelse i en beslutning i EØS-komiteen om innlemmelse i EØS-avtalen av forordning (EU) nr. 1285/2013 om etablering og drift av europeiske satellittnavigasjonssystemer (Galileo og EGNOS).

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r. 10

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i ratifikasjon av en frihandelsavtale mellom EFTA-statene og Bosnia-Hercegovina og en avtale om handel med landbruksvarer mellom Norge og Bosnia-Hercegovina, begge av 24. juni 2013.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

S a k n r. 11 [16:28:25]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 16.29.
